

Эсгэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулаж!

БУРЯД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2002
декабриин
5
Четверг

№142
(20652)

Убэлэй дунда
хара хулгана
харын
1
гарагай
5

Бурятия

БУРЯД ОРОНОЙ АРАДТА БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ Л.В.ПОТАПОВАЙ ХАНДАЛГА

Хүндэтэ нүхэд!

Манай Буряад орондо гэмтэ ябадалтай тэмсэлэй хангалтагүй байганын ханаагмни ехээр зобооно. Хэдэн тоо, баримтанууды дурдаһуу. Байгша ондо гэмтэдэй гарһаа, харата гашуудалта тоо баримта үдэрһөө эсэртэ ургажа байна.

Хүнүүдые сохихо, тэдэнэй бэе махабадта хоро хүргэхэ гэмтэ ябадалнуудай тоо олошорно. Хара тамхи худалдагшадтай тоо үргэдэнэ, дээрмэдэлгэ, гашуудалта тоо ургана. Үнгэрхэдөө өөһэдүнгөө гэрнүүдтэ гү, али хангаануудта амгалан тайбан нуужа хадахаа болижо байна. Ногтуу гашуудгаар үүдхэнэн гү, али 12 наһа үрэггүй залуу хүнүүдэй гаргаһан гэмтэ ябадалнууд үшөө олон байлаар. Юрэнхы эрээр гэмтэ ябадалнуудай 12 процентынь хуулин наһа гүй-450-ХИ дүрэгүйшүүл үүдхээ. Эдэнэй 79 процентын эрөө, айхабтар хүшэр хүндэ байна.

Хүнүүд муу шанартай архи уужа, үрэг хэрэглэжэ, бээ муудхаана, наһа орһона. Тээд эдэ бүгэдые ондоо тээһээ Буряад орондо асаралга хараһаа харада гэмтэжэ байнхай.

Маанадай олонхид али бүхы юумэндэ асаралга милицие зэмэлдэг заншалтай. Хүнүүд шүүмжэлэгэнэ зүбшье байха. Мүнөө мүнөө хуули ёһо сахин хангалгын зургаануудтай хүдэлмэлтэнүүдэд гансаарандаа гэмтэ ябадалыг хуулиан саража шадахагүй байна гээд ханаабди. Республикын арад зоной тухай тухаламжа хэрэгтэй.

Хүн зонтой, олонийтэтэй нягтаар харилсан ажаллаха гээшэ милициин эгээл шухалын шухала зорилгонуудай нэгэниинь болон.

Хүнэй бэе махабадта хоро хүргэдэг, үндэнэ яһатанай уг изагуурые халгаха зорилготойгоор муу шанартай архи худалдагшадтай Буряад ороной арад түмэнэй эбсэшэгүй шангаар тэмсэхэ аргатай байһандань гүнзэггөөр этигэнэб. Нюусаар архи нэрэжэ худалдагшадые түрэл гаралнуудын, хүршэнэрын, нютагайхидын хайра гамгүйгөөр шүүмжэлхэ ёһотой. Тэдэнэр бусадта уйдхар гашуудал, гасалан зоболон асаржа, баяжахы оролдоно бшуу.

Хара тамхи худалдагшадтай бидэ бултадаа эрид шангаар тэмсэхэ, хүн зондо аюул тодхор тохёолдуулжа, гасалан зоболон асаржа, мүнгэ зөөри ологшодые элирүүлхэ ёһотойбди. Хара тамхи худалдажа, олзо хайгшад, энэ гутамшаг муухай хэрэгые эмхидхэгшэд шорон түрмэдэ хаагдаха зэргэтэй! Имагал тэндэ тэдэнэр хэһэн харата муухай хэрэгүүдээ, арад түмэнэй дураа гуталгы, шүүмжэлгы гүйсэд дүүрэнээр мэдэрхэ аргатай.

Манай үйлсэ гудамжануудта гурим журам тогтоохо аргатай арадай дружинанууды, милицидэ тухалжа байдаг һайн дуранай отряднууды нэргээхээр саг ерээ.

Нүхэдэй сүүдүүды, эхэнэрнүүдэй соведүүды, хуули ёһо хазагайруулха ябадалы нэргэглэн сараха соведүүды нэргээхэ талаар тодорхой, эдэбхитэй

хүдэлмэри ябуулжа эхилхыень би нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаанууды, бүхы шатын хүтэлбэрилэгшэды, депутатууды уряалнаб. Эдэ бүгэдэ хуули ёһо хазагайруулгануудтай тэмсэлдэ урданайнгаа үүргэ нүлөө нэргээхэ ёһотой. Хуули ёһо эбдэнэн бүхы ябадалнууд, ханаа янзада, багашагышье ушарнууд гэр бүлын, ажалша коллективүүдэй, олонийтын нарин шанга хиналта доро байха зэргэтэй.

Хуули ёһо эбдэнэн хүн бүхэн олонийтын зүгһөө хатуу шэрүүнээр буруушаан шүүмжэлэгдэхэ, гэм зэмээ заатагүй амсаха ёһотой.

Мүнөөдэр гашуудалта үнэн зүбые таанадта, хүндэтэ нютагаархид, хэлэнгүй байжа шадахагүйб. Маанадай хай-харамжагүй байлга, хайша хэрэг ябадал, боложо байһан юумэндэ хамааралсахагүй гэхэн бодол, «наһаа саагуур, наранһаа наагуур» гэхэн ёһо гурим баримталга хадаа гэмтэ ябадалай урган хүжэрэлгы үүдхэнэн гол шалтагануудай нэгэниинь болон.

Саашадаа иимээр ажаһуужа болохогүй. Буряад ороной хото городуудта, нуурин тосхонуудта боложо байһан бүхы үйлэ хэрэгүүдэй түлөө маанадай хүн бүхэн хубийн харюусалгатай байһанаа мэдэрхыень хүсэнэб.

Гэмтэ ябадалтай тэмсэл хадаа республикын үнэн сэхэ эрхэтэн бүхэнэй харюусалгатай хэрэг болохо ёһотой. Хулиган аша гаргагшад болон хэрүүл шуура үүдхэгшэд, хара тамхи татагшад болон гэмтэд тухай - ниитын гурим ёһо

хазагайруулгын али бүхы үйлэ хэрэгүүд тухай милициин дежурна частнуудта, патрульнуудай гашуудтэ дары мэдээсэжэ байгыт. Хэрбээ гэмтэ хэрэгэй гаргагдахаар бэлдэгдэлгын гү, али тэрэниие үүдхэлгын гэршэ болобол, милицидэ мэдээсэгты. Бусадтай уйдхар гашуудалда хайша хэрэг бү байгыт. Ушарын хадаа хэдынэйшье сагта гэмтэ ябадал гаргалгаһаа гү, али хуули ёһо хазагайруулгаһаа таанад өөһэдөө, танай түрэлхид ба дүтын хүнүүд, хохидожо болохолта.

Хүндэтэ нютагаархид!

Дэлгүүрэй шэнэдхэн хубилалтануудай эгээл хүндэ хүшэр үе сагые бидэ бултадаа дабажа байнабди. Таанадташье, намда - Танай Президентдэ хүндэ хүшэр лэ. Гэбэшье бидэ бултадаа экономикаёо тогтууритай болгожо шадаабди. Республикнай доройтон уналгаһаа гараха талаар түрүүшын, гэбэшье бата найдамтай алхамууды хэжэ байна.

Бидэнэй бултадаа ехэ юумэ хэхэ, бүтээхэ аргатай байһые ажабайдал харуулаа. Буряад ороной арад түмэнэй хүшэ хүрэхгүй хэрэг байхагүйл. Гэмтэ ябадалы зайсуулан сараха гээшэ мүнөө бидэнэй хамтын зорилго болон. Тэрэниие бээлүүлжэ шадаха байһандаа найданаб.

Элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыетнай таанадта хүсэнэб!

Буряад Республикын Президент
Л.В.ПОТАПОВ.

ПОЗДРАВЛЯЕМ ВСЕХ ЖИТЕЛЕЙ РЕСПУБЛИКИ

С НАСТУПАЮЩИМ НОВЫМ 2003 ГОДОМ!

Желаем, чтобы все 365 дней в новом году были для Вас солнечными и светлыми, удача сопутствовала Вам, а за здоровьем приглашаем Вас всей семьей на курорты "Аршан" и "Горячинск"

Предлагаем для отдыха новогодние туры:

Встреча Нового года

3-х дневный тур на курорт "Горячинск"

Если вам надоела городская суета, собирайте веселую компанию и прямиком на курорт "Горячинск" за новогодними приключениями. Там на берегу Байкала Вас будет ждать сверкающая огнями новогодняя елка, бал-карнавал с Дедом Морозом и Снегурочкой, "снежная дискотека", хороводы вокруг новогоднего костра, ледяные горки и жаркая сауна, лыжные прогулки, праздничное застолье и отличное настроение.

Заезд с 31.12.02.

Стоимость 3-х дневного новогоднего тура на одного человека - 1358 рублей.

Ура!!! Новогодние каникулы!

Оздоровительный лагерь "БАЙКАЛЬСКИЙ БОР" круглогодичного действия

приглашает детей на зимние каникулы со 2 по 8 января 2003 года. Предлагаем развлекательную программу отдыха, которая позволит детям весело и интересно провести школьные каникулы, ощутить всю красоту этого праздника детства, узнать много интересного и познавательного, окунуться в мир новогодних приключений, создать радужное настроение на весь предстоящий год!

Стоимость 7-ми дневного тура - 2234 руб. 40 коп.

Обращаться: г. Улан-Удэ, Коммунистическая, 49 каб.4, тел.: 21-61-69.

Хүдөө ажахын хүдэлмэришдэдэй зүблөөнхөө Гээгдэлхээ гаража, хүгжэлтын шатаар...

Һаяхана, ноябрийн 28-да, Хүдөө ажахын хүдэлмэришдэдэй һайндэртэ зорюулагдаһан суглаан дээрэ һалбаринн министр Виктор БУБНОВ элдхэл соогоо зарим тэдэ туйлалтанууд тухай тодорхойгоор хэлэбэ.

Манай республика дотор ехэнүүдшье, багануудшье, мүн үмсын мэдэлэйшье 400 гаран хүдөө ажахын нэгдэлүүд продукция эрхилнэ. Колхоз, совхозуудай орондо бии болоһон хүдөө ажахын кооперативууд хадаа товарна продукция үйлэдбэрлэгын хэмжээгээр шухала һуури эзэлнэ гэжэ элдхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Гэбэшье хамһабаринн болон үмсын ажахынууд мүн лэ яһала ехэ продукция үйлэдбэрлэнэ.

Недононойхидоо орходоо эбэртэ бодо малай тоо 4,7 процентээр олошорһон байха юм. Адуун хүрэгэй тоо гурбан процентээр олон болобо. Хонид 0,8 процентээр олошороо, гэбэшье энэ һалбарид гол түлэб буряад үүлтэрэй бүдүүлг ноһотой хүрэг үхсэбэрлэхэ шэглэл бэсүүллэгдэжэ байна.

Мал ажалда эрхим һайнаар хүдэлжэ байһан зон нэрлэгдэбэ. Хэрбээс һүүлэй жэлүүдтэ һу хаали хаа хаанагүй доошолоо һаа, һүүлэй жэлдэ олон фермэнүүд продукция дэсшэлүүлжэ шадаһан байха юм. һу абалгын талаар Кабанский районий һаалишад илангаяа шалгарна. Энэ райондо үүлтэр һайжаруулгын селекционер ажал һайнаар ябуулагдаһа. Ушар тинмэнхэ энэ намар Колесово һууринтай фермэ дээрэ республиканска семинар үнгэргэгдэжэ, һу һаали саашадань дэсшэлүүлжэ тушаа тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаа бэлэй.

2002 оной дүнгүүдээр Загарайн «Гигант» ажахын эрхим һаалишан Елена Филиппова үпсэн бүриһөө 3957 килограмм һу һаһан габыятай. Сэлэнгын ЦКК-гэй хамһабаринн ажахын һаалишан Валентина Шашина 3257 килограмм һу һаһаа. Гурбан мянгангай дабаан дээрэ гаран алдаһан һаалишад олон боложо байна.

Заншалта хонин һалбарид хүдэлжэ шалгарһан түрүүшүүлэ тэмдэглэмээр. Гүрэнэй үүлтэртэ «Борьсо» предпринимин хониншон Дарима Сосорова зуун эхэ хонин бүриһөө нунда зэргээр 111 хурьга абанан байна. Сэлэнгын Юрөө шотагай Саидак Дамбаев зуун эхэ хонин бүриһөө 110 хурьгадэ түлжүүлэ.

Гэбэшье республикын олон аймагуудта хонин ажалай һалбарид анхарал хандуулагдаһагүй гэжэ тэмдэглэмээр.

Үмсын мал хамтын ажахынуудай хүрэгүүдхэ олон боложо байһай. Тинмэнхэ үмсынхидтэ һүүлэй үедэ гүрэнэй зүгһөө анхарал ехэ хандуулагдаһа. Тэрэншэлэн үмсынхид өһөдөө кредитнэ кооперативуудта нэгдэжэ, хэрэглэмжын мүнгэнэй асуудалууды шийдхэдэ болонхой. Мүнөө үедэ 12 аймагуудта дүн хамта 2 мянга 500 бүлэнэр тус кооперативай пайцигууд болоод, урьһаламжын мүнгэ абажа, хубингаа ажахы хүгжөөжэ арга боломжтой болонхой. Хубингаа ажахы эрхим һайнаар эрхилдэг зон олон. Жэйшэлхэдэ, Хэжэнгын аймагта ажаһуудаг Мэргэн Билктуевай бүлэ 35 үхэр, 9 мори, 200 гаран хони барихаһа гадна хартаабха ехээр ургуулна. Ан бун иймэ байдалтай айлууд район бүхэндэ олошорхой байна.

Хамтын болон үмсын 400 гаран ажа-

хынууд байһа оной арбан нарын туршада 1,4 млрд түхэригэй гэхэ гү, али недононой энэ үеһинхөө 25 процентээр ехэ продукция үйлэдбэрлэн байна. Тарьян ажал тушаа хэлэхэдэ, һүүлэй жэлүүдтэ, илангаяа мүнөө жэл ган гасуури энэ һалбарид гай тодхор ушаруулба. Тусхайлбал, мүнөө жэлэй ган гасуурида тарьялангай 45 процент талмай дээрэхэ ургаса хосорһон байна. Аяар 300 млн. түхэригэй гаража тарьяшад унаа ха юм. Гектар бүриһөө 13 центнер орооно абаха гэжэ хараалагдаһан аад, оройдоо 6,6 центнер дуцаа зэргээр хадагдаба. Гэбэшье зарим аймагууд, ажахынуудта тарьяшад һайн ургаса абажа шадаа. Мухар-Шэбэрэй «Искра» ажахынхид дүн хамта 9,2 мянган тонно орооно тарья хадаһан габыятай. Гектар бүхэнхөө дуцаа зэргээр 14,6 центнер тарья абанан болоно. Зэдын аймагай Борьегой госплем-предприняти хадаа 8,4 мянган тонно тарья абаа. Гектар бүриһөө - 13,5 центнер. Тинхэдэ Кабанский «Байкал» гэхэн туршалгын үйлэдбэрин ажахыда гектар бүриһөө 16 центнер тарьян хадагдаа, 5,2 мянган тонно суглуулагдаа.

Эдэ гурбан ажахынууды республикада мэдээжэ болоһон, дүй дүршэлтэй Юрий Афанасьевич Петров, Петр Иванович Зайцев, Николай Иванович Шолен гэгшэд хүтэлбэрлинэ. Мүнөө жэл комбинернууд Александр Андреев, Александр Меркалевич (Борьсо), Анатолий Серебряков, Игорь Буддаков («Искра»), Виктор Портнягин, Сергей Шевелев («Байкал») онсо шалгаржа гараа.

Механизаторнууд үбһэ тэжээл бэлдэхэдэ эрхимээр хүдэлөө гэжэ тэмдэглэһэй. Түсэбһөө 15 мянган тонно үлүүсэ үбһэн, 5 мянган тонно үлүүсэ шэмэтэ тэжээл нөөсөлэгдэжэ, малай толгой бүхэндэ 10 процентээр ехэ тэжээл бэлдэхэдэ.

Овощ ургуулга һүүлэй жэлүүдтэ урагшатай. Хамта дээрэ 82,2 мянган тонно янза бүрийн огородой эдээн суглуулагдаһан байна. Энэнь недононойхид ороходоо 3,4 мянган тонноор ехэ болоно. Зүгөөр хартаабха мүнөө жэл һайнаар ургаагүй.

Хүдөө ажахын продукция болбосоруулан үйлэдбэрлэхэ һалбары хүгжэлтын замда гаранхай байһаниһы элнтэ. «Амта», «Макбур», «Бурятхлебпром», «Молоко», «Наран-сервис», «Велес» гэхэ мэтэ акционернэ бүлгэмүүд амтатой, эрхим шанартай эдэ хоолой зүйлүүды гаргадаг болонхой.

Үнэхөөрөө, хүдөөгэйхид хүл дээрэ гаража байна, саашадань амжалатайгаар ажаллаха байха бээ. Харин Провительствын зүгһөө бидэ ходоодо анхаралаа энэ һалбарид хандуулаха байхабди, гэжэ Буряад Республикын Президент Л.В.Потапов зүблөөн дээрэ хэлэ.

Түрүү олон малшад, тарьяшадта Хүндэлэлэй грамотанууд үндэр нэрэ зэргэ олгоһон үнэмшэлгэнүүд, бэлгүүд барюулагдаа.

Николай НАМСАРАЕВ.

Радна-Нима Базаровай фото-зураг.

Меценат - 2002

СЫН ЗЕМЛИ ЗАКАМЕНСКОЙ

Культурно-спортивный комплекс «Горняк» г. Закаменск. Когда-то это был кинотеатр «Горняк». Торговый дом «Гермес»... Раньше был универмагом. Эти здания ветшали на глазах. Своим возрождением они обязаны директору золотодобывающего предприятия ООО «Закаменск» О.Д. Жигжитову и частному предпринимателю Н.Ф. Будуйовой.

Об одном из них, Очире Дымбрыловиче ЖИГЖИТОВЕ - руководителе и меценате мне хочется рассказать.

Всего шесть лет предприятию, созданному этим незаурядным человеком. И в эти годы прослеживается динамика добычи золота. В юбилейный год - год 75-летия района предприятие добыло 327 кг. Как дальновидный руководитель, Очир Дымбрылович растущие оборотные средства направлял прежде всего в производство. И в результате создали деревообрабатывающий цех, организовали попутную добычу вольфрама. Сделан серьезный шаг к возрождению добычи вольфрама, увеличению объема лесозаготовки и его переработке.

Наряду с производством идет развитие социальной сферы. С первых лет деятельности общества появились магазин и мини-пекарня. В трудные годы, при остром дефиците бюджетных средств его пекарня выдавала хлеб и булочки школам и детским садам. В настоящее время мини-пекарня - это приличный цех по хлебопечению в новом помещении.

И в этом году сдан в эксплуатацию культурно-спортивный комплекс «Горняк», реконструированный из бывшего одноименного кинотеатра. Конечно, можно было, выкупив это здание, отреставрировать и устроить в нем закрытый клуб, супермаркет, офис или что-то другое, приносящее доходы.

Но, как говорит глава районной администрации АЮШЕЕВ В.В., не так Очир Дымбрылович: «Он большой патриот своего края, любит свою землю, свой народ и потому влаживает свои средства в спорт, культуру, а значит в проблемы подрастающего поколения».

Сегодня КСК «Горняк» имеет один из самых лучших спортивных залов в республике. Приезжающие сюда спортсмены, в том числе наш земляк, заслуженный мастер спорта по стрельбе из лука Бальжинима Цыремпилов, отмечают этот факт. Недавно в этом зале прошел 22-й республиканский турнир по волейболу на приз г. Закаменска. Практически вся волейбольная элита республики приехала на соревнования и буквально наслаждалась игрой в этом огромном, комфортном зале. Один из участников турнира, игрок сборной ВСГУ Андрей Бекетов отметил, что «это очень хорошая перс-

пектива на будущее и что сейчас все ставки делают на этот спортзал, на закаменский волейбол».

Надо сказать, что Очир Дымбрылович не просто подарил зал. В течение продолжительного времени он уговаривал вернуться в родной город тренера по волейболу БГСХА Аркадия Жалсанова. И 26 сентября любителям этого вида спорта и всем закаменцам было приятно видеть на открытии Аркадия Нимаевича в качестве старшего тренера КСК. За неделю до республиканского турнира в том зале прошла традиционная спартакиада бюджетных организаций. Как видите, прибить у Жигжитова одна - радость за прекрасные минуты занятий спортом его земляков, в том числе и детей.

Очир Дымбрылович сам большой любитель спорта. Со школьной скамьи играет в хоккей, волейбол, настольный теннис. Дождек лет назад на базе школы № 2, ныне районной гимназии по его инициативе стал проводиться районный турнир по настольному теннису. Благодаря этой инициативе в районной гимназии постоянно действует секция по этому виду спорта, а Очир Дымбрылович финансирует традиционный уже турнир. Кстати, в первые годы он был в числе неизменных призеров.

Вложения в детство - это не только «Горняк». Сейчас завершается реконструкция здания бывшего общежития Джидинского комбината. И в этом здании будут классы районной гимназии и общежитие для одаренных детей.

К юбилею района его предприятием был сделан капитальный ремонт благоустроенного дома у центральной площади в г. Закаменске. Отремонтировано отопление, заменена кровля, облицовка. А закаменцы вновь порадовались тому, что появилось еще одно обновленное здание, украшающее наш город и свидетельствующее о его возрождении.

... Меценаты покровительствуют людям искусства, спорта, помогают во всех сферах социальной жизни. Среди них сын земли закаменской - Очир Жигжитов. Когда есть такие люди, появляется уверенность: Закаменка будет жить и процветать.

Д. ГАРМАЕВА.

На снимке: О.Д. Жигжитов (слева), В.В. Аюшеев.

Владимир СОНГОЛОВ:

«ОТДЫХ С ЛЕЧЕНИЕМ СТАЛ ПРЕСТИЖНЫМ»

Величественные Вос-
саяны, знамени-
курорт «Аршан»... По-
благословенные,
ищенные места, из
которых пробива-
ются лечебные источни-
ки. Удивительная чистота
и прозрачность воздуха...

В начале ноября после
седания Совета руково-
дителей СКУП РБ «Бай-
курорт» мы встретились
с главным врачом,
директором курорта «Ар-
шан» Владимиром Ивано-
вичем Сонголовым, вра-
чом-организатором выс-
шей категории, заслужен-
ным врачом Республики
Бурятия, отличником
наркоза, специалистом
по охране здоровья
наркоза Саха-Якутия.

Впервые с ним не смог
сразу дать, так как на
следующий день пришлось
выехать в командировку. И
обратил внимание наших
читателей на следующие
предложения.

**Владимир Иванович, по-
чему финансово-хозяй-
ственной деятельности за
последние месяцы под вашим
руководством курорт «Ар-
шан» за текущий год прора-
ботал прибыльно. Эту ин-
формацию передали в «Бай-
курорте».**

Да, в целом курорт рабо-
тает прибыльно. План обслужи-
вания выполнен на 112 процен-
та. Освоено средств по капи-
тальным вложениям на сумму
более шести миллионов руб-
лей. Объем капитального и те-
кущего ремонта - на восемь
миллионов рублей.

**Цифры внушительные.
Курорт уже много лет
работает на полном хозрас-
чете.**

И раньше ежегодно мы ос-
важивали на текущий и капиталь-
ный ремонт до шести милли-
онов рублей. Это при том, что
на деньги никто нам не дает,
а как мы на полном хозрас-
чете уже тринадцать лет. А хо-
зяйство у нас большое, одним
словом - пять, в которых
ежегодно сжигается на обес-
печение теплом и горячей во-
дой двенадцать тысяч тонн угля,
энергетическое хозяйство по-
глощает в год до 2,5 млн. квт.
электроэнергии, имеется авто-
парк на 28 единиц автотран-
спорта. Сейчас вы, наверное,
спросите: откуда деньги? Это
плановая, планомерная рабо-
та по повышению рентабельно-
сти работы наших санаториев.
Хорошая экономика и рацио-
нальное использование зарплат-
ных средств. Поиск путей
сокращения наших затрат.

Один пример: до 1999 года
на крупной котельной рабо-
товали на жидком топливе - ма-

зуте, ежегодная потребность в
мазуте была более 2000 тонн. Сто-
имость одной тонны мазута в то
время была в десять раз дороже
одной тонны самого лучшего ка-
менного угля (концентрата). За
2000-2001 годы мы полностью пе-
решли на уголь, конечно, на ре-
конструкцию котельной были зат-
раты, но с учетом того, что мазут-
ные котлы были на стадии изно-
са, мы выиграли на затратах на
топливо. Проведены мероприятия
по учету и расходу электроэнер-
гии.

**- Какова общая вместимость
в двух санаториях? И еще не-
сколько слов о медперсонале.**

В двух санаториях можно вме-
стить девятьсот человек. Курорт
федерального значения лицензи-
рован, имеет сертификат соответ-
ствия первой категории санаторно-
курортных учреждений Россий-
ской Федерации. Всего работают
более четырехсот человек, из них
20 врачей, 75 медицинских сестер.
В структуре двух санаториев
«Аршан», «Саяны» круглогодично
функционируют отделение «Мать
и дитя» на 70 коек, отделение для
восстановительного лечения лиц,
перенесших хирургическое лече-
ние на органах пищеварения на
30 мест, детский санаторно-оздо-
ровительный лагерь «Эдельвейс»
на сто мест, отделение разгрузоч-
но-диетической терапии.

- Какие болезни лечите?

В наших санаториях лечатся
пациенты с широким спектром
хронических заболеваний органов
пищеварения, сердечно-сосудис-
той, мочевыделительной систем,
органов дыхания, с нарушением
обмена веществ, функциональны-
ми расстройствами нервной сис-
темы. Для успешного лечения па-
циентов созданы все необходи-
мые лечебные и диагностиче-
ские кабинеты, оборудованные со-
временной медицинской техни-
кой, благоустроенные спальные
корпуса, организовано полноцен-
ное, разнообразное лечебное пи-
тание, интересная досуг. Следи-
те сказать, что за 1998-2001 годы
нами обновлено медицинское и
технологическое оборудование
почти на 8 миллионов рублей.

Приобретены новые аппараты
УЗИ, гастроскан, реограф, биохимический анализатор, электрокардиограф, физиотерапевтическое, бальнеологическое оборудование. Все, что закуплено, работает, дает полноценную отдачу в нашей работе.

Мы не стоим на месте, думаем о будущем, совершенствуем свою работу. Этого требует время. Уже второй год для лечения различных заболеваний, помимо нашей уникальной лечебной воды «Аршан», дополнительно применяем лечебные грязи. Внедряются новые испытанные методики лечения.

- По сравнению с предыдущими годами на каком уровне находится наполняемость курорта?

Анализ нашей работы за период 1997-2001 годы говорит о следующем: среднегодовая наполняемость санаториев с 20 процентов в 1997 году поднялась до 60 процентов в 2001 году. С увеличением объема принятых пациентов увеличивается доходная часть. Появились возможности в решении задач сохранения и развития курорта в целом.

- Какова роль курорта в экономике района?

На курорте работают четыре-
ста тридцать человек. Ежемесячно они получают заработную плату в среднем две тысячи и более рублей.

Курорт закупает в районе сельско-
хозяйственную продукцию: мясо, молоко, овощи на сумму до 3,5 млн. рублей в год.

Если считать налоги, отчисления курорта «Аршан» только в местный бюджет составляют десять процентов годового бюджета района в целом.

Вместе с тем на балансе курорта содержится здания пожарной части № 46, Аршанское отделение милиции. Эти здания мы отапливаем, освещаем и еще ремонтируем. Это бремя в денежном выражении переваливает ежегодно за более полумиллиона рублей.

- Каковы перспективы курорта?

Курорт «Аршан» - федерально-
го значения, он востребован в
нашем Сибирском регионе, так
как аналога ему с уникальной ле-
чебной минеральной водой и все-
ми другими курортными фактора-
ми, начиная с Урала до Востока,
нет.

Богатый накопленный опыт работы коллективом курорта, квалифицированные кадры (13 врачей из 20 имеют высшие квалификационные категории), результаты проводимых в настоящее время научно-практических исследований совместно с Томским НИИ курортологии и Иркутским государственным медицинским университетом говорят о высокой эффективности лечения на курорте «Аршан» различных заболеваний, дают смотреть на будущее с надеждой и оптимизмом. Вместе с тем реформы, проводимые Правительством Российской Федерации по фондам социального страхования на санаторно-курортное лечение в 2002 году и на 2003 год, наглядно отразились на наполняемость наших санаториев. Показатели наполняемости курорта в текущем году на 30 процентов ниже, чем в 2001 году.

Во-вторых, как курорт федерального значения мы вошли в Российскую программу развития курортов федерального значения на 2002-2006 годы, которой запланирована хорошая финансовая поддержка из федерального бюджета. Но мы не ждем, когда Москва поможет, ищем пути сотрудничества в оздоровлении работающих, детей, подростков через страховые компании, в том числе обязательного медицинского страхования. Таких договоров уже более двадцати. Заключаем прямые договоры с предприятиями по оздоровлению работающих. Например, Селенгинский ЦКК, Улан-Удэстальмост, Аэронавигация, Электромашина и другие предприятия Иркутской области.

В сентябре в городе Иркутске прошел Байкальский экономический форум, где обсуждался широкий круг вопросов экономического развития Сибирского округа и даже шире. На одном из «круглых столов», на котором мне удалось присутствовать, обсуждался вопрос о здоровье нации. Если сказать коротко, то вопрос о сохранении здоровья населения в Сибирском регионе, сложившаяся социально-демографическая ситуация требуют в масштабах государства принятия коренных мер. В этом плане санаторно-курортная система на территориях субъектов РФ будет как никогда востребована. Наша задача - содержать статус санаториев на уровне требований современной медицинской науки.

За последние 5 лет отдых с лечением в санаториях стал престижным, увеличиваются требования не только к лечению, но и условиям быта, досуга во время отдыха. Много желающих отдохнуть в комфортных условиях, все это требует внимания и затрат.

С силой пробивающаяся
сквозь скалы и низвергающаяся
с восьмиметровой высоты Кын-
гырга.

- У вас открыт музей истории. Это знаменательное событие в жизни курорта...

Да, действительно в этом году открылся музей истории курорта «Аршан». Идея об открытии музея возникла в 2000 году, когда отмечали 80-летие курорта «Аршан». Люди должны знать об его истории. На открытии музея присутствовал наш президент Леонид Васильевич Потапов. Его наказ будем помнить мы всегда: «Гордитесь, берегите нашу замечательную здравницу».

Владимир Иванович, благодарим за интересную беседу. Несмотря на нелегкое время ваш коллектив под вашим руководством для развития курорта ищет новые пути, проводит большую организаторскую работу.

Пусть продолжается на вашей благословенной земле чудо-исцеление волшебной водой, добротой, чуткостью, отзывчивостью.

Спасибо вам за беседу. Желаю всем жителям Бурятии здоровья, благополучия в семье, успехов в труде.

Беседу вела Дарима ЭРДЫНИЕВА.

P.S. Впервые в Москве в 2001 году прошла большая выставка «Регионы России - зоны санаторно-курортного лечения и отдыха» с участием 50 здравниц. Наш регион был представлен двумя курортами - «Аршан» и «Горячинск».

На выставке проходил конкурс «Здравницы России - звезды отечественного отдыха». По итогам этого конкурса наши курорты «Аршан» и «Горячинск» были удостоены дипломов II степени и награждены медалями. Кроме них, такие же награды получили лишь три курорта. Генеральный директор - главный врач СКУП РБ «Байкалкурорт» Л.Н. Лубсанова награждена медалью «Лауреат Всероссийского выставочного центра».

НУУДАЛ БАЙДАЛАЙ АСУУДАЛНУУД - ХИНАЛТА ДОР

Буряад ороной аймагууд болон хотонуудай толгойлогшонортой Президентын дэргэдэхи саг үргэлжэ хүдэлдэг зүблөөнэй ээлжээтэ хуралдаан хаяхан болобо.

Хараха маягта, эдэ зүблөөнүүдэй зүблэхэ зүйлэй гол хубинь нараһаа нарада дабтагдадаг байна гээд тэмдэглэлтэй. Теэд энэнь юрэнхыдөө тиимэрхүү хэбэртэй. Ажабайдал саг үргэлжэ хүгжэжэ байдаг гэшэ. Тиймэһээ элдэб үйлэ хэрэгүүд хойно хойноһоо боложо байдаг. Долоон гү, али арбан хоногой үнгэрхэдэ, ажабайдалда элдэб зүйлүүд болодог

байха юм. Муниципальна өөһэдэн хүтэлбэрин толгойлогшонортой республикын Президентын нара бүхэндэ эмхидхэнэн зүблөөнүүд дээрэ гол түлэб Буряад ороной ажахын-экономическа байдалай хүгжэлтэ удаа дараалан зүбшэн хэлсэгдэдэг, тобшололнууд хэгдэдэг гэшэ. Хэрбээ али бүхы ажал хэрэгүүдтэ заһабаринууд оруулагдадаг, дутагдалнуудай гарахада, тэдэнниэ зайсуулха хэмжээнүүд абтадаг юм. Зарим ушарта ямар нэгэн захиргаанай хүдэлмэрин дүнгүүдээр шанга хөөрэлдөөнүүд боложо, али бүхы дутагдалнуудаар нюуса нөөсэгүй хөөрэлдөөнүүд болодог байна.

МҮНГЭН НАНГАЙ «НҮХЭ» БҮТҮҮАХЭ

Нюотагайпгаа өөһэдэн олзо оршонууды сүм элсүүлхэ, бюджеттэ налбарин болон гэр байрын-коммунальна ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ салин хүлһыень түлэхэ талаар тохёолдоһон үри шэриние бусаажа түлэхэ гэшэ олохон муниципальна байгууламтануудай ханаа зобооһон гол шухала асуудал болоно.

Гэр байрын-коммунальна ажахын предпрятинуудай үри шэриние түлэхэ, бюджеттэ, мүн бюджетдээ гадуурхи жасануудта уялгата түлбэринүүды оруулха талаар хэлсээнүүды бэсэлүүлхын тула Улаан-Үдэ хотын захиргаанай ябуулжа байһан хүдэлмэри ханаһанда хүрэнгү гэжэ энэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэ. Республикын нийслэл хотын бюджеттэ өөһэдэнгөө олзо оршонуудаар нэмэхэ, мэрини мүнгиэн ханган-ажахын бүхы ажал ябуулгы паринаар шэнжэлхыень Финансын министрствэдэ, Президентын зүбшэлэгшэ Г.В.Шлыковада даалгагдаа.

Республикын нийслэл хотын бюджеттэ нөөсөнүүдэй хоролго, Улаан-Үдэ хотодо өөһэдэн олзо оршонуудай бага бололго шахардуу байдал тохёолдуулна, гэжэ республикын Президент Леонид Васильевич Потанов тэмдэглэбэ. Иймэ байдалтай эбсэхэ ёһогүйди. Буряадай Правительствын республикын бюджетдээ хотын мүнгиэн ханада гараһан «нүхэ» бүтүүлхэ баатай боложо байһан ушарынь Улаан-Үдын захиргаанай хүдэлмэрини хангалтагүй байһыэ элрхэйлэн гэршэлэ. Ушарынь гэхэдэ, мүнөө бидэ мүнгиэн хангай туһаламжара 200 миллион түхэригөөр дээшлүүлэбди. Республикын нийслэл хотын түхэл шарайн тад оңдоо боложо байһыень ойлгонобди. Зүгөөр зоной байдалда анхарха гэшэ эгээл шухала зорилго болоно, гэжэ Буряадай Президент мэдүүлбэ.

Баунтын, Прибайкалин, Хягтын, Захаминай, Ивалгын аймагуудта гэр байрын-коммунальна ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ салин хүлһыень түлэхэ мүн лэ хангалтагүй байһаар, энэ талаар үри шэрин хороогдоногүй.

Хэм хэмжээнүүдтэй зохицуулан, муниципальна байгууламтануудай толгойлогшонор бюджетүүдээ бүрилдүүлхэдээ, гэр байрын-коммунальна ажахын олзо оршонууды бүрин хүсэдөөр гаргашалгада мүнгэ зөөри хомолхыень дурадхагдаа. Тэршэлэн абтаһан тухай зорилготой программануудта мүнгэ хомолхо, муниципальна предпрятинууды өөһэдэнгөө мүнгэ зөөрээр, олзо

оршонуудаар хангаха шухала. Эдэ бүгэдэн ашаар үри шэринүүд бусаагдажа түлэгдэхэ ёһотой.

Гэр байрын болон коммунальна хангалтануудай түлбэридэ, тэрэ тоодо электрын элсэ хүсэней ба хатуу түлишын түлбэридэ субсидинууды олгохо мэдүүлгэнүүды барихан бүлэнүүдэй тоо республика доторнай юундэ үсөөрхэниинь гайхал түрүүлнэ. Дары абтаһан баримта мэдээнүүдэй ёһоор, республика доторнай 313971 бүлэ тоологдодог гэшэ. Эдэнэй 118847-ниинь субсидинууды абаха ёһотой байһан аад, эдэнэй оройдоол 27498 бүлэ гэхэ гү, али 23,1 процентни нимэ мүнгэ зөөри абадаг байна. Зүгөөр эдэ баримтанууд хүнүүдэй бодото дээрээ ямараар ажаһуудагыень элрхэйлэн харуулагүй бшуу.

Манай дэбисхэр дээрэ ядуу түлюур байдалтай хэды бүлэ ажаһуудаг бэ гэжэ олохон аймагууд болон хотонуудай захиргаанууд тодорхойгоор мэдэнгүй. Тиймэһээ дэбисхэр дээрэнь ажаһуудаг зоной нуудал байдалы муртэй мэдэнгүй гэбэл, адуу болохогүй.

ХОЁР НАРА СОО 15 АЮУЛАТ УШАР

Республика доторнай дулаасуулгын ханын захалһанһаа хойшо үнгэрһэн хоёр нарын хугасаа соо эды шэнээн аюулта ушар тохёолдобо. Котелнууд эбдэриг, хоолой соргонууд тэһэрнэ. Эдэ бүгэдэ түхээрлэг хэрэгсэлнүүдэй удаан саг соо заһабарилгадангүй ашаглагдажа байһанһаа болоно бшуу. Онохой, Татарский Ключ, Новокижингинск, Нижнеангарск хууринуудта Загарайн аймагай Эрхирэг, Ивалгын аймагай Сотниково тосхонуудта, Хорин аймагай түбтэ дулаасуулгын түхээрлэг хэрэгсэлнүүд эбдэржэ, 2-5 сүүдхэ соо хүндэ хүшэр байдал тохёолдоһон байна.

Убэлэй янгинама, буйр хүйтэнэй үе үшөөл эхилээдүй байһаар. Тийн эдэ бүхы хандарал хүйдхэлнүүд ханаа зобоно. Котельнүүдэй, уһа бүлэдэг ба сэбэрлэдэг түхээрлэгнүүдэй хүдэлмэри хангалтагүй, түлишөөр, зайн галаар хангалга дутагдалнуудтай байна гэхэн мэдээсэлнүүд республикымнай олонхи аймагуудһаа Барилгын, архитектурын болон гэр байрын-коммунальна ажахын министрствэдэ үдэр бүри ороно бшуу. Хүн зоной нуудал байдалы дулаагаар хангаха, айлууды түлөөгээр, шулуу нүүрһээр саг соогоо хангаха хүдэлмэри Ивалгын, Загарайн, Хэжэнгын болон Хягтын аймагуудта хангалтагүйгөөр бэсэлүүлэгдэн байна.

Гэр байрын-коммунальна ажахын предпрятинуудта ажалай түлбэри

түлэлгэ 63,6 миллион түхэригэй үри шэридэ оронхой Республикын нара бүрини түлбэрини жаса 56,6 миллион түхэригэй хэмжээнтэй юм. Энээнһээ боложо, гэр байрын-коммунальна ажахын предпрятинуудай хүдэлмэрилэгшэд нараһаа үлүү саг соо салин хүлһээ абанагүй. Гэр байрын-коммунальна ажахын ажалшад Бэшүүрэй аймагта 3,7, Хягтада 3,6, Хоридо 3,8, Ивалгада мүн Улаан-Үдэ хотодо 2 нара соо салин хүлһээ абанагүй. Имагтал Яруунын, Хурамхаанай, Хэжэнгын, Түнхэнэй болон Хойто-Байгалай коммунальшигууд салин хүлһээ саг соогоо абадаг байха юм.

ГЭНТЭ БАЯЖАХАДА ГЭНЭТЭЙ...

Байгша ондо үмсын адууһа мал хулгайлаха ушар улам олошоржо байһай. Зоной 792 үхэр хулгайлагдаа. Эдэнэй 271 гэмтэ хэргынь элрүүлэгдэ. Үмсын үхэр мал хулгайлажа, үбэршэлхэ ябадалтай тэмсэл республика доторнай март болон ноябрь нарануудта эмхидхэгдэн байгаа. Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын уголовно бэдрэлгын албанай. Хүдөө ажахын болон эдес хоолой министрствын, Гүрэнэй налогой инспекциин, республикын санспидстанциин түлөөлэгшэдөө бүрдүүлэгдэн саг үргэлжэ хүдэлдэг бүлэг байгуулагдаа хэн. Эдэ бүлэгүүд эдес хоолой дэлгүүрнүүдые, мяха болон нийтын эдес хоолой болбосоруулгын предпрятинууды шалгажа, ветеринарна үнэмшэлгэнүүды үгэдэг, бүридхэдэ абадаг байна.

Эдэ бүгэдэн ашаар олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ хабаатай эдес хоолой газарнуудта олон тоото хазагайрууланууд элрүүлэгдэбэ. Эндэ ветеринарна үнэмшэлгэнүүд дансалагданагүй, гудад мяханда ветеринарна шалгалтын тамганууд табигданагүй. Энэнь юу харуулаб гэхэдэ, уридшалан ветеринарна шалгалта хэгдэнгүй бшуу. Эдэ бүхы дутуу дунданууд хулгайлан үхэр малаа доогуур, далда нюусаар худалдахадань, таарамжатай байдал тохёолдуулна.

Мяха худалдажа абаад, саашадань дэлгүүртэ гаргадаг хүнүүдэй ажал ябуулга гуримшуулагдаагүй байһаар. Энээнһээ уламжалан хулгайлагдаһан мал ямаршые нааталгүйгөөр наймаалагдадаг, дэлгүүртэ гаргагдадаг байха юм. Элрүүлэгдэн гэмтэ ябадалнууды шэнжэлэн хаража үзэхэдэ, хулгайлагдаһан мяхан Улаан-Үдэ хотын Түбэй дэлгүүртэ сэхэ гаргагдаһана. Мяха дам худалдадаг олон арбаад, зуугаад хүнүүд ямаршые тоосоондо абтадаггүй горитой ехэ ашаг олзо олодог байна. Мяха хямдаар худалдажа абаад, үнэтэйгөөр дам

худалдахадаа, эдэ «олзын хэрэг эрхилэгшэд» хотын хүн зондо мяхая үнэтэйгөөр наймаалжа, хүнүүдые шуладаг, тэдэнэй нуудал байдалы хүндэ хүшэр болгодог байна бшуу.

Ямаршые саарна дансагүйгөөр мяха худалдаһанайнгаа түлөө уголовно болон захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдаһангүй, эдэнэй олонхидой гараха аргатай байһыень энэ шалгалта элрхэйлэн харуулба. Мяха үнэгүйгөөр худалдажа абаад, үнэтэйгөөр дам худалдагшадые хэнэхэ, харюусалгада хабаадуулха хуули ёһошые абтаагүй байһаар.

Аймагуудай захиргаанууд энэ талаар хуули зохиожо, Арадай Хуралда хандаха зэргэтэй. Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын дурадхаалаар Буряадай Правительство «Али бүхы ашаа гүрэнэй ветеринарна хиналтада шалгуулан үнэмшэлгэнүүды үгэлгын гурим тухай тогтоолой проект бэлдэбэ. Адууһа мал үүсэлһэнэй һүүлээрхи шалгалтада участково мианциин этигэмжэтэдые заабол хабаадуулхаар энэ тогтоол соо хараалагдана. Участково милициин этигэмжэтэ ямар үлгэрэй, ямар зүһэтэй, хэды паһатай мал үүсэлбэ гэшэб гэжэ хубин ханһабарини ажахын дэбтэртэ бэшэхэ, тамгалха ёһотой. Хэрбээ ветеринарна үнэмшэлгэнүүд соонь нимэ тэмдэглэлнүүдэй хэгдээргүй байһань, тэрэнниэ худалдаанда гаргахань хоригдохо.

ХҮДӨӨГҮЙХИДТЭ ҮГӨӨРӨӨ, МҮНГЭ ЗӨӨРЭР ТУҮАЛХА

Республикын агропромышленна комплексые шэнэхдэн хубилгаха, тогтууритайгаар хүгжөөхэ, хүдөө ажахын эдлэл хэрэгсэлнүүды үйлэбэрилэгшэдтэ мүнгэ зөөрээр туһалха комиссиин сутлаа Буряадай Президент Леонид Потанов хаяхан зарлажа, зүблэхэ зүйлдэ табигданан асуудалнууды али бүхы талаһаань гүнзэггөөр хаража үзэлэн байгаа.

Республика дотор хүдөөгэй урьһаламжын кооперациин дүй дүршэл болон тэрэнниэ нарижуулан найжаруулха харгы замууд тухай, байгша ондо хүдөө нотагуудай ажалшадые гүрэнэй зүгһөө дэмжэхэ тухай, ерэхэ жэлдэ тэрэнэй хараа шэгэлнүүды гуримшуулха тухай асуудалнууды зүбшэн хэлсэбэ.

Һүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо Буряад ороной Хүдөө ажахын болон эдес хоолой министрство хүдөөгэй урьһаламжын кооперациин халбары байгуулха талаар хүдэлмэри ябуулаа

хэн. Мүнөө республикын 12 хүдөөгэй урьһаламжын хэрэгсэлгын 24 кооператив хуули 2180 хүн пайшигууд болоно. Тэдэнэй түлбэри 4 миллион мянган түхэригтэ хүрнэ. Аймагуудай бюджетүүдхээ 5 миллион, республикын бюджеттэ 4,5 миллионһоо дээшэ түхэриг талаар гаргашалагдаа. Эдэ мүнгэ зөөри бултадаа бусаа мүнөөнэй түлбэринүүдээр процентни тэхэриулогдэхэ. Урьһаламжын нөөсөнүүдэй 1,8-да хүрөө (жэлдээ 1,6-дахин дээшэлнэ бшуу).

Хүдөөгэй урьһаламжын хэрэгсэлмжын кооперативууд хүдэлмэри социальна экономика ехэ удаа шэнжэлэнэ байна гэжэ шэнжэлгэнүүд харуула. Урьһаламжа абахын тула дансанууды ядамаргүй бүтээжэ болоно. Урьһаламж хэрэгсэлнүүд үнэгүй байна, тү мүнгиэн зөөри ехэ түрээстэй бусаагдана. Энээнһээ улам пайшигуудай экономика ехэ эдэбхи ургана - эдэ бүгэдэ хэрэгэй эгээл хайн талань бшуу. Болбосоруулгын предпрятинуудтай хүдөөгэй урьһаламж кооперативуудай харисаан үргэдэдэг байха юм. Энээнэй социальна үүсхэл эдэбхи дээрэ.

Энэ шэнэ хэрэгэй дуталдан юун бэ гэхэдэ, кооператив гүрэнэй дэмжэлгэ, туһалжагүйгөөр хүдэлнэ. Тэдэнэй ябуулгы дээрһээ доро хүдөө хүтэлхэ, хинаха арганууд байһаар. Гадна кадрнууд материална нөөсэ баямтуу хангалга нулаар табигданан жэлдэ эдэ бүхы дутуу дутагдалнууды асуудалнууды тухай хуули асуудалны мүн лэ зүбшэн хэлсэбэ.

Агропромышленна комплекс шэнэхдэн хубилгаха, тогтууритайгаар хүгжөөхэ, хүдөө ажал хэрэгсэлнүүды үйлэбэрилэгшэдые мүнгэ зөөри хайнаар хангаха талаар комиссиин гэшүүд Сэлэнгын аймагай ажахын предпрятинууды туһуулан найжаруулгын мэдээсэл шэ шагнаһан байгаа гэхэ тэмдэглэлтэй. Гадна Буряад ороной хүдөө нотагуудай хүн зоной хүлһэ болон ашаг олзон хуули дээшлүүлхэ гуримы хуули шэнэхдэлгын гол бодол асуудалы мүн лэ зүбшэн хэлсэбэ.

Буряад Республикын Президент болон Правительствын хямаан

ХА
Бээжэн хо
нефтегазова
нефтехими
үүдэй, түрү
Увасхоорон
салаахыа
эмо-онгосо
хэдээ, түр
шаадаа бэл
идааг зүүн
гэстэй, сура
жэ эзлүүлэ
Бээжэнэй
аэропортоо
нуудые о
идаа. «С
үшэтэ отел
убинжэ,
наймнай у
гэжэ эконо
редакти ошо
лаарай ха
хэгшэднай
аржа, үсөө
Газа талаа
мүнөөнэй т
ригданан б
домнай, д
хэрхэггүй ш
Буряад үнэ
обидүүдн
иотерна түб
аргай дулаа
үстэйгөөр н
гэгжэ хү

**Зүүнэй хүбөөр шагаабаритай
Зүүн зүг таабаритай**

ХАНИ БАРИСААНАЙ ПРОЕКТ

Корпорациин хүтэлбэрлэгшэд

Зүүн Сибирийн, Саха-Яхад Республикын хэбтэсэнүүдхээ нефть соргонуудаар туугдан эльгээгдэхэ. Нефтепровод бүхдөө 2247 километр утатой байха. Буряад Республикын, Эрхүүгэй болон Шэтын областнуудай дэбисхэр дээгүүр 1452 километр тухай болохо. «Транснефтийн» нефтепровод Ангарск хотодо дүүрэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Дээрэ дурсагдаһан тоо татагдаха газарнуудаарнь тараан хубааха болоо хаа, иимэ: Эрхүүгэй область - 108 км., Буряад Республика - 552,3 км., Шэтын область - 792,1 км. Иимэ ута сорго КНР-эй зүүн-хойто зүгтэ оршодог Дацин хотодо хүргэгдэхэ

Бээжэн хотодо ноябрийн 11-дэ нефтегазова халбарийн болон нефтехимическэ түхээрлэгшүүдэй, түрүү технологиуудай Уласхоорондын выставкэдэ татагдаха Москваһаа агаарай хоно онгосо «Бонингоор» нийтлэгдэхэ, түргэн хүрэн шэнги ханагдаа бэлэй. Наранай мандан тардаг зүүн зүг иимэ шэдигтэ түстэй, суранзацал татажархина гэжэ эзэлүүдгүй досоогоо ханаа бэлэй.

Бээжэнэй Уласхоорондын аэропортодо буухадамнай, тугтануудые бариган хоёр хүн утгажа, «Gloria Plaza» гэжэ 4 үүшэтэ отель абаашаба. Тэндэ түбхинэжэ, эдэе хоол барилданийн удаа «China Business» гэжэ экономика газетын редакци ошохымнай дурадаха. Агаарай харгыда аяншаран эсгэшэднай амархамнай гээд тусгажа, үсөөн зон ошобобди. Талаа талаһаа аятай зохид, мүнөөнэй түхэлтэйгөөр баригдаһан байшан руу ороходомнай, досоонь ханаһанда түрэхэгүй шэнгээр үзэгдэжэ, «Буряад үнэнэйнай» редакци, кабинетүүднай, илангаяа компьютерна түбүүднай уриханаар, аргагүй дулааханаар аад, хүрөөтэй түстэйгөөр ханагдаа хэн. Ажалаа мэтгэжэ хүр хүлэдтэйгөөр

ЮКОС-эй управленийн начальник Р.С.Артемов

Удаань «ЮКОС» гэжэ компаниин Бээжэн хотодохи түлөөлэгшэдтэй уулзаабди. Хүтэлбэрлэгшэнь С.В.Присяжнюк томо карта дэлгээжэ, нефтепроводой гаража боломоор бүхы газарнуудые ойлгосотой тодоор хөөрөжэ үгэбэ. Хүндүүлэхэй, үшөө дахин бодож, шэнжэлжэ үзэмөөр асуудалнууд тушаа дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Илангаяа Захааминай, Зэдын, Түнхэнэй аймагуудай шухаг газарнуудта гарза хохидол ушаруулангүй Хитад руу нефтепровод татаха проектэ гар табигдаха ёһотой гээд, тэрэ тэмдэглээ хэн. Олон зоной үзэмжэдэ, зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһанай удаа проектын бүхы талаанууд Гүрэнэй экологическа шалгалта гараха юм. Тобшоор хэлэбэл, хайсахан шүүбэри хэгдэнэй удаа барилга, нефтепровод таталга эхилэгдэхэ. Ямар газарнуудаар татагдаха, хэды шэнээн

Бээжэндэхи түлөөлэгшэ С.В.Присяжнюк

байна. Эндэхи Шицзячжуанска НПЗ (нефть шанаржуулан болбосоруулаг завод) ерээ хэмди. Бээжэнхээ эртэ үгөөгүүр гаража, үдэ болоогүйхэндэ нефтяной терминалда хүржэ ерэхэдэмнай, заводой хүтэлбэрлэгшэд пресс-конференци үнгэргөөд, заводтоёо танилсуулаа. Нефть болбосоруулаг газарые иимэ эсбэр байдаг юм гэжэ ханахагүй байгаа. Цистернүүд, соргонууд, элдэб янзын түхээрлэгшүүд ялагар сагаан болотор аршажархиһан, угаажархиһан шэнгээр үзэгдөө. Ажалшадын 3 халаанаар хүдэлдэг. Заводхоо холо бэшэхэн нефтянигуудай ажаһуудат болбосон түхэлтэй гоё гэрнүүд жэрылдэнэ. Эндэхи зоно хориулай, ондоо хүнүүд заводто дүтэлхэ эрхэгүй. «ЮКОС» компаниин түмэр замаар эльгээһэн нефтьтэй цистернүүд хаяхан ерээд, хоолологдоогүй байба. Соргоор нефтийн таһалгаряагүй эльгээгдэхэ болоо хаа, заводой

хүсэн тэрэниие болбосоруула үрдихэ гү гэжэ асуухадамнай, үшөө шэнэ түхээрлэгшүүд нэмэгдэхэ, бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдэхэ гэжэ заводой хүтэлбэрлэгшэд пресс-конференциин үедэ хэлэнэ хэн. Россияа эльгээгдэхэн нефтийн шанар хайн, сернь бага гэжэ Хитадай тала тэмдэглэхэ байна. Шицзячжуанска НПЗ-до 4 мянган зон хүдэлдэг, заводто өөһэдн хуралсалай бааза бии. Мэргэжэлтэдые эцдэ бэлдэжэ, ажалда абадаг. Салин хүлһыень дээшлүүлхэ талаар хэмжээнүүд ходо абтажа байдаг ха. Завод энэһнээ урагша өөһэдынгөө нефть

ходо харилсажа, тоо баримтануудые тодорүүлжа, хубилалтануудые оруулна, нефтепроводой гараха нютагуудай шухаг, нангин газарнууд хараада абтана, зонтой хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ.

КННК компаниин хүтэлбэрлэгшэдтэй уулзаагдаха хабаадажа, энэ корпорациин ЮКОС-тэй хани ёһоной харилсаатай, бэе бээе хүндэлдэг байһаниие ойлгожо абаабди. 80-яад онуудта министерство байһан аад, 1988 ондо нефтегазова корпораци болгодоһон энэ компани Хитада нефть олзоборилхо, шанаржуулаха хэрэгтэ гол үүргэ дүүргэдэг. Нефтепровод Хитадай газар дээгүүр таталгада ондоо тээһээ, жэшэнь Россияа тухаламжа хэрэгтэй болохогүй гү гэхэн асуудада корпорациин ахалагша инженер экономика хүсэмнай, арга боломжоннай ехэ, тинимээ өөһэдөө гарсалдахабди гэжэ хэлээ. Хинганай шэлэ, Дацин шадархи заповедник гэхэ мэтэ орёо газарнууд Хитадай талада бии, тээд Россияа бүри хүндэ хүшэр газарнуудаар гараха байна гэжэ корпорациин хүтэлбэрлэгшэд тэмдэглэбэ. Хитадай газарнуудой ехэнхи хубинь - 98 процент гэхэ гү, али 9 мянган километр энэ корпорацида хабаатай. Ази түбидэ КННК томо корпорацинуудай нэгэн гэжэ тоологдодог.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Дарима ЭРДЫНИЕВАГАЙ фоторепортаж.

Нефтянигууд эндэ ажаһуудаг

«ЮКОС» хэн байгуулжа шадаһан хэн хүндэтэ Ардан Лопсонович Лопсонович баярые хүргэжэ эхилэ. Экономика газеттэй дунда «China Business» газеттэй ехэ - 200 мянган хэһэгээр газетэ байна. Реклама, экономика үгэлгын талаар бүхы мичуудые сооһоо нэгдэхн хуури үзэгдэхэ юм ха. Хуудануудтань экономика хабаатай газарнууд толилогдодог. Яһала газарнууд оршотой байдаг энэ газарта гансал почтоор газарта хүргэгдэдэг.

«ЮКОС» хэн байгуулжа шадаһан хэн хүндэтэ Ардан Лопсонович Лопсонович баярые хүргэжэ эхилэ. Экономика газеттэй дунда «China Business» газеттэй ехэ - 200 мянган хэһэгээр газетэ байна. Реклама, экономика үгэлгын талаар бүхы мичуудые сооһоо нэгдэхн хуури үзэгдэхэ юм ха. Хуудануудтань экономика хабаатай газарнууд толилогдодог. Яһала газарнууд оршотой байдаг энэ газарта гансал почтоор газарта хүргэгдэдэг.

Россин арадай артист Ч.Г.ГЕНИНОВЭЙ
түрэнхөөр 95 наһанай ойдо

НАГАСЫНГАА ЗАХЯА НАНГИНААР САХИН ЯБАДАГБИ

Эдэ үдэрнүүдтэ Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрай анхан байгуулагдаһаар 70 жэлэйн ойн баяр ехэл найханаар тэмдэглэгдэ.

Би энэ театрай ойн баяраар дашарамдуулан, дуушан, хүгжэмшэн, драматург, РСФСР-эй арадай артист, минни нагаса Чойжо-Нима Генинович ГЕНИНОВ тухай тобшохон бэшэхэ драмни хүрэнэ, юундэб гэхэдэ, минни артист болохо заяандамни аргагүй нүдөөлхөн байха юм.

1951 оной намар гэшшэ нэн ха, Хэжэнгын Хөөрхэ нотаг ержэ, манай үетэндэ хүгжэмэй ноото заажа, урданай дуунуудые дуулажа хургадаг байгаа, илангаяа хуур дээрэ наадаад, өөрөө ямар найханаар дууладаг байгаа гэшшэб, мүнөөшье хүрэтэр шэхэндэмни хадуугдаһан гэшшэ.

Ши хуур дээрэ наадажа, дуулажа нура, хожом өөртшнн хэрэгтэй болохо магадгүй. Хуур хайшан гээд хэхэб, би шамда заажа үгэхэб. Дархан хүниие олоод, хуур хүүлээд ерэхэдшнн, хуур дээрэ яагаад наадахышнн эхин харгыда оруулахаб гэхэдэни, бисше өхөл баярлажа, арай гэжэ консервын баанха хара мориной хүл хоёрые олохо, Хөөрхэ нотагһаамни урагшаа 2 модоной зайда «Нагай нуга» малай фермэдэ дархан байһан Норбын баабайнда хонон ошохо, хууртай болохо, үдэр хүнгүй наадажа, дуулажа, нотагайнгаа заримашуудта шоошье үзүүлхэн байжа болоод.

1952 оной зун Ц.А.Балбаров театрай даргаар томилогдожо, хүдөө нотагуудта хүдэлжэ байһан артистнуудые дахин суглуулжа, Генинов нагаса театраа бусаа бэлэй.

Тээд, би дуушан болохо гээд, 1956 оной зун П.И.Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищнн дуунай отделенидэ шалгалтада ороод, нэгэл баал дутаба гээд, намайе абаагүй бэлэй. Дуушан болохо заяагүй байгаа гэшшэ хаб гээд, 1957 оной хабар Хэжэнгын соёлой ордондо оперо болон баледэй театрнаа баледэй артист Н.И.Кондрашкин ержэ, олон залуухан хүбүүд сооһоо намайе шэлэжэ абаад, «Адуушан» гэжэ хатарые гүйсэхдхэжэ хургаһан юм. Тиин Хэжэнгэдэ, Хабаровскда оперно театрай тайзан дээрэ энэ хатарая гүйсэхдхэжэ, балетно труппада абтажа, 3 жэлдэ хүдэлөөд, Ташкентын хореографическа училищида 4 жэлдэ нураад, түрэл театраа бусаа бэлэйб.

Би өөрыгөө магтана бэшэб, харин тэрэ үедэ Генинов нагасамни Хөөрхэ нотагта богонихон саг соо багшалха зуураа минни саашанхи хуби заяандаа нүдөө үзүүлэ нэн гээд, дахин лаблан хэлхэ дуран хүрэнэ.

Генинов нагасын намтарынь өөрсэ һонирхолтой юм. Богонихон болзор соо Хэжэнгын дасанай хубараг ябаа. Тээд хатуу сагай ерэхэдэ, дасанһаа болижо, Хорин аймагай залуу таряашадай хургуули дүүргэ. 1931 ондо Улаан-Үдэн хүгжэмэй театральна техникум амжалтатайгаар дүүргээд байхадань, Буряад-Монголой түрэнгэй драмын театр нээгдэ бэлэй. 1936 ондо Москвада парти, правительствын хүтэлбэрлэгшэдэй Буряад-Монголой түрүү ажалшад уулзажа, тэдэн соо Генинов нагаса хабаадалсажа, Ажалай Улаан Тугай орден хайрада хүртэнэн суутай. Гадна нагасын нэрэ дээрэ «полуторка» машина бэлэг үгтөө бэлэй. Энэ ехэ бэлэгтэ «Манай Ажал» колхоздоо бэлэг болгон дамжуулан үгөө бэлэй. 1940 оной Москвада болоһон Буряад-Монголой литература болон искусствын түрүүшын декадада хабаадалсаһааа жэл урид «Б-МАССР-эй габыята артист» гэнэн үндэр нэрэ зэргэтэй болоод ябаа. Декадын удаа «РСФСР-эй габыята артист» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй болоо бэлэй. 1959 ондо Буряадай литература болон искусствын декадада мүн лэ амжалтатайгаар хабаадалсаһан бэлэй.

Генинов нагаса 80-яад гаран эдэб олон рольдо наадаһан, бэшэнэн сценари, зүжэгүүдыень, дуунуудыень тоолоо наа, нилээд олон, тон баян болохо гэшшэ.

Манай мэдээжэ Дансаран Шагдарович Доржогутабай аяар 1997 оной декабрин 20-до «Буряад үнэн» соо бэшэнэн статья соогоо Ч.Генинов тухай дурдалгануудые ном болгожо гаргайл гэжэ дурадхаа нэн. Энэ найн дурдахалынь Ч.Г.Гениновэй 100 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулан заатагүй бэлэхэ аабза гэжэ мүнөө хүдэлмэри ябуулжа байнабди. Буряад арадаймнай урдаа хараха үндэһэн театрайнгаа бүхы коллективые, энэ театрай директор, Россин габыята артист Д.С.Сультимовые энэ дэмбэрэлтэ 70 жэлэй ойн баяраар үшөө дахин амаршалаад, саашадаа ехэл амжалтатай, абьяастай, алдартай солотой ябахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб.

Гунзэн-Норбо ГУНЗЫНОВ,
ажалай ветеран, Буряадай арадай артист,
Россин соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ.

Уншагшадаймнай туршалгануудһаа

ЮРТЭМСЫН ҮЗЭГДЭЛНҮҮД

Эхэ Дэлхэйн альган дээрэ орон нютагуудай хэды олоншые наа, хүн бүхэнэй түрэнэн, дальбараа шэнги тэнжэнэн нютаг жэгтэй гоё даа, эгээл найхан гэшшэ. Он жэлнүүдэй ошохо бүри, наһатай болоод ябахада, түрэнэн тала дайдаһни хамаг зүрхэ сэдхэхыеш эзэлдэг лэ. Минни түрэнэн эсэгэмни Саяан хадын Түнхэн нютагһаа уг гарбалтай, эжымни Сэлэнгын аймагай Согоото Ноёхонһоо үндэһэтэй. Цыбикдоржиева Галина-Дашуунай Гармаевна мүнөө 83 наһатай, элүүр энхэ Улаан-Үдэ хотодо ажаһууна. Минни хая түрөөд байхадамни, эжымни түрэнэн эсэгэ Гармаев Михаил Султановичтай хахасажа, намайе гарыемни ганзагада, хульемни дүрөөдэ хүргэлсэһэн Цыбикдоржиев Цыдендоржи Дагбаевич эсэгэтэйм хамтаржа, 7 үхибүүдые түрэнэн юм. Минни балшар бага наһан Сэлэнгын аймагай Сүгтэ, Шанаа, Селендума тосхонуудта үнгэрэнэ. Хүн болгоһон эсэгынгээ мүнхэ дурасхаалда зорюулжа, «Сэнхирхэн Шанаамни» гэжэ гаршагтай шүлэг-дуунууд бүтэжэ байна. Хургуулин үхибүүдтэ зорюулжа, «Юртэмсын үзэгдэлнүүд» гэнэн шүлэгүүдэйм нэгэ тэдые таанадай анхаралда хандуулжа, уһан хара морин жэлээр арад зоноо амаршалжа үрэнэб!

Энгельсина ГАРМАЕВА.

Энгельсина ГАРМАЕВА

Хүхэ мүнхэ Тэнгэрини
Хүхэ һүлдэ тэмдэгтэй,
Хүсэ шадал ехэтэй,
Холын хараа бодолтой,
Хии морин тугтай
Харын бөө мүргэлтэй
Хатуу буряад-монголшууд
Хорин нэгэдэхэ зуун жэлдэ
Хамтаран, эблэрэн, хурылжа,
Урагшаа! Урагшаа! Дабшай!

НЮТАГАЙМ ШЭНЖЭ

Хабарай гулаахан хаһын
Хүхы шубуунай донгодожо
Хүхэбтэр сахилдагай задарха
Хүн бүхэнэй зүрхэ сэдхэхэлэй
Халуун дуранһаа һогтожо

Үүрэй наранай туяа гэрэлдэ
Үзэхэлэн сайхан болодог
Шанаа нютагнн!
Зүүн тээшээ шэртэн

Зүлгэ ногоотой, зүлгы уһатай
Заганаар баян, Заяаша

Зүүдэн мэтэ уняартан байдаг.
Урагшаа харааг,
Зүүн далахадам,
Уула хадым, үргэн таладам

Улаалзай сэгсэгүүд урматой
Гоёор урилдан халбардаг!
Баруун тээшээ багсаалан
Бурин Хаанай хормойгоор

Багсаа сэгсэгээр бүрхөөгдэнэн
Баян Сүгтэмни нэмжырдаг.
Хойто зүгэйм хоймортто
Холын бодол түрүүлхэн
Хангай Химчимни хаданууд
Халюуран байдаг наранһаа.

ЭХЭ ДЭЛХЭЙ

Зургаан зүйл Эхэ амитанай
Зоболон, жаргалые тунааһан
Замай жолооо

Зэрэлгээтэ ээбүүн дайнуудһаа
Зобожой уйдан гомдоогүй
Зула галаа бадараһан
Замбуулиннай Эмгэй Дэлхэй.

Золтой арадайм зонуудта
Заяа Бурхадайм үршөөһөн
Залиршагүй мүнхэ хэшэг
Зэндэмэни алтан Дэлхэй.

НАРА НАРА ХОЁР

Алтан шаргал нарамнай
Аалханаар нойрһоо һэрижэ,
Аглаг тэнюун дайдынгаа
Алаг эрэн зүрхыень
Адаглан байжа шагнаба.
Ошото Ехэ Юртэмсынгээ
Ори ганса үрише
Обеорон байжа ооглобо.
Хүхэ мүнхэ Тэнгэрингээ

Хатан Эжы Дэлхэйдэ
Хайратай найхан үгэнүүдээр
Хандан байжа хэлэб:
«Хүл гарнуудгаа хайрлангүй
Харгын холые дабаарай!
Зүрхэ сэдхэхэлэ уяруулжа,
Замай зүбые заагаарай.
Ами наһаяа гамнангүй
Алтан толые бэшээрэй.
Нангин найжа нараншини
Найман зүгтэш бадархаб.
Найдажа шамдаа палайжа,
Наһа гуйжа найрлахай!
Алтан шаргал наранһаа
Амаржа унтан нойрсоходонь,
Малгай тэнгэрини хормой соо
Мянган мүшэгдэй наадан

Малагар сагаан Сарамнай
Марьян гэтэн аалханаар
Мүнгэн туяагаа сасаран
Мүнхэ Дэлхэйдэ мүндэлбэ.
Эхэ ехэ Дэлхэйдэ
Эрьен байжа шэртэнэ,
Эльгэ зүрхэ сэдхэхыень
Эльбэн байжа эмшэлнэ.
Мүнгэн шүүдэр аршаанаар
Мэгээн тари нюусаараа
Ами наһыень сахижа,
Аргадан бүүбэйлжэ унтуулна.
Арбан табанай Сарынгаа
Ажалаа дүүргээд бусахадань,
Арюухан сэдхэл бодолоороо
Зальбаржал Бурхандгаа

ЛУСАД ХААН

Амитан бүгэдые уцалуулдаг,
Хирэ торыень угаадаг
Ашата газарай шииг нойтон
Арюун тунгалаг Лусад хаан.

Дэлхэй газарайм худаһаар
Дабшан дошхондоор урсадаг
Дээдэ Түбиин долоон аршаан,
Доодо Түбиин ами наһан.

Бүхы Дэлхэйн буян хэшэг -
Байгал Далай, Лусад Хаан
Байсын шулуун мэтэ
Байжал байг лэ алтан шэнги!

ХАДА УЧЛАНУУДТАА

Хурьһэтэ Хогоосон Дэлхэйн
Хамаг баялиг ноусые
Хайрсаг, ханза, хормойдоо
Хайрлажа, хадагалжа,
Хэдэн мянган жэлүүдтэ
Хүн түрэлтэндэ хүргэнэн
Хүхэ ногоон хүнжэлтэй
Хёрхо, хурса шодгунүүдтэй,
Хангай хүбөө хаданууд
Харуушан мэтэ харагдана.
Хай, халаг, хүхы!
Хүхэ ногоон хүнжэлыень
Хумижа, хюдажа
Хүсэтэй Эзэгдэйн
Хии морие хиңдхүүлэн,
Хүгтэй дорюун ябаһайбди.

ШАНАЛАЛ

Үглөөнэй наранайм туяа гэрэл
Элшээрээш суларсань
Үргэн талым үбһэ ногоонинь
Үнгөөрөөш хубилсань
Эбдэрхэй Юртэмсын
Элижэш байна
Эмгэрэн ябаһан Эжым зүрхэй
Эсэжэл байна үндэр наһанһаа

Ханилсан нүхэдэйм олонхинь
Хорожош байхань уйдхартай
Хүмүүн ябаһан хүнгэн бэем
Хүндэржэш байхань

ХҮСЭЛ

Эжымни нодые сэлмээхэ
Элшэтэй сэгсэгүүд хаанаб?
Эжымни дуратайгаар

Эжымни эльгые эльбэхэ
Эмгэймни дуунууд хаанаб?
Эжымни зүрхые жэгнэхэ
Эмтэй үгэнүүднн хаанаб?

Эжымни харгые гаталха
Эмээлтэ моримни хаанаб?
Эжымни ашые харюулха
Эршэтэй шадални хаанаб?

ДУРАН ГЭЖЭ ЮУН БЭ?

Дуран гэжэ юун бэ?
Дуулаад хэлыш, инагни!
Дуран гэжэ юун бэ?
Дүнгөөд хөөрыш, нүхэрнн!
Хатуу дуранһааш һогтооб,
Гашуун дуранһааш дүйрөөб,
Амтан дуранһааш унтааб,
Халуун дуранһааш нэргээб!
Дуран гэжэ юун бэ?
Далан долоон дабаа гү?
Дулаан арюун сэдхэхэл гү?
Дүүрэн хэшэг буян гү?
Дуран гэжэ юун бэ?
Дүлэтэмэ зүрхэнэй охин,
Дулаахан умайн сог,
Дуутай тэнгэрини дуһал,
Дэлхэйн мүнхэ жаргал.

ДОЛООН ҮНГЫН НОЛОНГО

Эсэгэ Малаан Тэнгэри
Эхэ Ехэ Дэлхэйдэ
Эльгэлэн байжа дурлаба,
Дуу, шуун наяржа,
Дуһал бороон эхилжэ,
Аяма халуун үгдэр соо
Аадар аришаан адхарба.
Аагтай хүндэ болоһон
Амар хатанайнь бэе
Арюун сэбэр болошобо.
Аигажа хатаһан умайнь
Ампалан ундалжа садаба
Амитан бүгэдэнь хүхижэ,
Ан бун жаргаба.
Дээдэ Түбиин нүхэртөө
Доро дохин Дэлхэйнэй
Долоон үнгын холоногор
Дуряа мэдүүлжэ

Буряадай дасангууд хэнэй мэдэлдэб?

ДАЦАНЫ ПРИНАДЛЕЖАТ ВЕРУЮЩИМ

бэшэ, харин үндэһэ хууриһаань баригдаха зэргэтэй гээд ханагдана. Энэ барилгада хабаадагшадай корпоративна эрмэлзэл мүн баһа хараада абтаха ёһотой. Демократиин ёһо гуримаар, бүхы талын зоний ханамжаа сүлөө ёһоор элэрүүлхэ арга боломжтойгоор энэ хэрэг бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй. Харин мүнөө үедэ тиигэнэгүйл даа.

Буряадай буддын шажанай бүхы эмхи зургаануудай түлөөлгшэдые урижа, сугунды зарлаха хэрэгтэй. Этническэ бүхы Буряадые уриха. Буряадай Заншалта Сангхые бүримүһэн зүбөөр бүридэлдэ абтаха, Буряад ороной гүйсэдхэхы болон хуули ёһоной засагуудай зүгһөө туһаламжа хэрэгтэй. Сугунды уставай асуудалые, мүн шэнэ хамбаламые хунгалгын асуудалые шиидхэхэ. Сангхые нэгдүүлгын асуудалые хамба-лама Д.Аюшеев шиидхэхэ аргагүй байна. Хамбаламын зарлигаар бэшэ, харин этническэ бүхы Буряадай шажанай бүхы эмхи зургаануудай үүсхэлээр сугунды зарлагдаха ёһотой.

Буряадай Президентгэ, Правительствата, Арадай Хуралай депутаттуудта, Россин Минюстын Буряадай Управленигэ, сүүдэй органуудта, сэхээтэндэ, ламанарта, хүзэгтэйшүүлдэ, Россин болон Буряадай буддын конфессиин саашанхи хуби заяан тухай ханагаа зободог бүхы хүнүүдтэ ханданабди. Энэ асуудалые гүрэн түрын хэмжээндэ шиидхэхэ хэрэгтэ таанадай хабаадалга хэрэгтэй. Буряадай дасангуудые урга үеин түүхын болон мүнөөнэй хуулийн ёһоор зүбөөр бүридэлдэ абтаха, мүн дасангууд хэдэн хүнэй мэдэлдэ байха бэшэ, харин бүхы арадай мэдэлдэ байха ёһотой.

Ошор ЗАНДАНОВ, лама, Хэрэнэй «Түшэтэ» дасанай шэрээтэ.

В статье О.Занданова «Буряадай дасангууд хэнэй мэдэлдэб?» использован прием, известный в пиаровских делах, - посеять сомнения в читательских умах, запутать их, а может действительно не все ясно с регистрацией устава Буддийской традиционной Сангхи России.

Лама Д-Х. Самаев лично принимал участие в подготовке устава Сангхи России и на Сугунды 22 марта 1996 г., будучи Дид Хамбо Ламой, настоял на переименовании Центрального духовного управления буддистов России в Буддийскую традиционную Сангху России. Поэтому у господина Занданова должна быть полная ясность по поводу переименования ЦДУБ в Сангху России.

Далее автор вышеназванной статьи делает ссылку на "Закон о свободе совести и о религиозных объединениях" от 26 сентября 1997 г.: "При создании централизованной религиозной организации учредитель (учредители) представляет также уставы не менее чем трех местных религиозных организаций (дацанов), входящих в ее структуру, и сведения об иных входящих в указанную структуру религиозных организаций".

Согласно этому пункту закона на регистрацию в Министерство юстиции России был подан Устав Сангхи России и уставы трех дацанов субъектов РФ.

В июне 1998 г. заместитель Министра юстиции Е.Сидоренко в торжественной обстановке вручил "Свидетельство о регистрации централизованной религиозной организации Буддийская традиционная Сангха России" Пандидо Хамбо Ламе Дамбе Аюшееву.

Факт того, что Занданов

подвергает сомнению компетентность сотрудников Министерства юстиции РФ в юридических процедурах, вызывает удивление.

Латинское изречение "Dura lex, sed lex" означает "Суров закон, но это закон".

В уставе Сангхи России зарегистрирована структура организации, имущественные и иные права дацанов и общин, входящих в нее.

Основным рабочим органом Сангхи России является Хурал, который созывается регулярно, и в состав которого на равных правах входят Ширээтэ Ламы дацанов этнической Бурятии, председатели буддийских общин, входящих в Сангху России.

Уставы дацанов и общин Сангхи России регистрируются органами юстиции на местах, а не Сангхой России.

Дацаны этнической Бурятии никуда не делись, они существуют как полноправные члены Буддийской традиционной Сангхи России.

В Бурятии существуют независимые буддийские организации как ДУБ России, централизованная буддийская организация "Майдари", буддийская община "Ламрим" и другие, уставы которых мы не обсуждаем и не осуждаем.

Руководители этих организаций Д-Х. Самаев, Н. Илюхинов, Ч-Д. Будаев, Т-Д. Цымпилов были священнослужителями Иволгинского дацана. Их оттуда никто не изгонял. Они по своей воле вышли, так сказать, на "вольные хлеба".

О. Занданов сетует на то, что "верующие юридически не включены в конфессию в полном объеме". Интересно было бы посмотреть, когда миллионы православных и мусульман будут "юридически включены в конфессию в полном объеме".

Судьба Сангхи России, вопросы созыва Сугунды и выборы его руководства "по-зандановски" решаться не будут.

Мы будем строго руководствоваться "Законом о свободе совести и о религиозных объединениях", Уставом Сангхи России, историческими традициями и каноническим правом.

Я еще раз подчеркиваю: двери Сангхи России открыты для всех, кто принимает ее Устав.

Борис ДОНДКОВ, пресс-секретарь Сангхи России.

Хүндэтэ хүзэгтэн, рес-публичкын ажалуушаг! Буддын буддын шажананай конфессигэ тохёолдоһон шэриые зүбшэн хэлсэхые манаб.

Урдандаа дасангуудай, хүзэгтэнэй хоорондын харилсаанууд этническэ талаараа зүб байһан, бэшэ бүхэн бэеэ даанхай һэн. Дасангуудай шэрээтэнэр нотаг хунгалгадаг байгаа. Хүзэгтэн, шэрээтэнэр шэрээтэе хунгалга, юу манаб, ямар барилга хэхээ өөһэдөө хуулиг хэдэг бэлэй. Хамба-лама хүсэл оролдолгые сэгнэжэ, бэеэ үгэдэг буддын шажананай шэрээтэнэй түлөөлгшэ байһан юм.

1996 оной мартын 22-то болоһон сугунды ЦДУБ-ые Россин Буддын Заншалта Сангха (БТСП) болгон, шэрээтэнэр нэгдэжэ нэрэ хэлсэхэ. Гэбшье нэрэ хэлсэхэ асуудалаар эли того бэшэ байласана.

Россин Сангхын бии болоһон ушар тогтое. 1997 оной сентябриин 22-да абтаһан «Нэгдэлэй эрхэ сүлөө болон шажан мүргэлэй нэгдэлүүд тухай» шэнэ федеральна Хуулийн 2-дэй 11-дэхэ статьягай 7-дэ пункт соо иигэжэ хэлсэгдэнэ: «При создании централизованной религиозной организации учредитель (учредители) представляет также уставы не менее трех местных религиозных организаций (дацанов), входящих в ее структуру, и сведения об иных входящих в указанную структуру религиозных организациях». Харин шажанай ушарта Россин Сангха гансал шэрээтэнэр (!) - Агын, Ивалгын болон Эрхэнэй дасангуудай талаа манаб бииуу. Эмхидхэн хунгалга бусад дасангууд тухай шэрээтэнүүд үгтөөгүй. Конфессиин шэрээтэн байгуулалта, заншалта шэрээтэнүүдэй зөрөөр болон шэрээтэн бэшэ эрхэнүүд мүн лэ манаб Устав соо тодорхойлоһогүй. Жэжээн, Уставай 2-дэ пункт соо хэлсэгдэнэ гээбэл:

«Центрального духовного управления являются Пандито Хамбо-лама, Дид-хамбо-лама, Хамбо-лама Агинского дацана, Хамбо-лама Иволгинского дацана». Бусад эл дасангуудай шэрээтэн ямарар хаһагдаһан гээшэб бэлэ харагдана. Үнэн дээрээ шэрээтэн ниишэ нэгэн буддын конфессии үгы болоно. Харин шэрээтэн бултагаа юридическэ шэрээтэн конфессигэ оруулагдаагүй. Шэрээтэн заншалта шажанай эмхи хунгалгын тула эмхидхэн хунгалга болохо нотагай

дасангууд хэрэгтэй. Россин Сангха гансал гурбан - Эрхүүгэй, Агын ба Ивалгын дасангуудай уставуудые Россин Минюстгэ үгэнэ, харин бусад дасангуудые илгана. Гэхэ зуура БТСП Сангхын бүридэлдэ ородог тухай справкануудые Буряадай дасангуудта үгэнэ, мүн тэдэниие бүридэлдэ абана. Түүхэтэ урга үеин байдал тухай справкануудые хуулийн ёһоор Россин Буддын Заншалта Сангха бэшэ, харин нотагай өөһэдэгөө хүтэлбэрлгын архив үгэхэ ёһотой юм. Буряадай дасангууд БТСП-һээ справка абанаһанай үүлээрлэ байгуулагдаһан юрэл филиалууд болоно. Тиигэжэ түүхэдэ искусственна аргаар «сагаан толбо» бии болгодогхой. Хоёр зуун жэлэй түүхэтэй Гэгээтэн (Тамчын), Хэжэнгын болон бусад суута дасангууд хаана ороһон болоно? Тэдэ юридическэ талаар үгы болоно бишуу!

Холын түүхэтэй, заншалта буряад дасангууд юнгэ шимэ аргаар байгуулагдаха ёһотой юм? РБ-гэй Минюстгэ, шэнэ федеральна Хуулийн эрилтээр, юнгэ тэдэ бүридэлдэ абтанагүйб? Тиихэ үедөө дасан бүхэн өөрынгөө урдын түүхые Минюстгэ гэршэлхэ зэргэтэй: хэхээ, хаана, хэнэй хүсэл оролдолгоор байгуулагдааб?

Харин мүнөө үедэ шимэ «аргаар» байгуулагдаһан бүхы дасангууд юридическэ ёһоор шэнээр байгуулагдаһан шажанай эмхи зургаануудай статустай болоно. Бүри һая, үсэгэлдэр гэе, Москвада, Омскдо гү, али Россин бусад ямаршье хотонуудта байгуулагдаһан шажанай эмхи зургаануудта тэдэ юугээршье илгаагүй болоно бишуу. Жэжээлхэдэ, хэрбээ Хэрэнэй дасан Сангхын филиал болоо һаа, манай дасанай эзэн Түнхэнэй хүн зон бэшэ, харин Агын, Усть-Ордын болон Ивалгын дасангуудай шэрээтэнэр хамба-лама Д.Аюшеев түрүүтэй эзэн болоно ха юм.

Энэ ушарта хүнүүд хоорондын зүришэлдөөн огто үгы. Хэрбээ сугунды дээрэ хамба-ламаар Дамба Аюшеевые гү, али ондоо хүниие хунгалга һаань, тэрэ хадаа Россин буддын шажанай конфессиие түлөөлхэ дүүрэн эрхэтэй байха бишуу. Гэхэ зуура сугунды үнгэрэхэ, централизованна эмхи зургаанай шэнэ устав зохёохо тухай үүсхэл дорohoо, нотагай шажанай эмхи зургаануудай зүгһөө гараха ёһотой. Россин хуули ёһоной үндэһөөр, мүн түүхэтэ заншалай ёһоор Россин Буддын Сангха бүридэлдэ абтаха ёһотой гээд бидэ хүсэлбэди. Шажан мүргэлэй ниишэ байһан оройһоонь

Урин хөөрхэн үриимни Үнэн нэрэнь - Алена.
Эхын үбэр сээжэндэ Энхэ найнаар ургаһан Эрдэм номдо абьяастай Эрхим ариун басаган лэ.
Абын нэрэ нэрлүүлһэн Алдар солотой басаган, Хорёод наһанай залуурта Хадамда гаража ошоһонь лэ.

Уншагшадаймнай туршалгануудһаа
Хурим, түрэ гэлгэрээ, Хүн зоноор баян байгаа, Олон зондоо таараһан Олег Алена хоёрнай.
Сэлэнгэ, Эрхүү холбоһон Сэбэр хоёр үхибүүднай.
Ута наһатай, удаан жаргалтай Урматай нууты ходоого.
Орон гэлхэгдэ хүндэтэй Олзотой, хүндэтэ ажалтай Олон баатар хубүүдээр Одоо бидэнэ баясуулыт!
Владимир РАНЗАЕВ.

БУРЯАД ОРОМНАЙ
Энэ ороноо гамнаарайт,
Эрхэр залуу наһандаа
Мүүр энхэ ябаарайт!
Энэ ороноо саашагаа
Эжы мэтэ
Энэ ороноо гэлхэй дээрэ
Энэ ороноо гэрээ үргэжэ ябаарайт!

Бурялан хүгжэһэн
Байгал далай шэнги
Баялиг, баяртай бадагар
Буряад Эхэ оромнай!
Сэнгэлиг хүхэ гэлхэй дээрэ
Сэлэнгэ мүрэнгэ мэтэ
Сэгхэл залуу, ута наһатай
Сэргэлэг Буряад оромнай!
Дүрбэн миши үхибүүдэй
Эгээ ехэнь - басаган юм.

(Продолжение. Начало в №48 за 28.11.2002 г.)

Большое внимание уделялось украшению девичьей косы. Если она собиралась на наадаи («пиршество»), к косе сверху вниз прикреплялись серебряные монеты: сначала 5 - 6 монет достоинством в 100 муңгэ (копеек), диаметром примерно 12 см, затем - 4-5 монет стоимостью 50 муңгэ, диаметром 8 см, а еще ниже - долларовая монета - яншаа достоинством 100 муңгэ.

Яншаа привозили из Монголии, на лицевой стороне была изображена птица Гарууда. Вместо яншаа в последние предреволюционные годы использовали монеты достоинством в 100 муңгэ отечественного производства с изображением царя Николая. Монеты к косе привязывали тоненькими ремешками (гамфан) из кожи косули. Также шилами косоплетку (искусственную косу) из шелковой крученой нити черного цвета-гошпоо. Украшение косы было сложным делом, поэтому девушка прибегала к помощи матери, сестры, тети. В обычное время в косу, удлиняя ее, полагалось вплетать только косоплетку. (Галданова Г., стр. 118).

Полный комплект женских украшений почти у всех народов представлен в праздничных и свадебных нарядах.

Для буряток к свадьбе готовили приданое, в том числе и полный комплект украшений. Основным материалом для поделок служило серебро, в большом количестве использовали кораллы (маржаан), янтарь (хуба), малахит (номин) и бирюзу (оюун). В украшениях иркутских буряток, наряду с этими камнями, использовали перламутр (эржин, эрзин) - в виде круглых пластинок или пуговиц.

Средний вес полного женского комплекта бурятки составлял 4-5 кг.

Ювелирные украшения женских комплектов были выполнены в разной технике. Самым распространенным была техника чеканки, филигранны. Мастеров, работающих в этой технике, называли шаблад хэдэг дархан. Филигрань могла быть накладной и ажурной.

При накладной филигрании серебро выгибывалось в тонкую ровную проволоку, а затем на нее насакалась украшаемая основа в виде всевозможных узоров. При ажурной филигрании основы не было, рисунок в виде завитков и спиралей скреплялся между собой в местах соединения или по краям общей композиции. Украшения изделий вставлялись из разных камней называется инкрустацией.

Выше мы уже говорили, что нет такой части тела человека, для которой не было бы придумано украшение. Все многообразие бурятских украшений по способу ношения подразделялось на следующие группы: головные, наконные, ушные, височные, височно-нагрудные, наплечные, поясные, боковые, украшения для рук.

Основным головным украшением является даруулга, или коралловый венчик. Основа в виде берестяного обруча, слегка расширяющаяся по верхнему краю, приподнятая на лицевой стороне, обтягивается материей, чаще всего темного-синего цве-

та. На нее нашиваются в три ряда полудрагоценные камни - кораллы, янтарь, лазурит, изредка встречается белый камень. В центре среднего ряда пришивается самый крупный камень, слева и справа от него располагаются другие, по убывающей величине. Каждый третий камень при этом выделяется либо цветом, либо размером. Камни верхнего и нижнего рядов одинаковы по размерам.

Даруулга закамских бурят представляла собой узкую кожаную

кольца, но более легкого. Внутреннее пространство заполнялось филигранным ажурным орнаментом, к нему пришивалась сбоку пластина с фигурными краями, накладной филигранью, цепочек коралла, малахита. Оба кольца соединялись на длинной цепочке фигурной орнаментированной пластиной, завершающейся колокольчиками.

К нагрудным украшениям относятся гуу - ладайки, в которых хранили тексты молитв или культовые реликвии. Гуу имели

крупных камней. Хонтуулы бурят западной части Закамья (сел Сапага, Утатуй, Далахай, Мыла, Сагаан-Морин, до Цакира) отличаются крупными размерами по сравнению с подобным украшением нижних сел - (Жамней, Бургуй, Улекчин, Хуртуга).

Другой вид наконных украшений - боолто - бытует в основном у закамских бурят. Боолто - полудлиндрический

ланжуурга также входило в комплект свадебного украшения. Это набор из нескольких ювелирных предметов, повешенных к круглому серебряному диску со вставкой коралла в центре (т.н. гарьха). Иногда вместо круглого диска предмет подвешивались на длинных тонких цепочках к фигуре льва. На одном боку висели щипчики для выдергивания заноз, ухом

Валентина БАБУЕВА

МИР ТРАДИЦИЙ БУРЯТ

ленту, обшитую черным бархатом, на которую нашивались коралловые бусины или сизики мелких коралловых бусин тремя рядами гирлянд свисали по обе стороны, обрамляя лоб.

В селе Алдаг Джидинского района сохранились полные комплекты головных и наконных височных украшений, выполненные известным мастером Доржи Чагдуровым. Это целые композиции из коралловых сизиков, серебряных подвесок, медальонов - гуу.

К височно-нагрудным украшениям относятся подвески, которые пришиваются к головным уборам в области виска и свисают на грудь, прикрывая лицо, шею и грудь с обеих сторон. На уровне мочек ушей нередко закреплялись круглые орнаментированные бляхи, от которых тянулись несколько сизиков коралловых бус, концы сизиков завершались мелкими монетами.

Такой тип подвески, называемый «хинхэ - моёр», характерен для кудинских бурят. У эхиритских - ожерелья с серебряными кругами - дисками свисали до уровня пояса, бусы и монеты прикрывали главным образом грудь.

Нагрудное украшение хоолошши состоит из 5 блях, постепенно утяжеляясь книзу, где находится самая крупная из них, необычного очертания. Центральный круг окаймлен зубцами, между четырьмя крупными видны 4 более мелких, те и другие расположены крест накрест, висываясь в квадрат с чуть выпнутыми сторонами. Здесь встречается устойчиво повторяющийся мотив совмещенных фигур, которые символизируют солнечный диск и восемь направлений: 4 главных и 4 промежуточных.

Современные хоолошши - серебряная или золотая монета на цепочке, которую дарит сторона жениха во время сватовства.

У агинских и хори бурят височнонагрудное украшение называется хинхэ. Массивные литые кольца диаметром 10-12 мм составляют основу украшения. Верхнее кольцо закапчивается стержнем с крупной коралловой бусиной посередине и кольцом меньшего размера (диам. 2,4-3 см). Длина этой части составляет 20-22 см.

Множество цепочек, сизиков бус, соединяющих верхнюю часть украшения, удлиняло ее до 70-75 см. Таким образом, весь перед одежды был нарядно убран. Своеобразная разновидность украшения хинхэ - хонхо встречается в Кяхтинском, Селенгинском, Закамском, Джидинском районах Бурятии. Основа его также состояла из

региональные различия по форме, так в Мухоршибирском районе наиболее излюбленными были круглые, гладкие гуу, для Закамья характерны полу-овальные или квадратные формы, для селенгинских бурят - прямоугольные. В Тулке украшение подобного типа комбинируются с двойным или тройным рядом кораллового ожерелья и называли гуу - хоолошши. Прекрасный образец такого украшения работы тункинского мастера Базара Садаева хранится в фондах Художественного музея им. Сампилова. Ладайки агинских буряток были в основном округлой формы, диаметром 5-8 см. Некоторые изделия имели овальную и прямоугольную формы. Лицевая сторона покрывалась чеканным или гравированным узором, основные сюжеты рисунка были связаны с буддистской символикой.

Гуу носили на шелковых хадаках, шурках или полосках ткани, некоторые носили на серебряных цепочках. Оно было обязательным нагрудным украшением женщины.

Своеобразным украшением замужних женщин Селенгинского района были футляры для кос шэбэргэл, иногда их носили с украшением туйба. Туйба представляет собой Г-образное металлическое украшение, длинный конец которого (стержень) вставляли в волосы у основания кос и обертывали сверху тесьмой. Видимый короткий конец украшали серебряным, иногда золотым шариком. Украшение туйба бытовало только у забайкальских бурят. В отличие от других украшений шэбэргэл с туйбой или только одно украшение туйба носили до преклонного возраста.

Наконные украшения закамских буряток назывались - хонтуулы - серебряные цилиндрические запястные с одной стороны напавшие, которые закреплялись горизонтально к основанию кос. Поверхность хонтуулов усыпана коралловыми вставками, расположенными симметрично и сконцентрированными вокруг наиболее

серебряный чехол для верхней части кос, лицевая поверхность украшена чеканным орнаментом в основном растительного происхождения.

Серьги - украшение, которые носят женщины всех народов, национальностей, возрастов.

Небольшие сережки, кольца, браслеты женщины носили ежедневно, их не снимали даже при выполнении домашней работы. Нарядные украшения делались из дорогостоящих материалов: золота, серебра, украшались вставками из кораллов, лазурита, малахита. Крупные по размерам, тяжелые по весу украшения надевались только по торжественным событиям. Как пишет И.И. Соктоева, «почти для всех бурятских украшений характерна крупность объемов и орнаментации. Имело место и социальное расслоение общества, когда наличие богато отделанных украшений выделяло богатых и знатных: в обычаях старины все должно было быть на виду и напоказ».

Среди всех вариантов особо выделялись серьги, сделанные закамскими мастерами. С именем первой женщины чеканщицы Бурятки Долгор Логниновой связано представление о продолговатых серьгах с длинными тонкими цепочками, завершающимися на нижних концах колокольчиками. Серьги состояли из двух частей: верхняя оформлена в виде цветка, на тыльной стороне припаивал длинный крючок для вдевания в отверстие мочки. Верхняя часть на шарнирах соединяется с нижней основой круглого диска, к которой припаивались круглые колечки - ушки. От них вниз свисали 5 или 7 цепочек с колокольчиками. У закамского мастера Лубсана Тубшинова концы цепочек завершались серебряными шариками в форме зерен. Нарядные, в то же время строгие по своим пропорциям, композиционно завершенные, они не оставляют равнодушными ни одну женщину и в наши дни.

В комплект украшений молодых женщин и девушек агинских и хори буряток входило наплечное украшение - мрэнэй гуу. Его пришивали на плечи халата или женской безрукавки. Это украшение представляет собой круглую серебряную бляху выпуклой формы, изготовленную штамповкой. С трех сторон бляхи припаивались колоцеобразные серебряные петельки, к которым подвешивали сизики двойных коралловых нитей, с шелковыми кистями на концах. Размеры гуу колебались от 4,5 до 9 см в диаметре (А.А. Бадмаев. «Ремесла агинских бурят», стр. 41).

Парное боковое украшение

(хулхуур, холхишо), зубочистка игольница. В конце XIX - начале XX веков во шнуре подвешивалась небольшая женский ожерелье. Вся подвеска закреплялась на верхней одежде на уровне пояса, нередко дополнялась шелковыми кистями красного, желтого, зеленого цветов.

Как мужчины, так и женщины носили на руках кольца. Кольцо - знак, имеющий свое символическое выражение у всех народов, во всех культурах. Кольцо - круг - символ Солнца, символа благоденствия, дающий богатство. На эмблематическом уровне это знак бессмертия, вечности. Кольцо камнем обеспечивало защиту от зависимости от свойств женщины. Обручальное кольцо - символ обета супружеской верности, союз. В некоторых случаях кольцо передавали из поколения в поколение, поддерживая эстетическую роду. Кроме колец, на пальцы носили перстни. Мужские перстни обычно выполняли в виде печати, на которой наносились инициалы владельца.

Браслеты - бугааг носили женщины всех сословий и возрастов. Их можно было носить на обеих руках. Формы браслетов были разными: полукруглыми, круглыми, плоские, их украшали орнаментами, часто инкрустировали кораллами, малахитом, лазуритом или бирюзой. Женщины ежедневно могли носить медные браслеты, считая, что они помогают при вывихах, растяжении жила мыши.

Носение серег в ушах, кольца, браслетов, цепочек имело древности магическое значение, которое сейчас практически утратилось. Объясняют следующим: у каждого человека есть душа, жизненная энергия, которая может уйти из тела. Ночью она находится в волосах или под ногтями, поэтому старшие люди даже сейчас запрещают ночью стричь ногти, расчесывать голову или стричься. Душа может покинуть тело через выступающие конечности тела - пальцы рук, мочки ушей, глаза, носдри, губы. Чтобы «закрыть» эти выходы вдевали в мочки серьги, как «замыкали», на пальцы надевали кольца, но так как на все пальцы надевать 10 колец «замыкали» всю руку браслетом на шею надевали цепочку - «замыкали» все отверстия на голове. У некоторых народов практиковали кольца в носу, в Индии давали погах носили браслеты.

(Продолжение следует)

НА СНИМКЕ: украшение, сделанное мастером Д. Чагдуровым.

ПРОГРАММА ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Понедельник, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Телеканал «Доброе утро»
Новости
Что? Где? Когда?
Документальный детектив.
«Дело 2002 года»
«Фабрика звезд»
Следствие ведет Колобков
Новости
Приключенческий фильм
«Человек в железной маске»
Павел Любимцев в программе
«Судья натуралиста»
«Большие родители». Рале-
Чалов
Новости
«Фабрика звезд»
«Ералаш»
Животные - нарушители.
«Подлинная»
«Большая стирка» с Андреем
Вечерние новости
«Сергей Сунев. Год после»
Жди меня
«Кто хочет стать
«Мером?» с Максимом Галкиным
Время
«Следствие ведут знатоки».
24. «Пуд золота». 5-я серия
Независимое расследование.
«Большая мафия»
«Фабрика звезд»
«Другое время». Программа
«Леонышева»
Телеканал «Новый день»

«РОССИЯ»

07.45 «Доброе утро, Россия!»
10.45 X/ф «Захват» (США)
12.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00 ВЕСТИ
13.20 Ток-шоу «Цена успеха»
14.15 «Рера, надежда, любовь»
15.10 «Экспертиза»
15.30 БГТРК «Бамбахай»
15.50 Рек-тайм
16.00 ВЕСТИ
16.20 «Что хочет женщина»
17.20 X/ф «Гонки по вертикали»
18.40 «Экспертиза»
19.00 ВЕСТИ
19.20 Мультфильм
19.25 Урок бурятского языка
19.35 «Белый месяц» представляет:
«Р песне-душа народа»
19.50 Дефиле от «Италмода»
19.55 Гороскоп
20.00 «Байгал»
20.15 Прогноз погоды и Рек-тайм -
время Вашей рекламы!
20.20 «Буряад орон». Художественно-
публицистическая программа
20.55 Профессионалы
21.15 Спокойной ночи, малыши!
21.30 Республиканские новости
21.50 Прогноз погоды и Рек-тайм -
время Вашей рекламы!
21.55 Зурхай
22.00 ВЕСТИ
22.35 Вести-Бурятия
22.45 Прогноз погоды и Рек-тайм
«РОССИЯ»
22.55 РУССКАЯ СЕРИЯ. ПРЕМЬЕРА.
Т/с «Мужская работа - 2»

23.50 Анатолий Лобочкий, Мария
Шукина, Борис Щербаков и Ольга Кабо
в телесериале Есеволода Шилового
«Люди и тени»
01.00 Ток-шоу «Рести +»
01.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
01.45 «Культурная революция»
«Россия обязательно станет чемпионом
мира по футболу»
02.45 «Синемания»
03.15 «Дорожный патруль»

«ТИВИКОМ»

07.00 Школьное ТР
07.30 «Новый год - праздник в
каждый дом!»
07.35 «Лоск». Гороскоп. Погода
08.00 Fox Kids на REN TV. Т/с
«Черепашки ниндзя: новая мутация»
08.30 Fox Kids на REN TV.
М/с «Джим Баттон»
09.00 Fox Kids на REN TV. М/с
«Человек-паук»
09.30 Премьера на телеканале:
«Большие деньги» с Игорем Поточкин
10.30 «24»
10.45 Погода
10.50 Кино: М. Кокшенов, А. Булдаков
«Племяник, или Русский бизнес-2»
13.00 «Лоск». Погода. Гороскоп
13.15 «Новый год - праздник в каждый
дом!»
13.30 Т/с «Яго, темная страсть»
14.30 «24»
14.45 Погода
14.50 «У нас все дома», т/с
15.20 Т/с «NEXT-2», закл. серия
16.35 Fox Kids на REN TV. М/с
«Человек-паук»
17.05 Fox Kids на REN TV. М/с «Джим
Баттон»
17.35 Fox Kids на REN TV. Т/с
«Черепашки ниндзя: новая мутация»
18.05 Fox Kids на REN TV. М/с «Мир
Бобби»
18.25 Муз. поздравления
18.50 Ток-шоу «Семейные страсти»
19.55 «Новый год - праздник в каждый
дом!»
20.00 «Сейчас». Погода. Гороскоп
20.30 «Лоск»
20.55 М/с «Фукурама»
21.20 Премьера на канале:
«Невозможные зеленые глаза», т/с
22.30 «Сейчас». Погода
22.50 «Новый год - праздник в каждый
дом!»
22.55 «Лоск»

23.05 Кино: Триллер «Змеиная кожа»
01.05 «24»
01.30 «Футбольный курьер»

«АРИГ УС»

08.00 Новости. Погода
08.25 Формула успеха
08.35 Публичные люди
09.10 Жизнь без риска
09.15 Хвост кометы. Донатас Банюнас, 1ч.
10.05 Завтрак с С. Соловьевым
10.35 М/фильм «Приключения барона
Мюнхгаузена»
10.45 Ене закона
11.15 Мои сумасшедшие друзья
11.45 Криминальная Россия: «Кры-
соловы», 2 ч.
12.20 Назло
12.30 Новости
12.35 Паулина
12.45 Новости
12.50 Тушите свет
13.00 Новости. Спорт. Погода
13.15 X/фильм «Не может быть!»

Перерыв до 17.00

17.00 Новости
17.25 Публичные люди
17.50 Победоносный голос верующего
18.20 Муз. подарок
18.45 Пестрая лента: Ролан Быков
19.45 Формула успеха
20.00 Новости
20.25 Восточный экспресс. Погода
20.40 А. Робакин, М. Лагашкин в
остросюжетном сериале «ПОРОДА», 1 с.
21.45 Жизнь без риска
21.50 Т/сериал «Берега», 4 с.
23.05 Восточный экспресс. Погода
23.25 Итоги
00.40 Кремлевский концерт
01.00 Новости

«СТС - БАЙКАЛ»

17.00 Т/с «Пляжный патруль»
18.00 Т/с «Друзья»

18.30 «Полшестого»
19.00 Ток-шоу «Девичьи слезы»
20.00 Осторожно, модерн-2
20.30 Детали. Жизнь в подроб-
ностях
21.00 Зачарованные
22.00 X/ф «Зона высадки»

«НТВ»

07.40 Утро Бурятии
08.00 «Сегодня»
08.10 Утро на НТВ
08.30 «Сегодня»
08.35 Утро на НТВ
09.00 «Сегодня»
09.10 Утро на НТВ
09.30 «Сегодня»
09.40 Утро на НТВ
10.05 «Самый-самый в забавном
проекте «Один за всех»
11.00 «Сегодня утром»
11.20 Погода на завтра
11.25 «Намедни» с Леонидом

Парфеновым

13.00 «Сегодня»
13.00 X/ф «Рзыватель» (США)
15.00, 16.00, 17.00 «Сегодня»
15.05 Нина Архипова. «Женский
взгляд»
15.40 Детектив «Она написала
убийство»
16.45 Кто озвучивает сериалы? Ток-
шоу «Принцип домино»
18.00, 19.00 «Сегодня»
18.05 Сериал «Дальнобойщики»
19.15 «Внимание: розыск!». Театр
убийц - 2
20.00 «Сегодня»
20.35 Сериал «Гражданин
начальник», 5 серия
21.45 Т/с «Кукла», 1 серия
23.00 «Сегодня вечером»
23.35 Сериал «Третий лишний»
00.15 «Гражданин начальник».
Остросюжетный сериал
01.20 Гордон

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Вторник, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Телеканал «Доброе утро»
Новости
«Семейные узы». Сериал
Независимое расследование.
«Большая мафия»
«Ералаш»
«Фабрика звезд»
Дисней-клуб: «Переменка»
Новости
Возвращение Коломбо.
«Закон Коломбо»
Жди меня (с сурдопереводом)
Новости
«Фабрика звезд»
«Ералаш»
«Следствие ведут знатоки».
24. «Пуд золота». 5-я серия
«Большая стирка» с Андреем
Вечерние новости (с суб-
титрами)
Смехопанорама Евгения
«Семейные узы». Сериал
«Последний герой-2». «Шанс»
Время
«Следствие ведут знатоки».
24. «Пуд золота». Закл. серия.
Тайны века. «Еласов. Дважды
«Фабрика звезд»
Ночное «Время»
Телеканал «Новый день».
«Апология»
Телеканал «Новый день».

«Формула власти». Три президента
Боснии и Герцеговины
02.50 «Апология»

«РОССИЯ»

07.45 «Доброе утро, Россия!»
10.45 Т/с «Мужская работа - 2»
11.40 Анатолий Лобочкий, Мария
Шукина, Борис Щербаков и Ольга Кабо
в телесериале Есеволода Шилового
«Люди и тени»
12.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00 ВЕСТИ
13.20 Ток-шоу «Цена успеха»
14.15 «Комиссар Рекс». Телесериал
(Австрия-Германия)
15.10 «Экспертиза»
15.30 Вести-Бурятия
15.40 Рек-тайм
15.45 Детское время «3,4...»
16.00 ВЕСТИ
16.20 «Что хочет женщина». Ток-шоу
с Кларой Новиковой и Еленой Яковлевой
17.20 Т/с «Гонки по вертикали»
18.40 «Экспертиза»
19.00 ВЕСТИ
19.20 Мультфильм
19.30 10 лет Федеральному
казначейству
19.40 Милиция Еравны - 75 лет
19.55 Гороскоп
20.00 Байгал
20.15 Прогноз погоды и Рек-тайм
20.20 «Твой шанс». Интерактивное
шоу
20.30 «Худое ютаг»
20.55 «Лидер экономики Бурятии -
2002». Компания «Практик»
21.15 Спокойной ночи, малыши!

21.30 Республиканские новости
21.50 Прогноз погоды и Рек-тайм -
время Вашей рекламы!
21.55 Зурхай

«РОССИЯ»

22.00 ВЕСТИ
22.35 «Рести - Бурятия»
22.45 Прогноз погоды и Рек-тайм
«РОССИЯ»
22.55 Т/с «Мужская работа - 2»
23.50 Анатолий Лобочкий, Мария
Шукина, Борис Щербаков и Ольга
Кабо в телесериале Есеволода Шилового
«Люди и тени»
01.00 Ток-шоу «Рести +»
01.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
01.45 ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС. Тим
Роббинс и Джефф Бриджес в
остросюжетном фильме «Дорога на
Арлингтон» (США), 1999 г.
03.50 «Дорожный патруль»

«ТИВИКОМ»

07.00 «Сейчас». Погода. Гороскоп
07.30 «Новый год - праздник в
каждый дом!»
07.35 «Лоск»
08.00 Fox Kids на REN TV. Т/с
«Черепашки ниндзя: новая мутация»
08.30 Fox Kids на REN TV.
М/с «Джим Баттон»
09.00 Fox Kids на REN TV. М/с
«Человек-паук»
09.30 «Большие деньги» с И.
Потоцким
10.30 «24»
10.45 Погода
10.50 Кино: Катрин Денев, Жерар
Феррейра в психологической драме «Я
люблю Вас»
13.00 «Лоск». Погода. Гороскоп.
13.15 «Новый год - праздник в
каждый дом!»
13.30 Т/с «Яго, темная страсть»
14.30 «24»
14.45 Погода
14.50 «Ровочка», комедийный сериал
15.20 «Невозможные зеленые глаза», т/с
16.35 Fox Kids на REN TV. М/с
«Человек-паук»
17.05 Fox Kids на REN TV. М/с «Джим
Баттон»
17.35 Fox Kids на REN TV. Т/с
«Черепашки ниндзя: новая мутация»
18.05 Fox Kids на REN TV. М/с «Мир
Бобби»
18.25 Муз. поздравления
18.50 Ток-шоу «Семейные страсти»
19.55 «Новый год - праздник в
каждый дом!»
20.00 «Сейчас». Погода. Гороскоп
20.30 «Лоск»
20.55 М/с «Фукурама»
21.20 «Невозможные зеленые

глаза», т/с
22.30 «Сейчас». Погода
22.50 «Новый год - праздник в каждый
дом!»
22.55 «Лоск»
23.05 X/ф «Операция «Энигма»
01.45 «24»
02.10 X/ф «Китайский синдром»

«АРИГ УС»

08.00 Грани
08.25 Есть мнение
08.30 Восточный экспресс. Погода
08.45 Спорт
08.55 Жизнь без риска
09.00 Формула успеха
09.10 М/с «Гарфилд и его друзья», 27 с.
09.35 Сто чудес света: Отрезанные от
мира
10.35 Без протокола
11.30 Т/с «Возвращаясь на Юг», 25
серия
12.30 Новости
12.35 Паулина
12.45 Новости
12.50 Тушите свет
13.00 Новости. Спорт. Погода
13.15 X/ф «Тайны Ниро Гульфа», 1-2 ч.

Перерыв до 17.00

17.00 Новости
17.25 Публичные люди
17.45 Победоносный голос верую-
щего
18.15 Музыкальный подарок
18.40 То, что надо
18.50 Право знать
19.10 Формула успеха
19.25 ТК «Ариг Ус» представляет: К
200-летию Министерства финансов и
10-летию Федерального казначейства
20.00 Новости
20.25 Восточный экспресс. Погода
20.40 Т/с «ПОРОДА», 2 с.
21.45 Жизнь без риска
21.50 Т/сериал «Берега», 5 с.
23.05 Восточный экспресс. Погода
23.20 К 80-летию Н.Озерова: Фильм
Е.Уткина «Николай Озеров. Главная
роль»
00.30 Тушите свет
00.45 Смотрите, кто пришел
01.00 Новости

«СТС - БАЙКАЛ»

17.00 Т/с «Пляжный патруль»
18.00 Т/с «Друзья»
18.30 «Полшестого»
19.00 Ток-шоу «Девичьи слезы»
20.00 Осторожно, модерн-2
20.30 Детали. Жизнь в подробностях
20.55 «ДЕФИЛЕ от салона
«ИТАЛМОДА»
21.00 Зачарованные
22.00 Кино на СТС: «Элита»

«НТВ»

07.40 Утро Бурятии
08.00 «Сегодня»
08.10 Утро на НТВ
08.30 «Сегодня»
08.35 Утро на НТВ
09.00 «Сегодня»
09.10 Утро на НТВ
09.30 «Сегодня»
09.40 Утро на НТВ
09.45 Сериал «Клан Сопрано»
10.50 Погода на завтра
11.00 «Сегодня утром»
11.20 «Национальная безопасность.
Пропавшие дети»
12.00 «Сегодня»
12.05 «Кулинарный поединок»
13.00 «Сегодня»
13.05 X/ф «Государственная
граница», 5 серия
14.40 Криминал
15.00, 16.00, 17.00 «Сегодня»
15.05 Т/с «Третий лишний»
15.40 Детектив «Она написала
убийство»
16.45 Какие украшения нам к лицу?
Ток-шоу «Принцип домино»
18.00, 19.00 «Сегодня»
18.05 Детектив «Бандитский
Петербург»
19.20 Док. драма «Преступление и
наказание»
20.00 «Сегодня»
20.40 Т/с «Гражданин начальник»
21.45 Детектив «Кукла», 2 серия
23.00 «Сегодня вечером»
23.40 Сериал «Третий лишний»
00.20 «Гражданин начальник».
Остросюжетный сериал
01.25 Гордон

Завод «Эмальпосуда»
предлагаем в широком
ассортименте
эмалированную посуду
Баки, ведра, кастрюли, супницы,
позницы, чайники, тазы, миски,
кружки, банки, наборы
Приглашаем посетить наши торговые точки.
Спецагидрозавод при заводе: ул. Борсоева, 97
Рынок «Тува» - 4-й зал
Рынок центральный: киоск
«Товарная площадь», рынок «Ливона», ул. Ворожского, контеинер № 81
Телефон: (301-2) 21-99-26, отдел сбыта: (301-2) 21-97-70

Среда, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 Телеканал «Доброе утро»
10.00 Новости
10.15 «Семейные узы». Сериал
11.05 Тайны века. «Власов. Дважды проклятый генерал»
11.50 «Ералаш»
12.05 «Фабрика звезд»
12.35 Дисней-клуб: «Ллойд в космосе»
13.00 Новости
13.15 Х/ф «Одиннадцать надежд»
15.10 Телеканал «Новый день». «Голоса»
16.00 Новости
16.15 «Фабрика звезд»
16.45 «Ералаш»
16.55 «Следствие ведут знатоки». Дело №24. «Пуд золота». 6-я с. Заключительная
18.00 «Большая стирка» с Андреем Малаховым
19.00 Вечерние новости
19.20 Николай Озеров. Пять лет без комментариев
20.00 Лев Лещенко, Лариса Долина, Олег Газманов в концерте, посвященном 80-летию Николая Николаевича Озерова
22.00 Время
22.40 Х/ф «Зависть богов»
01.10 «Фабрика звезд»
01.40 Все страхи мира в боевике «Патруль сети»

«РОССИЯ»

07.45 «Доброе утро, Россия!»
10.45 Т/с «Мужская работа-2»
11.40 Х/ф «Люди и тени»
12.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00 ВЕСТИ
13.20 «Р поисках приключений»
14.15 Т/с «Комиссар Рекс»
15.10 «Экспертиза»
15.30 Вести-Бурятия
15.40 Рек-тайм
15.45 Урок бурятского языка «РОССИЯ»
16.00 ВЕСТИ

16.20 «Что хочет женщина»
17.20 Т/ф «Гонки по вертикали»
18.40 «Экспертиза»
19.00 ВЕСТИ
19.20 Мультфильм
19.30 «Бамбаахай. Наранай Туяа». Часть 1
19.50 Дефиле «Италмода»
19.55 Гороскоп
20.00 Байгал. Информационная программа
20.15 Прогноз погоды и Рек-тайм
20.20 Спорт. программа «Тамир»
20.40 «Толи». Худ.-публ. программа
21.15 Спокойной ночи, малыши!
21.30 Республиканские новости
21.50 Прогноз погоды и Рек-тайм - время Вашей рекламы!
21.55 Зурхай

«РОССИЯ»

22.00 ВЕСТИ
22.35 «Вести - Бурятия»
22.45 Прогноз погоды и Рек-тайм «РОССИЯ»
22.55 Т/с «Мужская работа-2»
23.50 Т/с «Люди и тени»
00.50 «Стань звездой»
01.50 Х/ф «Штемп», 1991 г.
03.30 Телеигра «Ставка»
04.00 «Дорожный патруль»

ТИВИКОМ

07.00 «Сейчас». Погода
07.30 «Новый год - праздник в каждый дом!»
07.35 Гороскоп
07.40 «Лоск»
08.00 Fox Kids на REN TV. Т/с «Черепашки ниндзя: новая мутация»
08.30 Fox Kids на REN TV. М/с «Джим Баттон»
09.00 Fox Kids на REN TV. М/с «Человек-паук»
«Большие деньги»
09.30 «24»
10.30 Погода
10.45 Кино: «Звезда Джайпура»
13.00 «Лоск». Погода. Гороскоп
13.15 «Новый год - праздник в каждый дом!»
13.30 Т/с «Яго, темная страсть»
14.30 «24»
14.45 Погода

14.50 «Такая профессия»
15.20 «Невозможные зеленые глаза», т/с
16.35 Fox Kids на REN TV. М/с «Человек-паук»
17.05 Fox Kids на REN TV. М/с «Джим Баттон»
17.35 Fox Kids на REN TV. Т/с «Черепашки ниндзя: новая мутация»
18.05 Fox Kids на REN TV. М/с «Мир Бобби»
18.25 Муз. поздравления
18.50 Ток-шоу «Семейные страсти»
19.55 «Новый год - праздник в каждый дом!»
«Сейчас». Погода. Гороскоп
20.00 «Лоск»
20.30 М/с «Симпсоны»
20.55 «Невозможные зеленые глаза», т/с
21.20 «Сейчас». Погода
22.30 «Новый год - праздник в каждый дом!»
22.50 Гороскоп
23.00 «Лоск»
23.05 Кино: фантастический боевик «Полководцы-3000»
01.00 «24»
01.25 «Иллюзион». Хэмфри Бокарт в военной драме «Иметь и не иметь»

АРИГ УС

08.00 Грани
08.25 Есть мнение
08.30 Восточный экспресс. Погода
08.45 Спорт
08.50 Жизнь без риска
08.55 Формула успеха
09.05 М/сериал «Гарфилд и его друзья», 88 с.
09.30 Сто чудес света: «Охота на слонов»
10.30 Без протокола
11.25 Т/с «Направляясь на юг»
12.30 Новости
12.35 Паулина
12.45 Новости
12.50 Тушите свет
13.00 Новости. Спорт. Погода
13.15 Р. Приемыхов, Н. Егорова в х/ф «Мой боевой расчет»
17.00 Новости
17.25 Рысый свет
17.40 Победоносный голос верующего
18.10 Музыкальный подарок

18.35 В. Чесноков, В. Рысоцкий в х/ф «713-й просит посадку»
20.00 ТК «Ариг Ус» представляет: «Будни»
20.30 Восточный экспресс. Погода
20.45 Т/с «ПОРОДА», 3 с.
21.50 Жизнь без риска
21.55 Т/сериал «Берега», 6 с.
23.10 Формула успеха
23.20 Восточный экспресс. Погода
23.35 «Однокашники»
00.40 Смотрите, кто пришел
01.00 Новости

СТС - БАЙКАЛ

17.00 Т/с «Пляжный патруль»
18.00 Т/с «Друзья»
18.30 Комедийный клуб «Полшестого» представляет «33 квадратных метра»
19.00 Ток-шоу «Девичьи слезы»
20.00 «Осторожно, модерн-2»
20.30 Детали. Жизнь в подробностях
21.00 Зачарованные
22.00 Кино на СТС: «Про Адама»

НТВ

07.40 Утро Бурятии
08.00 «Сегодня»
08.10 Утро на НТВ
08.30 «Сегодня»
08.35 Утро на НТВ
09.00 «Сегодня»
09.10 Утро на НТВ
09.30 «Сегодня»

ООО «ВИЗОР»
ПРОДАЕМ
ПИЛОРАМЫ ЛЕНТОЧНЫЕ ГОРИЗОНТАЛЬНЫЕ
ПИЛОМАТЕРИАЛ
ЭЛЕКТРОДВИГАТЕЛИ
ЗАКУПАЕМ ЛОМ ЧЕРНЫХ И ЦВЕТНЫХ МЕТАЛЛОВ
СДАЕМ СКЛАДСКИЕ ПОМЕЩЕНИЯ
ТРЕБУЮТСЯ РАБОЧИЕ НА ЛЕНТОЧНУЮ ПИЛОРАМУ
Адрес: ул. Какалова, 2а.
26-29-23 26-10-66

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Четверг, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

08.00 Новости
08.10 Х/ф «Цена соковищ»
09.40 Мультсеанс: «Сказка о Золотом петушке»
10.10 Док-шоу
11.00 Новости
11.10 «Деревенские истории». Концерт М. Евдокимова
12.45 Х/ф «Бские росы»
14.30 Д/ф «Символы России»
15.00 Новости
15.10 «Фабрика звезд»
15.35 «Ералаш»
15.55 Премьера. Э. Радзинский. «Русь, куда несешься ты?..»
17.55 Живая природа. «Братья по крови» (2002 год)
19.00 Вечерние новости
19.15 «Шутка за шуткой». Юмористическая программа
19.55 «Последний герой-2». «Исполнение желаний»
21.00 Праздничный концерт с участием А. Пугачевой, Ф. Киркорова, Л. Долиной, Ю. Антонова, М. Галкина,

Л. Лещенко, группы «Любэ»
22.00 Время
22.25 Продолжение праздничного концерта
00.30 «Фабрика звезд»
01.00 Х/ф «Ты у меня одна»
02.55 Х/ф «Затаенное чувство»

«РОССИЯ»

08.20 Олег Стриженов в фильме «Хождение за три моря». 1952 г.
10.40 Киноистории Глеба Скороходова
10.50 Георгий Вицин, Лидия Смирнова, Николай Крючков и Нонна Мордюкова в комедии «Женитьба Балзыаминова», 1964 г.
12.40 «Комната смеха»
13.30 «Сто к одному». Телеигра
14.25 «Сам себе режиссер»
15.25 «Городок». Дайджест. Развлекательная программа
16.00 ВЕСТИ
16.20 РОДНОЕ КИНО. Ефим Копелян, Савелий Крамаров, Инна Чурикова и Борис Сичкин в приключенческом фильме «Неуловимые мстители»
17.50 «Ха». Маленькие комедии
18.15 Алла Пугачева, Филипп Киркоров,

Валерий Леонтьев в юбилейном концерте Александра Зацепина
20.15 Александр Демьяненко, Наталья Варлей, Владимир Этуш в комедии Леонида Гайдая «Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика», 1966 г.
22.00 ВЕСТИ
22.25 ПРЕМЬЕРА. «Аншлаг» на Алтае»
02.05 ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС. Лариса Удовиченко, Сергей Баталов и Виктор Степанов в комедии «Шуб-баба Люба!». 2000 г.
03.40 «Scorpions» с Государственным академическим симфоническим оркестром России в Кремле

ТИВИКОМ

07.30 «Сейчас». Погода. Гороскоп
07.50 «Новый год - праздник в каждый дом!»
07.55 «Лоск»
08.00 Fox Kids на REN TV. «Мир Бобби»
08.25 Fox Kids на REN TV. Т/с «Черепашки ниндзя: новая мутация»
08.50 Fox Kids на REN TV. М/с «Джим Баттон»
09.20 Fox Kids на REN TV. М/с «Человек-паук»
09.50 «Спецназ. Люди без теней» док. фильм
10.30 Кино: Сильвестр Сталлоне и Долли Партон в муз. комедии «Таксист и певичка»
12.50 «Лоск». Гороскоп. Погода
13.05 «Новый год - праздник в каждый дом!»
13.20 Т/с «Невозможные зеленые глаза»
14.25 Кино: Михаил Кокшенов, Семен Фарада, Савелий Крамаров в комедии «Русский бизнес»
16.00 Fox Kids на REN TV. Т/с «Черепашки ниндзя: новая мутация»
16.25 Fox Kids на REN TV. М/с «Человек-паук»
16.50 Муз. поздравления
17.20 Кино: Александр Абдулов в

мелодраме «Грех. История страсти»
19.55 «Новый год - праздник в каждый дом!»
20.20 «Радар-спорт»
20.50 «Новый год - праздник в каждый дом!»
20.55 М/с «Симпсоны»
21.20 «Невозможные зеленые глаза», т/с, закл. серия
22.30 «24»
23.05 Кино: комедия «Мои пять жен»
01.20 Кино: Алексей Жарков, Светлана Смирнова в лир. комедии «Дама с попутасм»

АРИГ УС

09.00 Новости
09.35 Восточный экспресс. Погода
09.50 Спорт
09.55 Жизнь без риска
10.00 М/с «Гарфилд и его друзья»
10.25 Формула успеха
10.35 А. Миронов, А. Немолояева, Э. Виторган в приключенческом фильме «Следопыт»
12.20 Сто чудес света: «Дикий лес»
13.25 Т/с «Направляясь на юг», 27 серия
14.20 К началу 1-й чеченской войны. Вечер памяти «Вспомним их сегодня, всех до одного»
15.40 Состав преступлений
16.00 Новости. Погода
16.25 Однокашники
17.30 Победоносный голос верующего
18.00 Музыкальный подарок
18.35 Бизнес-экспресс
18.50 Т/с «ПОРОДА», 4 с.
20.00 Новости
20.25 Буркоопсоюз: территория прорыва
20.40 Формула успеха
20.50 Т/с «Берега», 7 с. (закл.)
22.05 Тушите свет
22.20 Смотрите, кто пришел
22.35 Ж. Баласко в приключенческой комедии «Большая гонка»
00.30 Паулина
00.35 Х/ф «Идеальное преступление»

СТС - БАЙКАЛ

17.00 Т/с «Пляжный патруль»
18.00 Сеть магазинов «Абсолют» представляет программу «MUSIC CLUB»
18.30 Кино на СТС: «Дежа во»
20.50 Спецназ
21.00 «Агентство НЛС»
22.00 Кино на СТС: «Красная жара»
00.30 «Осторожно, модерн-2»
01.00 Спецназ

НТВ

08.50 Футбол. Лига чемпионов
«Реал» (Испания) - «Локомотив» (Россия)
10.55 Погода на завтра
11.00 «Сегодня»
11.05 «Кулинарный поединок» Индия-Япония»
12.00 «Сегодня»
12.05 «Квартирный вопрос. Зеркало вместо окна»
13.00 «Сегодня»
13.05 Новейшая история. «Замысел. Жизнь как песня». Фильм Л. Парфенова, 1 серия
14.00 «Сегодня»
14.05 Дмитрий Харатьян, Слава Филатов в комедии «Счастье это»
Мишулин, Ирина Феофанова и Радика Мадянов в комедии Леонида Гайдая «Частный детектив»
15.55 Рысый свет
16.00 «Сегодня»
16.05 Своя игра
17.00 «Сегодня»
17.20 Ирина Роднина. «Женский взгляд» Оксаны Пушкиной
18.00, 19.00 «Сегодня»
18.05 Юмористический концерт «Новый год!»
20.00 «Сегодня вечером»
20.20 Александра Захарова и Дмитрий Певцов в криминальной комедии «Тонкая штука»
22.10 Х/ф «Смертельное оружие» (США)
00.35 Анн Парийо и Жан Рено в боевике Люка Бессона «Никитка»
02.55 «Дневник Лиги чемпионов»

ОАО «Улан-Удэнское приборостроительное производственное объединение»
Реализует:
- Прокат сортовой стальной
- Прутки алюминиевые
- Ленту из цветных металлов
- Комплексные изделия
- Инструмент:
- слесарно-монтажный
- мерительный
- кистещетошный
- режущий
- напильный
- фрезы
- абразивный
- твердый сплав
- алмазный
Обращаться по адресу:
670034, г. Улан-Удэ, ул. Хоца Намсараева, тел.: (3012) 44-69-73 - отдел маркетинга факс: (3012) 44-88-17 e-mail: uuro@burnet.ru
С нами работать выгодно и удобно!

Пятница, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Новости
Приключенческий сериал
Детский сериал «Твинисы»
Играй, гармонь любимая!

Александра Сладкова»
11.20 «Два рояля». Музыкально-развлекательная программа
12.15 РОДНОЕ КИНО. Александр Збруев, Никита Подгорный и Людмила Чурсина в детективе «Два билета на дневной сеанс», 1966 г.

ТИВИКОМ

07.30 «Радар-спорт»
08.05 «Новый год - праздник в каждый дом!»
08.10 Погода. Гороскоп

С. Никоненко в триллере «Бес в ребро»
16.50 «5 минут до развода». Ток-шоу
17.20 Муз. поздравления
17.50 «Новый год - праздник в каждый дом!»

АРИГ УС

09.00 Новости
09.30 Х/ф «Солдат Иван Бровкин»
11.15 Формула успеха
11.25 Х/ф «Иван Бровкин на целине»

СИС - БАЙКАЛ

09.00 Т/с «Новые приключения Лесси»
09.30 М/ф «Мальчик с пальчик»

10.00 «Ланиш - маленький башмачник», многосерийный м/ф
10.30 Флиппер и Лопака
11.00 Просто Норман

НТВ

09.00 «Сегодня»
09.05 «Екуские истории»
09.20 Детское утро на НТВ. «Полундра»

10.25 «Путешествия натуралиста»
10.55 Погода на завтра
11.00, 12.00 «Сегодня»
11.05 В погоне за сокровищем

Магазин «АВТОМОБИЛЬ»
-Мотоциклы и мопеды в ассортименте.
-Мини-трактора.
-Снегоходы.
-Снегокаты.
-Автоприцепы.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Суббота, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Новости
Приключенческий сериал
Детский сериал «Твинисы»
Армейский магазин

БГТРК
16.20 Мультфильм.
16.40 Петербург. Русский музей. Знакомый и незнакомый.
16.50 Рек-тайм- время Вашей рекламы!

ТИВИКОМ

08.00 «Новый год - праздник в каждый дом!»
08.05 Погода
08.10 «Лоск»
08.30 «Дикая планета. Все о собаках»

22.00 «Тайга», т/с
23.00 Кино: М. Зудина, М. Жигалов, И. Янковский в триллере «Исповедь содержанки»

АРИГ УС

09.00 Новости. Спорт. Погода
09.50 М/фильмы «Фунтик в цирке», «Фунтик и сыщики»
10.15 Формула успеха

СИС - БАЙКАЛ

09.00 Новые приключения Лесси
09.30 Программа мультфильмов. Янтарный замок
10.00 «Табалуга»

03.50 КИНО НА СТС: «Полицейские в масках»

НТВ

08.15 Детское утро на НТВ. «Голубое дерево» (Аргентина), 35 серия
09.00 «Сегодня»
09.05 И.Переверзев и В.Ролодин в комедии «Первая перчатка»

Сердечно поздравляем ГАРМАЕВУ Галину Бодеевну с Днем рождения.
Желаем всего самого хорошего в жизни, успехов в делах, крепкого здоровья, любви и счастья.

Хүндэтгэ манай эсэгэ Роман Дамбаевич ДЫЛЫКОВЫЕ түрэнхэн үдэрөөрнь амаршалнабди.
Бүмбэрсэг дэлхэйн хамаг найханиие Бултыень Тандаа хүсэнэбди.

Современное лечение алкоголизма, табакокурения, прерывание запоев.
Поликлиника № 2 (бывшая №4). Остановка «Саяны».
Ежедневно с 18 до 20 ч. Суббота: с 14 до 16 ч. Воскресенье: с 9 до 11 ч.

Воскресенье 15

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

16.00 Новости
16.15 Комедия для победителей «Банзай»
18.00 «Большая стирка» с Андреем Малаховым
19.00 Вечерние новости
19.20 Документальный детектив. «Роковой гост». Дело 2001 года
20.00 Жди меня
21.00 «Кто хочет стать миллионером?» с Максимом Галкиным
22.00 Время
22.35 Лось уходит... Комедия «Особенности национальной охоты»
00.30 Бокс. Бой сильнейших профессионалов мира. Крис Берд - Эвандер Холифилд
01.30 Ночное «Время»
01.45 Х/ф «Казино «Рояль»»

РОССИЯ

07.45 «Доброе утро, Россия!»
10.45 Х/ф «Захват - 2» (США)
12.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00 ВЕСТИ
13.20 Ток-шоу «Цена успеха» в «Городке»
14.25 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
15.30 ВЕСТИ-МОСКВА
16.00 ВЕСТИ
16.20 Что хочет женщина»
17.20 Х/ф «Вход в лабиринт»
18.40 «Экспертиза»
19.00 ВЕСТИ

БГТРК

19.20 «Бамбахай», «Нараяй Туяа». Часть 2.
19.40 Дефиле от салона «Италмода»
19.45 Гороскоп
19.55 Рек-тайм-время Вашей рекламы!
20.00 «Уянгын шүрэ» Музыкальная программа
20.15 Лидер экономики Бурятии - 2002». Компания «Полигран»

20.30 Присягая на верность.
20.40 «Алтаргана-2002». Гала-концерт исполнителей бурятских народных песен
21.10 Троицкое слово
21.30 Ансамбль «Забава» «РОССИЯ»
22.00 ВЕСТИ
22.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ ВЕСТИ-МОСКВА
22.55 Х/ф «Сабрина» (США)
01.25 Михаил Задорнов представляет международный фестиваль в Юрмале «Триумф джаза»
03.10 Х/ф «Круги на воде»
04.40 «Дорожный патруль»

ТВИКОМ

07.30 «Новый год - праздник в каждый дом!»
07.35 «Лоск». Погода
08.00 Fox Kids на REN TV. Т/с «Черепашки ниндзя: новая мутация»
08.30 Fox Kids на REN TV. М/с «Джим Баттон»
09.00 Fox Kids на REN TV. М/с «Человек-паук»
09.30 Премьера на телеканале: «Большие деньги» с Игорем Поточким
10.30 «24»
10.50 Кино: «Исповедь содержанки»
13.00 «Лоск». Погода.
13.10 «Новый год - праздник в каждый дом!»
13.30 Т/с «Яго, темная страсть»
14.30 «24». Погода
14.50 «Диалог со всем миром»
15.20 «Невозможные зеленые глаза», закл. серия
16.35 Fox Kids на REN TV. М/с «Человек-паук»
17.05 Fox Kids на REN TV. М/с «Джим Баттон»
17.35 Fox Kids на REN TV. Т/с «Черепашки ниндзя: новая мутация»
18.05 Fox Kids на REN TV. М/с Мир Бобби»
18.25 Муз. поздравления
18.50 Ток-шоу «Семейные страсти»
19.55 «Новый год - праздник в каждый дом!»

20.00 «Сейчас». Погода. Гороскоп
20.25 «Лоск»
20.55 М/с «Симпсоны»
21.20 Премьера на канале: «Провинциалы»
22.30 «Сейчас». Погода. «Лоск»
22.50 «Новый год - праздник в каждый дом!»
23.00 Х/ф «Ройна Логана»
01.00 «Метро»
01.15 Кино: мистический триллер «Малхолланд-Драйв»

АРИГ УС

08.00 Музыка на канале
08.40 Свободное время
09.10 Завтрак с Соловьевым
09.45 Формула успеха
09.55 Мои сумасшедшие друзья
10.30 Х/ф «Бармен из «Золотого якоря»»
12.05 «Хвост кометы»: Донатас Банионис, 2 ч.
13.00 Новости. Спорт. Погода
13.15 Х/ф

Перерыв до 17.00
17.00 Новости
17.25 Х/ф фильм «Урок музыки»
17.40 Благая весть
18.10 Музыкальный подарок
18.40 О.Стриженов, О. Лановой в фильме «Приступить к ликвидации», 1 серия.
20.00 Новости
20.25 Восточный экспресс. Погода
20.45 Формула успеха
20.55 Е.Урбанский в фильме «Чистое небо»
23.00 Восточный экспресс. Погода
23.15 Итоги
00.25 Кремлевский концерт
00.40 Мадонна и Руперт Эверетт в фильме «Лучший друг»

СГС - БАЙКАЛ

17.00 Т/с «Пляжный патруль»
18.00 Т/с «Друзья»
18.30 Комедийный клуб «Полшестого» представляет «Ускоренная помощь»

19.00 Ток-шоу «Девичьи слезы»
20.00 «Осторожно, модерн-2»
20.30 Сеть магазинов «Абсолют» представляет программу «MUSIC CLUP»
21.00 Кресло
22.00 Кино на СТС: «Золотой ребенок»
00.00 Осторожно, модерн
00.30 Комедия на СТС: «Журнал мод»
01.00 Кино на СТС: «Зефир в шоколаде»

НТВ

07.40 Утро Бурятии
08.00 «Сегодня»
08.10 Утро на НТВ
08.30 «Сегодня»
08.35 Утро на НТВ
09.00 «Сегодня»
09.10 Утро на НТВ
09.30 «Сегодня»
09.40 Утро на НТВ
10.05 «Самый-самый» в забавном проекте «Один за всех»
11.00 «Сегодня утром»
11.20 Погода на завтра
11.25 «Намедни» с Леонидом

Парфеновым
13.00 «Сегодня»
13.05 Х/ф «Государственная граница», 7 серия
14.35 Криминал
15.00, 16.00, 17.00 «Сегодня»
15.05 Екатерина Шаврина. «Женский взгляд» Оксаны Пушкиной
15.40 Детектив «Она написала убийство»
16.45 Какой должна быть песня народа? Ток-шоу «Принцип домножения»
18.00, 19.00 «Сегодня»
18.05 Детектив «Кукла»
19.20 «Внимание: розыск» «ЯБЛОНЯ СМЕРТИ»
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Остросюжетный сериал «ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК», 8 серия
21.45 Детектив «Кукла», 4 серия
23.00 «Сегодня вечером»
23.40 Сериал «Третий лишний»
00.15 «Гражданин начальник» Остросюжетный сериал
01.20 Гордон
02.10 Х/ф «Бессмертный»
02.55 Журнал лиги чемпионов

АВТОСалон
ИЖ-2126 (двигатель 2106, 5-ст. КПП) - от 101500 руб.
ИЖ-2717 (двигатель УФА V1,7-1,8) - 110000 руб.
ВАЗ-2106 от 101000 руб.
г. Улан-Удэ, ул. Жердева, 60а, тел: (3012) 45-05-15, 45-05-03, 45-05-06 (без выходных дней)

"Радио Бурятия - радио для всех!"
Тел.: 21-41-84.

Бурятское радио

(с 9 по 15 декабря 2002 г.)

9, понедельник

6.10 - Радиожурнал "ЗЕМЛЯ РОДНАЯ"
6.37 - 6.45 - СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ.
6.45 7.00 - АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ.
ОАО "Молоко"
7.10 - ОБЪЯВЛЕНИЯ.
7.20 - "АНФАС".
7.40 - 8.00 - Радиостудия "БИРАКАН".
13.00 - 13.10 - Дневной выпуск новостей "КОРОТКОЙ СТРОКОЙ".
19.10 - РЕСП. ИЗВЕСТИЯ (на бур. яз.).
19.27 - ОБЪЯВЛЕНИЯ.
19.30 - РЕСП. ИЗВЕСТИЯ (на рус. яз.).
19.45 - 20.00 - "У МИКРОФОНА - УЧИТЕЛЬ".

10, вторник

6.10 - 7.00 - Программа "УТРО БУРЯТИИ".
7.10 - НОВОСТИ, СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА.
7.30 - Передача из цикла "ДЕЛОВЫЕ ЖЕНЩИНЫ БУРЯТИИ"
7.45 - 8.00 - "ОРЬЕЛ" - "ВЕРШИНА. В передаче принимают участие ученые-экологи БГУ.
13.00 - 13.10 - Дневной выпуск новостей "КОРОТКОЙ СТРОКОЙ".
19.10 - РЕСП. ИЗВЕСТИЯ (на бур. яз.).
19.27 - ОБЪЯВЛЕНИЯ.
19.30 - РЕСП. ИЗВЕСТИЯ (на рус. яз.).
19.45 - 20.00 - "РАДИОБИБЛИОТЕКА" (на бур. яз.).

11, среда

6.10 - 7.00 - Программа "УТРО БУРЯТИИ".
7.10 - НОВОСТИ, СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА.
7.30 - Программа "РЫБОР". Малый бизнес: проблемы, поддержки
7.45 - 8.00 - "ТООНТО НЮТАГ".
13.00 - 13.10 - Дневной выпуск новостей "КОРОТКОЙ СТРОКОЙ".
19.10 - РЕСП. ИЗВЕСТИЯ (на бур. яз.).
19.27 - ОБЪЯВЛЕНИЯ.
19.30 - РЕСП. ИЗВЕСТИЯ (на рус. яз.).
19.45 - 20.00 - АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ (на бур. яз.).

12, четверг

7.10 - НОВОСТИ, СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА.
7.30 - 7.40 - Сегодня День Конституции.
7.40 - 8.00 - "РАДИО-ГОРОД". Передача об Улан-Удэ для улан-удэцев.
13.10 - 14.00 - Концерт "Я ЛЮБЛЮ ЭТУ ЗЕМЛЮ".

13, пятница

7.10 - НОВОСТИ, СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА.
7.30 - Программа "ВСТРЕЧИ". "Ассоциация собственников жилья".
7.45 - 8.00 - "ГУЛАМТА".
13.10 - 14.00 - "ЧАС ВАШЕГО ПИСЬМА". Муз. программа по заявкам радиослушателей.

14, суббота

7.10 - 7.20 - ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА.
7.20 - 8.00 - КОНЦЕРТ РУССКОЙ ПЕСНИ.
9.10 - 9.45 - "МЭНДЭ АМАР, МИНИИ БУРЯД ОРОН" - "УТРО БУРЯТИИ".
9.45 - 10.00 - "АЛТАН УЛА". Передача для детей.
13.10 - 14.00 - МУЗ. РОЛНА РАДИО БУРЯТИИ: Междунар. конкурс эстр. песни "Белый месяц", в театре - премьера.
19.10 - 20.00 - Радиожурнал "СТЕПНЫЕ МЕЛОДИИ".

15, воскресенье

6.10 - 7.00 - Программа "УТРО БУРЯТИИ".
7.10 - СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА.
7.20 - 8.00 - Программа "СЛЫШУ ПЕСНИ, СКАЗКИ, ЛЕГЕНДЫ".
9.10 - 10.00 - Канал для школьников "ЭДИРШУУЛ": "Школа, которую ты выбрал".
11.10 - 12.00 - Лит.-худ. программа "АЛТАРГАНА": «Книжный салон-2002 г.»: "Он был сыном своей Родины".
13.00 - 13.10 - Дневной выпуск новостей "КОРОТКОЙ СТРОКОЙ".
13.00 - 14.00 - Инф.-муз. канал для молодежи "РОСКРЕСНЫЙ ПОЛДЕНЬ"; "Юность республики" (на бур. яз.).

ВГТРК ВАКАНСИИ ТРЕБУЮТСЯ

Фирма расширяется и набирает сотрудников.
Тел.: 21-41-48.
Родитель с л/а. Тел.: 22-39-02.
Грузчики с опытом работы в бытовой химии. Тел.: 45-99-28.
Начальник котельной, инженер-теплоэнергетик. З/п от 3000 до 6000 руб. Тел.: 37-57-83.
Организации требуются водители категории "Е", "С". Тел.: 23-18-57.

ИЩУ РАБОТУ

Ответственный мужчина с личной иномаркой ищет работу водителя у частного предпринимателя. Тел.: 45-53-24.
Ищу работу. Тел.: 22-29-97.

УСЛУГИ

Ремонт квартир. Тел.: 25-16-14 (Ж-11276).
Компьютерная диагностика всех систем организма. Консультации врачей. Тел.: 23-17-13 (Лицензия МЭ РБ №1369).
Такси "Автомаяк". Тел.: 21-17-17 (ЛСС №0300032 БРОТИ).
Спутник Бурятии принимает групповые, индивидуальные и семейные заявки на поездки в Пекин, Харбин, Санкт-Петербург, Москву, Киев и другие города в дни Новогодних каникул. Телефон: 21-18-62.
Металлические двери, решетки. Тел.: 23-03-62 (С-3520).
Металлопродукция. Тел.: 44-00-19 (Ж-12977).
Химчистка ковров на дому. Тел.: 42-28-41 (Ж-12575).
СУПЕРПОХУДЕНИЕ. Тел.: 22-44-07 (Лиц. № 510).
ТАКСИ. "Автомаяк". (Лиц. ЛСС-0300032 от 18.02.02 БО РТИ). Тел.: 21-17-17.
ОАО "Бурятмобель" принимает заказы на сушку пиломатериалов. Тел.: 37-57-83.

АВТО ПРОДАЮ

А/м "ГАЗ-3102", 1983 г/в. Тел.: 21-95-54.
А/м "Газель", 2002 г/в. Тел.: 45-03-79.
А/м "Тойота-Марк-2", 1990 г/в, механика. Недорого. Утеряны права Жербанова Евгения. Вознаграждение. Тел.: 45-19-15, пейд.: 046, аб. 77771
А/м "ВАЗ-2110", декабрь 2001 г/в, 2 км. Тел.: 23-10-16.
А/м "ВАЗ-21065", 1998 г/в. Тел.: 25-42-49.
А/м "Тойота-Камри", 1996 г/в, 1,8, 7500 у.е. Тел.: 26-54-99.
Автомобили: "ЗИЛ-130" самосвал; легковые "Опель-Омега", "Рольво", Св-во № Ю-3872. Тел.: 44-37-87 (в рабочее время).
Машина "Ниссан-Гюргия", 1990 г/в, в отличном состоянии. Тел.: 45-97-28 (в раб. время).
Микроавтобус с маршрутом. Тел.: 22-24-62.

КУПЛЮ

Струю. Дорого. Тел.: 26-49-91.

МЕНЯЮ РАЗНОЕ

Сдаю в аренду м/а "Ниа-Pesta". Тел.: 33-06-23.
Куплю или возьму в аренду маршрут. Тел.: 64-32-80, 64-63-92.
Ареную маршрут. Тел.: 21-02-60.
Возьму маршрут. Тел.: 22-71-63, 22-56-47.

СУПЕРМАРКЕТ РАЗНОЕ КУПЛЮ

Сдаю в аренду м/а "Ниа-Pesta". Тел.: 33-06-23.

"Нарина", "Биовестин-Лакто" города Новосибирска. Тел.: 22-86-11.
Организация закупает пиломатериал и пиломатериал из ЛИСТРЕННИЦЫ и реализует шпалы. Тел.: 21-24-22-39-41.
Шкуры КРС и овчины. Ул. 3-я Транспортная, 8. Тел.: 22-39-41.
Пианино срочно. Тел.: 43-36-98.
Жельч, струю Дорого. Тел.: 26-49-91.
Акции ОАО "Бурятэнерго". Дорого. Тел.: 65-32-000-02619-110000 ФКЦБ).

ПРОДАЮ

Деляна, 200 кубометров. Зверосовхоз, ул. Грибная. Шенки ризеншнауцера. Тел.: 37-12-42.
Говядина оптом. Тел.: 37-05-72.
Экскаваторы на запчасти и трубы, б/у. Тел.: 44-5582.
Автопогрузка. 90 т. р. Тел.: 222-444.
Тариф Забайкальской ж/д. Тел.: 26-81-36.
Шубу (енот). Тел.: 22-85-97.
Сотовый телефон с подключением. Тел.: 26-93-85.
Шинномонтажное оборудование. Тел.: 45-56-88.
Холодильные витрины. Тел.: 22-38-89, ул. Тракторная.

НЕДВИЖИМОСТЬ ПРОДАЮ

Срочно 1-комнатную квартиру улучшить планировку. Тел.: 45-29-96.
2-комнатную на Октябрье. Тел.: 42-74-73.
2-комнатная квартира в п. Сотниково. Тел.: 22-57-79.
3-комнатная квартира. Тел.: 44-16-84, 44-93-35.
3-комнатная квартира. Тел.: 222-735.
Бутик в торговом центре "Сагаан-Морин", "Тэм". Тел.: 26-40-07, 26-42-04.
Офис, 120 кв. м, солнечная. Тел.: 43-36-39.
Предприятие, действующий бар. Саяны. Тел.: 23-35, 43-36-39.
Дом в поселке Онохой. Тел.: 33-85-21.
Дом на Байкале. Тел.: 45-89-93.

СНИМУ КУПЛЮ

2-комнатную и 1-комнатную квартиру в районе ЛДР. Тел.: 22-33-91 (рабочий), 26-94-01 (вечером).
Участок в поселке Орешково, в Солнечном м. Зеленхозе. Тел.: 26-04-31.
Небольшую площадь под промтовары в центре. Тел.: 45-76-46.

ОБМЕН

3-комнатную квартиру по ул. Коммунистическая первый этаж улиц Коммунистическая, Ленина. Тел.: 22-72-96.

СДАЮ

Квартиру. Тел.: 21-02-60.
Квартиру на Машзаводе. Тел.: 44-54-52.

РАЗНОЕ

Утерян паспорт Шодоновой Ларисы Владимировны. Вознаграждение. Тел.: 44-45-87.
14 ноября с 20 квартала угнан а/м "Жигули" шестой модели, бежевая, г/н В-631-АМ. Просим сообщить информацию за вознаграждение. Тел.: 41-21-95.
Матвей, позвони насчет микроавтобуса. Илья. Тел.: 41-03-10.
Утерян телефон "Эриксон", серебристый. Вознаграждение. Тел.: 44-04-07.
Утеряны документы Туравинина. Вознаграждение. Тел.: 26-49-84.

СООБЩЕНИЯ

29 ноября в театре русской драмы проводится конкурс-демонстрация "Золотой манекен-2002". Тел.: 21-93-99, 21-93-99; начало в 17.00.

ХАМНИГАНЫ ЗАКАМНЫ

В ходе недавней Всероссийской переписи населения 2002 года среди 20 тысяч закаменских бурят, по нашим сведениям, признали себя по национальности «хамниган» более 350 человек. В этой связи уместно дать небольшое историческое сведение о хамниганах Закамны. Все сведения о них почерпнуты нами из родословных легенд местных хамниган, также из специальной научной публикации.

местных бурятках. Их сыновья также брали в жены буряток. Так продолжалось веками. В результате все закаменские хамниганы по языку обурятились и стали считать себя бурятами. В советское время в ходе Всесоюзной переписи населения в графе «национальность» хамниганы обычно писали «бурят». Но в последние годы в связи с ростом национального самосознания некоторые народности Бурятии осознали свою национальную принадлежность и стали писать в графе «национальность», например, «сойот», «хамниган».

С. БАБУЕВ,
кандидат
филологических наук.

рода заягтай в конце 17 века». После подписания Буринского (Кяхтинского) пограничного договора 1727 года эти хамниганы западной части Байкала и северных склонов Хамар-Дабана были привлечены к охране границы по территории Закамны и они говорили на своем родном эвенкийском (тунгусском) языке, который относился к северной группе тунгусо-маньчжурских языков. Хамниганы были прекрасными охотниками, меткими стрелками из лука, хорошими скотоводами. Например, знаменитый закаменский охотник Сосоров Шагжа Шагдурович «Мэргэн Шагжа» (1896-1978 гг.) был известен по всей Бурятии. На фронтах Великой Отечественной войны хамниганы-воины все были снайперами и бесстрашно уничтожали иноземных врагов. Венгерская исследовательница-хамнигановед Каталина Урай Кехаальми

писала «все роды и племена, которые относились хамниганскому союзу, независимо от своего происхождения, и официально, и в обиходе причислялись к тунгусам. Это называлось «хамниган», что означало член племени забайкальских пограничников, находящийся под командованием тунгусов». Ученый алтаист Рамстедт Густав Ион (1873-1950 гг.) писал, что «во всех тунгусских диалектах наименование обитателей известных местностей образуется посредством присоединения суффиксов -ган, -кан к названию места, например, хамниган «тунгусы Монголии», хамни «скалы», хамни-га «житель гор». Общепринято, что человек свою национальность определяет по мужской линии. Например, хамниганы-мужчины, жившие в Закамне и при этом несшие пограничную службу женились на

Архи - ами наһанай дайсан

«НОНО УГЫ БЭЛШЭЭРИ НОМГОН, НОГТУУ УГЫ ХУРИМ АМГАЛАН»

Эдэ мэргэн үгэнүүдье найнаар эдэхэ Буряад ороноймной аха, ахатай бэлэ, архидалга болон архиманай тэмсээн тулада ахатай болом бодолтой шийдэбэри абажа, түрэл республикынгаа ажауугшадта болон арадайнгаа ажауугшадта хунгамалнуудта ажауугшадта үгэн зурхоороо найшаангүй, ахатаа саагуур наранһаа наагуур» - эдэ дуугай хууха аргагүй байһамни ааб даа.

Эдэ бүгэдье найнаар ойлогхо байдашы, унаг хайрата нүхэрөө гү ала, наһатай болоһон үбгэд, хүгшэдөө һүүлшин замда үгдэшөө, архидаха ушарые харахадаа, сэдхэл хаха зураһан сээргүй зэрлигүүдые яахыншы аргагүй байдаг даа. Түрэл хэлээ, арадайнгаа аман зохёолы, гоё найхан гүлээгы угхатай ёһо заншалаа мэдэхгүй болоһон үе сагай жабарта нэрбэгдээд, хобоор хоолложо, хороор зоогложо ябаашадаар хөөрэлдэжэ ойлуулханы угаа хүшэр даа. Тиймэ хүн гансаардабал, нэн түрүүн, тэдгэдэ шоодбори боложо, хахажа үхэмэ хараал эдгидэ магад юм. Эдэ бүгэдье ноуса нөөсгүи республикынгаа «Буряад үгэн» («Дүхэрнэ») хэблэгдэбэшжэ толлуулдаг хүм. Тэдэ хэлээ муугаар мэдэхэхээ гадна архиншаднай энэ урдаа хараха газетдээ захил хэргтгүй юм. Тийхын орондо балга архи оложо уубал дээрэ гэдэг байха. Энэл

даа, буряад арадаймнай айхабтар ехэ гарга. Архидалһаа хн ухаа ороо юм? «Хүн ахатай, дэгэл захатай» гэдэгы архиншад тоохосо болонхой ха юм. Нүни, үдэрые илгангүй наһатайшы, залуушые айлуудые зайжа ябадаг архиншад хүдөө нотагуудаар ехэ, бага илгаагүй олошоронхой ааб даа. «Үбгэд, хүгшэд сэнэтэй нотаг бардам» - гэдэгэй ёһоор архидалгатай олоороо хамтаржа, ажал, ябуулгана эршэдхээ болнай урагшатай байха гээшэ. Тэрэгүй наа, ногтуугаар орожо ерээд, «архия гаргагты» - гэхэ хүнүүд байха. Угышые наа, «архинша, тэмхинша суутайхам даа, абынгаа нэрые нэрлүүлэб даа» - гэжэ дуулажа хашараха. Архиншадтай олошорһон газарта гай тодхор дүтэ байдаг ааб даа. Би өөроошые зэрлиг муухай гайда орожо, нотагаингаа эмшэдэй найгаар ами наһаяа утагдаһан хүм.

Хурим, түрэнүүдыше архидалгын ехэ шууян соо үгээрдэг болоһые баран мэдэнэ гээшэбди. Зарим, хурим түрын эзэдүүд өһөдөө ногтошоод, уряалда морилһон айлашадаа намтаха ушарнууд хаа-яахан дайралдаг болонхой. Буряад ороноймнай мэдэжэ аха захатайга үгэн сэдхэлхээ найн найханыше хүсөөд, наһал бодолойтной урагшатайгаар хүсэлдэхые юрөөгөөд, Архи уужа ногтоһонгоо Айнаар зайжа зүүхэйлдэг, Эрэ, эмсэе холбоһонгоо Эшэхэ иоургүй түүхэйрдэг. Балмад ехэ тэнэгые Баримталаадыше яахамнайб. Байһан үгэн юумые Багашууд түрүүн анжардаг. Цыбикжап НАЙДАНОВ, Захаамин.

Уншагшадаймнай туршалгануудһаа

Манай Захааминай 75 жэлэй ойдо зорюулагданан шүлэгүүдһээ гурбыень танда эльгээбэб. Нэгэ шүлэгни Хамниним гимн боложо, хүгжэм зохёогдонхой.

ХАСАГ УГТАЙ ХАМНИМНИ
(Хамниним гимн, хүгжэм Б.Ринчиновэй, Сагаа)
Үндэр хада, хайсагай
Үргэн Хамниним хүрээлээ,
Алуу халхи шуурганһаа
Тусуугээрээ халхалаа.
Дабталга: Хасаг угтай
Хамни нотаг
Хайрлын буян
Ходо намдаа.
«Бугаристыно» аришаанһаа
Хамниним дэлгэрнэ,
«Ван Улаан», «Орошоо»
Буряандаа үрэл тогтооно.
Дабталга:
Таба сагаан сэгсгэл
Таби голнууд сайбатана
Табай, төбөһин нотагнэ
Талаан намай угтана.
Дабталга:
Олон эслэнүүд үгээржэ
Хамниним хүгжэнхэй,
Буряад хасагууд
Аха дүүнэр болонхой.
Дабталга:

БҮРГЫН ЭХИН
Байса уулын хормойдо
Балиар наһанайм тоонто
Бүлэи халхар эбдүүдэ
Бүрын эхин аришодог.
Урмы сэгсэ түүжэ,
Урданһан эжыдээ харбайжа,
Бадма денхобо, таба сагаа
Бурхандаа барилжа үрээдэ хэм.
Томохон түйсэ дүүрэгхээ
Түүжээ эдгэдэнэ нарадаг хэм.
Таабайдаа эжымсэе баруулжа,
Таалахынь наймагаа хүгээдэ хэм
Эжым нэрэ үгтэлэн
Эгээл гоё хомогорхон
«Сэтэи жала» гүүрэлэн
Сэлэн зоноороо нэрлэгдэнэ.
Зунай үгөөдүүр үхэрөө
Залажа хойноһон ойхоһодоо,
Улаасанай түүжээ асархадаа,
Үхэрһон хойно буседаг хэм.

«Үхэрһон үгүү бэлэглэнэ» гээд,
Үгээжэ эжым хэлээдэ хн.
Хашарангүй үшөө сүлдүүлхаяа
Халхар, нэрлэгдэ ябаашадаг хэм.
Бүрын эхинэй үхидүүд
Бутна минни сасуутан,
Байса хангайдаа мурээжэ
Бутна эбтэй ябаабди.
«Бүрын эхин» нотагнэ
Балиар наһанайм тоонто,
Бутна минни нүхэдни
Баярые хүргэнэб тандаа.
ЗАХААМИНДАА ДУРАТАЙБ
Эгээл татаһан голнуудтай
Зайтайхан нотагтайб
Эдэһи уһан һудалтай
Захааминдаа дуратайб.
Далан табанайнгаа ойе
Дабалжа гараһан Захаамин,
Далһи нүдөһи эслээ
Дэбжэн угтаарай баян.

Гэсэр хүбүүд, гоохон басагад
Гобон наймагаа үрээдэ
Чингис хааны шидне
Шингэн бөһөдэ ябаг ээ.
Яхатай тайга хаданууд
Яһада байха Захааминдам,
Грушиан аришаан, булагүүд
Гобор дэлбэрдэ нотагта.
Булган, хэрмэн, үгэн,
Блиэ олон агсууд
Баһа эжымсэ, ургамалнууд
Байгалиндайнай эбдүүд.
Сагаа, Далахай, Енгорбой
Сагаан эдэ дэлгэрүүлдэ,
Хамни, Харсаа, Улэһи
Хартааһа, илэһиэ үргүүлдэ.
Ерэн айлаадые угтажа,
Ехээр хүндэхэ зантайһи
Ерээдүйн хойто сагта
Ерөн наймажа байхалиш.
Эмхэ сэгсээр халбарһан
Зайтайхан нотагтайб,
Эдэһи уһан һудалтай
Захааминдаа дуратайб.
Ольга ВАНДАНОВА.

АТЦЕХЭ ЦРАН ЗЦРААША

Дурдалга

(Түгэсхэл. Эхинийн нояб-рин 20-ой дугаарта).

Буряад арадайнгаа найндэргүүд «Сурхарбаан» болоод «Сагаалган» үнгэргэлгэдэ ВАРК үргэлжэ хабаададаг байгаа ха. Юрэдөө Даша-Нима Дугаровичай хүдэлхэн, оролдоһон юмэн тоолошогүй. Ехэ уужам сэдхэлтэй, хүн зондо туһалдаг, урагшаа ханаатай, ехэл гүнзэгы бодолтой хүн хэн.

Хорёод жэлэй саана хүрэг олон дархан хүбүүдээр нэгэл үдэр соо Дашарабданда, үшөө эжыдэнь гранит мрамор холижо байжа, Заудагай хүүр дээрэ памятнигууды бодохоожорхёо юм. Урда тэнь Дашарабдандай бэсын хэмжүүрээр дээрэнь табиха ялайлгалан хүрин гранит шулуу бэлдэрхэмнай, тэрэниемнай ондоо нэгэ ноён дээрэ хурагшьегүй будимтаржа абаад эзэлжэрхёо юм. Даша-Нима Дугарович сухалдаа, дураа гугаа юм хэн. Тиигээд 2 жэл соо гэрэ айлайхи гранит шулууемнай бусаажаш шадаагүй, мрамор памятник үгөө хэн. Би мүнөө хүрэтэрөө Даша-Нима Дугаровичай оролдоһы, тэрэ олон хүбүүдэй тэрэ үдэр ехэ юмэ - 2 памятнигууды бэлдэрхэмнай

ехэш баярлагшаб. Хүбүүднй, бултадаал найн найханууд, урагшатай, олзотой ябаг лэ!

Даша-Нима Дугарович нэгэ зантай, гэр бүлээдөөш найн, нүхэртөө Галина Доржиевнадаа туһатай, үнэн сэхэ хүн бэлэй. Хүн болохо хара багаһаа эхэ эсэгын хургаалтай хадаа ехэл ажалша байгаа. Дача дээрэ Зандантата огородоо тариха, Галина Доржиевнаш эдэбын огородойнгоо юмэ шанаха, дабһалха. Даша-Нима Дугарович жэлхээ жэлдэ үүсэ мяхаяа бэлдэхэ гэрэй бэрхэ эзэн хэн. Хүбүүдынь баһал бэрхэнүүд юм. Зандан Дашинимаевич эсэгэтээ гэрэйнгээ бүхы юмэ хэлсэдэг хэн хойноо, мүнөөшье огородоошье таряад, хартаабхаяа саг соонь тариха абаад лэ байха юм.

Даша-Нима Дугарович эдэс хоол хэхэдэ, ехэ бэрхэ хэн.

Ороходош, стол дээрэ үргэлжэ шаһаһан мяхан, үрмэ, зөөхэйтэйл нууха. Хүндэмүүшэ, бэлэглээшэ хүн хэн. Галина Доржиевна Даша-Нима Дугарович хоёр манай гэр бүлые ходо харалсадагууд хэн.

Зандан хүбүүниинь баһал эхэ, эсэгын хургаалһаа гараагүй, Лариса гэжэ врач

нүхэртээ ехэ бэрхэ гэрэй эзэд болонхой. Энэ Зандан хүбүүниинь 1990 ондо Ленинградтай Художественно-производственно училищи дүүргэһэн скульптор художник юм. Энэ болитэй хүнэй хэһэн ажалнууд баһал олон юм. Бүтээһэн ажалнуудынь баһал эхэ выставкэнүүдтэ хабаадаа.

Даша-Нима Дугарович нэгэ наһан соогоо ехэ-эхэшье ажал хээ, арад зондоо үндэр нэрэ түрэтэй хүн байна гээшэ. Арадуудай Хани Барисаанай ордендо хүртөө, үшөөшье олон медальнуудаар, грамотануудаар болоод, Монголшье ороной найшаалуудта хүртэһэн. «Член-корреспондент Академии художеств России» гэхэн нэрэдэ 2001 ондо хүртөө.

Даша-Нима Дугаровичта Американы библиографическа бүлгэмһөө «Человек тысяче-

летия» болобот гэхэн бэшэг баталаага эльгээһэн Зандан хүбүүниинь рана нуулгаад табяад Буряадаймнай Правительсуута хүбүүгээ - Дашан Дугаровичые Россин гэр хэблэгдэхэ байһан энциклопедиядэ оруу эльгээгээ.

Арадтаа үнэн сэхээр дожо хүдэлхэн, эртэ түүхэ, бурхан шажаан заншал, үндэһэн хэлэ болоод, соёл хургаал хэрэ оролдоо.

Энэ дэлхэйһээ морьто 2002 оной ноябрийн 23-м болоһон.

Даша-Нима Дугарович хэн ажал, ябуулан хэрэ эзэдэ мүнхэ! Залуу үетэн ганаан оюун бэлитэниинь эзэдэшье мартахагүйн Ерээдүйн залуушуулые шадаа дамжуулан, шадабарияа хургаха найдаа!

намасу БАТОЖА

Дэлхэйн уран бэлигэй дээжэһээ

ХАФИЗАЙ ГАЗЕЛЬНУУД

Агуу бэлигтэ энэ хүнэй нэрэ хүн түрэлтэнэй түүхэдэ үлыгэр домог мэтээр үлэжэ, тэрэнэй богонихон хэмжүүрэй газель гэжэ нэрлэгдэһэн хэдэн зуугаад шүлэгүүдынь юргэмсэ түбинн уран найханай дээжэ боложо үлэнхэй.

Шамседдин Мухаммед Хафиз Иранай урда хизаарта оршодог Шираз хотодо 1325 ондо түрэнэн юм. Ноёд сайдуудта, лалын шажанай санаартадта хүндэ ямбагүй тэрэ энэл хотодо бүхы наһаая үнгэргөө. 1389 ондо наһа барахадань, шажан мүргэлдэ эсэргүү сэдхэлтэй, зоной дунда хэтэрмэ үлүү эрхэ сүлөө номнодог этэгээ гэжэ хоролхогшод тэрэниинь хүдөө табюулхаяа дурагүйдхэн хориглоһон юм.

Хафизай уран бэлигэй онсо шэглэл гэбэл, тэрэнэй шүлэгүүд соо хүнэй сэдхэл ханаанай хизаарлагдашагүй эрхэ сүлөөгэй, хурса эрмэлзэлэй, инаг дуранай халуун охёор шэрээгдэһые эли харанабди. Хафизай газельнууд соо инаг дуран энэ наһанай

дээдын жаргал, хүнэй эгээл нангин мэдэрэлын болоно.

Тэрэнэй уран бэлигы дээгүүр сэнгэлшэд соо Гётые («Баруун-Зүүнэй диван Гейные («Ширазай сээгүүдтэ сэдхэлни татагдан гажарна»), Пушкин («Хафизнаа») харанабди. А.Фет олохон газельнуудынь сүлөө оршуулгаар хэлэндэ оруулаа. С.Есенинэй «Персидские мотивы» Хафизай шүлэгүүдэй дууряанхай.

Хёмороото зэбүүн жэлнүүдтэ ажаһууһан Персин агуу поэдэй нингүүлэһэн уржалһан шүлэгүүдынь хүнэй сэдхэлые түүдхэртэ бузарһаа абаралга хээдэ оройтохо ёһогүй гэхэн гүн үдхань манда сэнтэй. Энэ дэлхэйн амитан бүтэн ургамалай аймагы, шубуудай жэргэн, сээгүүдэй хангалые, мүшэтэ тэнтэ магтан дуулагшын уян сэдхэлһээ мүндэлэгшэ мүнүүд гайхамшаг лэ!

Михаил БАТОВ

ХАФИЗАЙ ГАЗЕЛЬНУУД

1. Архи аягалаад, сэсэн хүн хэлэбэ намда: «Уу! Байхагүй ондоо дом сэдхэлэйш шархада. Уу! Хэлэ аманһаа айнгүй! Хардуулааш наа даа, Ургадаг лэ эдир сээсг алдангүй сагаа. Уу! Дэлхэй түбидэ нэшхэлгүй энэ дэлгүүртэ, Үнэн, үлзы, найдал наймаан болоо хээдээ. Духаряагаа дахалши - аягам хооһорбо, Дурамни хүнгэхэн хэн теэд, мүнөө хүндэдэбэ. Үнэсэдэг найб даа гээргынь арюун хангал, Үнэрһөөнь хэргэхэл уйтарһан минни сэдхэл. Түбшэн дарууханаар ажаһууһайб шоглон, Теэд инагни дууданал, сэдхэлһым тамалан.

Бү гэмэрэ, Хафиз! Үнэн байгыш инагтаа! Бүхы жэжые марта! Агуу ехэдэ магтаал! Уу, Хафиз! Жаргалаа эдлэн, хүхилши мүнөө. Уу! Бага үлөө - оёор харагдаха дүтлөө! Уу! Бү голхоро - түбидэ дууһан хогоосон. Үндэр засаг түрэшье хяарадаг хосорон. 2. Шамдаа үргэнэб хамаг сэдхэлээ - Ши үррэй толонш, биш зулаби тодо. Урин энэзбхилыш мүнөөл мэдэлэйб - Үнжэгэн зөөлэн, арюухан лэ хээдээ. Үхэхэдэм, хүүр дээрэмни хабартаа Үнгын сээгүүд ургаха хангалтан. Үзэгдэхэл үхэхэн намда тэдэ Үнэнэйшни дээрэм надханаан мэтэ. Шэртэн хэбтэхэб шодэдөө нээгээд, Шимни үзэгдэхэл үлөөгүүр мэтээр, Теэд лэ шимни харанхы балайе Тайхалши намдаа тэрэл бүридэ.

Гашуудал гасалан найнши даа, хажуудам Гансал ши оршонош мүнхэдөө Зэргэлжэ ходоодоо аргалнаш оролдон, Зоболон үйдхарһаа зайсуулнаш хэтэдэ. Нюдэнэйм сүсэгы балараашье наа, Нёлбосо адхана гүнзэгы үйдхарһаа. Тунгалаг гэрэлтэй, дабһалиг лэ даа, Тэдэмни энэ наһанай далайдал. Ньюраа инагни бултанай урда Ньюнагүй ябана нарата түбидэ Мэгдэжэ хүхирхэ хүрэгдэнэгүйл туханда, Мэдэгдэшье бол, энэнь минни зүрхэндэ. Ааяма халуун нэбшээ халхиншуу Амарат гансын хажуугаарнь үнгэрбэл, Хүдөө табюулан хубсаһаа шуулан Хафиз бусаһахал энэ дэлхэйдээ!

АГУУХУНУУДЭЙ УУЛЗАЛГА

Хатуу дошхон Тимур хаан Перс дайлан ябахандаа, Шираз хотод Хафизые дуудажа асаруулба. - Шандаруу үнэнэн болгохолом! Шинни урихан нидхын түлөө Самарканд, Бухара хотонуудыг гэжэ шүлэгэйн мүнүүдые түү үгэлөөд, ханги набта хубсаһа үмдэрһэн уран шүлэгынь шэрүү шэрэбэ: - Эдэ мүнүүдые ши бэшээ гүшэ - Тиигээб, - гэбэ Хафиз. - Хэдэн жэлнүүдтэ түү сэрэгшэдэйнгээ шуһа адхажа аба хотонуудыемни ганса эхэнэрэй сэрэг болгобо гүшэ? - гэжэ Тимур хүмээ буулгаба. - Зөөри хогшоодо ханаггүй юмэлби даа, - гэбэ Хафиз. - Зоргон соогоо ябаг энэ хүн, - Тимур зарлиг болобо.

М.БАТОВ

МИНИИ ОАДА

(Шог шүлэг) Буряад дуунайнгаа гэжыне Бадаруулан дуулаха дурамни хүршоо, Батсүх, Бадма-Хангада Баиханшье хүрэхгүйминн элршоо. Гэнтэ гоё угхатай шүлэгүүдые Гүйдэл дундаа бэшэхэ гэхэмни, Гэгээн бодолтой Лопсондо Гэдэргээ нүгүүлжэ уналоди. Атом али олон шэжэлгэнуудые Абаһаар, утаһан шэнги нубихадамни, Архимедэй хүшүүргэ баряад, Ардан Арбайжа байбал занан ургамни. Хүгжэмэй хүбшэргэй татаад, Ханхишуула гэхэдэмни хуураа, Баяр Сэрэн хоёр Буялаагад абаһаба гарһамни. Уран гараа гаргажа, Уран бүтээлнүүдые нилэхэдэмни.

Ульгам Даша Намдаков Уриг уудалжа орхёол. Одон олоной омогорхол, Оюун ухаагаараа онол. Орьёлой үндэртэ гэрэлтэһэн Одог минни одог. Харин би хадын тэхэдэл, Харайжа хүрэн наадахамни. Юуныһаа наа бүргэдэй шодөөр, Юһэн жалгаа шэртэхэмни. Нэрлэгшэ хүнүүд: Эрдэни Батсүх, Бадма-Ханга Люшесва, Лопсон Танхаев, Ардан Ангархаев, Баяр Батодоржиев, Сэрэн Шойжонимаев, Даша Намдаков. ҮТЭЛХЭНЭЙ ҮГҮҮЛЭЛ Сэдхэжэ нүхэртоо ябаха заяа, Сэлмэг тэнгэринн наранай туяа, Тэнг гэжэ тоолохо нүхэрөө, Туулган үүлэнһээ ороһон бороо.

Арсалдаха, хэрэлдэхэ байха хаа-яа Аргасаалдаад ябаха сагыше гарадаг. Абари зангаа хубилхадань хая. Абарга бүхэ, барихань хатаг! Нэгэ үдэрын үймэлдөөн соо Нэгэ нэгээ гэжэ боломоор. Нэгэ хальхай хүни соо Нүхэрөө гэхэхш үбэштэй боомор. Гэртэһөөнь урбаһан гэргэн гайтай, Гэдэргэнь оруулжа огто болохогүй, Гэртэһөөнь харайһан эрэ хайратай, Гэдэргээл эрэхэ, хараад байгаарай. хальхай, халхин муу үлэгдэл, ханаанда ехэ хүндэ нүгэл, харуул найхан үхибүүдэйнгээ харгы нохойжо хаанабди, нохор дары. Суранзан дураа, сэдхэл залуугай, Сэржэм үргэһэндэл ханажа ябалай. Манан унаад тарадаг сэлмэн, Мунхаад, тооригдоод бүл ябагдаһай. Хүнэй ябадал өөрһөөнь болодог Хүл, гарыш татахагүй золиг.

Элбэг МАНЗА

наһан хубаарбал - халаһан хэрэ наһаагаал амаруулаад, садаха хэрэ Хожомой хойно хүнэй урдаһаа Хулгайһан шэнги хараха гүш Химэлүүлхээс орондо өөртөө дасг Хирбэгэр тэгшэ ябаһань дээрэ халаха, хандарха хуби заяанай, Нидхүүр нэгэнһөөнь хээсэ заяанай Эһэжэ байһан бозо хүрэнгээдэ, Элржэ бусалжа хээсэшьеб ерэгэ найн талань юуншые үгы, наахар, ханхуур, халхитай үлгы. Хэнзэ ногооной сээгүүдэй оройн Хойтожо гараһан үхибүүдэй золиг Ажабайдал амтатайхан даа Аяга сай алтанһаа сэлтэй. Урда урдаһаань хандайхадажа Урин үхибүүдэ харахань хэрэгтэ

Дурсалга

«ҮНЭНДЭ» ҮНЭН БЭЕЭ ОЛОО НЭМ

Мүнөө ханаад, дурсаад үзэхэдэм, тэрэ үнгэрхэн 40 жэлэй саанахи ушар үсэгдээр лэ болоһон шэнги. Түүхэдэ корреспондентын ажал наһанаймни заяан болохо гэжэ ухаан заяандаашье оруулаагүй ябааб... 1961 оной декабрини 25-да Яруунын аймагай Иисэнгын 8 жэлэй хургуулида багшалжа байһан намайе гэнтэ партиин райкомдо дуудаба. «Ши январини 1-һээ аймагай газетын бэшэгүүдэй таһагые даагшаар томилогдобош», гэжэ КПСС-эй райкомой секретарь Дашанима Тьжебрович Раднаев ёһын тэдыдэ ажабайдалаарнь һонирхоһон бэр үзүүлээд, арсалта байхагүй гэнэ маягтайгаар хэлэжэрхёо бэлэй. Нүүлдэ мэдэхэдэмни, нагасанараймни ардаһан болохо, «Яруунын үнэн» газетын редактор Цыбандоржи Найданович Дугаров намда «хахуули» байһан байшоо. Тингэжэ үеынгоо нүхэр, бэлитгэ уран зохёолшо Ким Цыденовтэй (тэрэ харюусалгата секретын тушаал хаял эзэлээд байгаа) дахяад лэ нилэшөөбди.

Түүрүүшын командировко. Гүндүн хабарай тарилага хэр бэлэ байһаб гэнэ даабари абааб. Директор Бүдэ Дабаевичевтай уулзажа, ерэнхэн хэрэгэ хэр бэлэ. Тэрэ угаа хүн-уу гээд утгаа. Юуб гэхэдэ, урда эндэхи дунда хургуулида үедөө Москваһаа, Москва галерейн эгээл суута гаран зурагуудай үнгэтэ буулгинуудые асаруулжа, хургуулида ута коридор соо «Бага Москва» нээгээд, 6-һаа 10-дахи хүртээр нээмэл хэсхэлүүдые үеэ бэлэйб. Совхозой хүтэл-үгээд (тэрэ тоодо Б.Д.Ангархаев) зурагуудай үзэххэлэнгөөр орхоһон, намда хөөрүүлхэн юм. Тэрэ үедэ партиин Буряадай той таһагые даагша Лев Яковлев Похосоев түрүүтэй СССР-эй Академиин бүлэг эхэлтэд манай хургуулида ажа, юндэб даа миний ажаалаар хоо бэлэй... Уданшьегүй командой Буряадай обкомой гэшүүнээр ашаар. Улаан-Үдэ дуудуулба. Ц.С.М-эй обкомой 1-дэхи секретарь Иван Мулонов шэнэ ажалда миний дурадхаба. Комсомолой да баясхалаа мэдүүлээд, Улаан-Үдэ аргалуулхаяа ерээд байһан гэжэ зүбшэхые гуйбаб. «Хүбүүн, манай аха байнаш. Бэемни хүрхэй дээрээ хургаха уялгашни Иисэнгээ буса даа. Михаил онов нютагай хүбүүн хэн тула манай зүб ойлгоно бээ. Наһанайшпи ута. Комсомолой, партиин манууд бартоубшагүй юм даа: «Мэр - ноён, үглөөдэр - нохой...» - эсэгэмни Цырендоржиевич хэлэбэ... Яахабши, Иисэнгэ догдойхо саг ерээ хэн. Харин дүрбөшье һара хүдэлжэ гүй байтарни, аймагай газетэдэ ханаба ха юм. «Зай, хүбүүмни, манай заяа үзүүлхээ болсо хан. Манай гэртээ хүсөөр бариха аргагүй», - гэжэ эсэгэмни мэдүүлээ

захяад, намайе машинаараа Нархата хүргоо һэн. Директортэ дэмжүүлхэн тула би һайһаа оложо, зоргон соохоноо бэшэ хэн бээб. Тэрэ статьягым хойшолоһон гэбэл: партиин райкомдо тусхай зүблөөн зарлагдажа, Яруунын аймагай ажахы-пуудта хабарай тарилага бэлэхэл тухай шанга хөөрөлдөөн болоһон юм. Би тэрэ зүблөөндэ хабаадалсажа, газетын үүргэ, журналистын харюусалга тухай бодол сэдхэл ухаандаа бүхөөр хадуужа абаһанаа мартадаггүйб. Түрэл Буряадайнгаа холо ойрын нютагуудтай, хүн зоной ажаһуудалтай танилсаха эрмэлзэл намайе харгыда ходел туудаг юм хэн. Залуу наһанайнгаа охин соо холын замда ябахандаа, жэшээлбэл, ангуушадай түүдэбшын дэргэдэ дээрэшин харлан зинхыжэ, тэнгэрийн уудамда одо мүшэдэй ялагашалдаан соогуур гэнтэ «хэмэл одоной» нулахаанаар онигошон саашалхые үдшэн хаража хэбтэхэдэ гү, ойн соорхойдо түбхинэһэн малшанайда харшин дэнгэй һүлэмхихэнөөр һалгаһан гэрэл доро наһажаал зонтой хөөрөлдэн, зугаалан хуухадаа гү... ухаан бодолоо, бүхы мэдэсээе баяжуулан, ажабайдалай агуу амисхалые махабадаараа, сэдхэл зүрхөөрөө мэдэрхэш... Аймагаймнай ажахынуудай ноёд һайдууд булта Ангархаевта адли бэшэ хэн бээ. «Энээхэн журналист юухэниие бэдэрхээе, юухэниие ухашалхаяа ербэ хаб?» гэнэшүүгээр зарим дарганар утгаха. Мүн баһа хүндэлөөд, хүхэгээд ябуулжархиха дуратайшуул дайралдаха. Нээрээшье, хүндэ ямбадань хүртэһэн-нэйнгөө удаа муугаар бэшээд үзэлши! Одоо энэмнай нэшхэлгүй, убайгүй хүнэй ааша ха юм... Би өөрөө тиимэрхүү эндүү гаргаһан нүгэлтэйб. Нютагай хүтэл-бэрилэгшэдэй тухиралгаар Иисэнгынгээ архиншад тухай аймагтар шанга статья гаргааб. Тэндэ нэрлэгдэхэн хүнүүдэй олонийн өөрымни холын, дүтын түрэлнүүд, зариманиин нэгэнтэ бэшэ халтагайгаа хубаалдаһан ханинариин байшоо. Шууяаншье һүжэрөө даа, нүхэдшье гомдоо даа... Тэрэ ушар һанаха бүхэндөө досоомни харладаг, аягүй болодог. Тингэжэ үшөө нэгэ наһанай хургаал абаа һэм.

Н.Т.Раднаевта дахуулаад абаашаба. Шангахан хөөрөлдөөн болоо хэн. Би арсаһаар арсабаб. Нүхэр Раднаев бадашаадшье, зангаадшье туршаба. Дэмы. Үсэрлэдөөд лэ һуунаб. «Тиибэл, комсомолой Яруунын зонин секретариин тушаалда ябуулхамнай», - гэжэ Раднаев дурадхаба. - «Үгы, би Иисэнгээдэ багшалхаб, дүүнэрэе һургахамни», - гэн, урдаа оруулнагүйб. Ямар шиндхэбэрийн абтаха байһые бү мэдэе. Талаамни тудажа, «Буряад үнэнэй» бэшэгүүдэй таһагые даагшаар һаяхан дэб-жүүлэгдэхэн Ц.Д.Н.Дугаров манайгараа энээбхилһээр орожо ерээд. Раднаевтай урда «сахилгаан» телеграмма табижархёо, нам руу харан, томо гэгшээр эмнижэрхибэ. Партиин Буряадай обкомой секретарь Д.Д.Аубсановай гар табилгатай: «С.С.Цырендоржиев партиин обкомой мэдээдэ уригдана» гэнэн телеграмма байшаба... Тэндэхээ «Буряад үнэн» эльгээгдэбэ. Редактор Ц.Ц.Цибудеев больницада хэн тулань орлогшо М.Н.Нимаевта орохо баатай болобоб. - Залуу нүхэр, шамайе бэшэгүүдэй таһагта 70 түхэригэй (эгээл бага-авт.) салитайгаар ажалда абанабди. Нэгэ һарын шалгалтын болзор үгэнэбди. Бээ харуулжа шадаа һаашни, ажалда үлээхэбди, бираагүй һаашни - баяртай, - гэжэ Мүнхэ Нимаевич мэдүүлэб. - Иймэ тулюур ажалда партиин обком уриба гэшэ гү? - гэжэ гомдолоо барижа ядан асуубаб. - Мэдэнгүйб. Аймагай бэшэ, харин республикын газетэ гэжэ ойлгохо ёһотойш. Тиитэрээ бээдэ найдаа юм һаа, шалгалтын болзорһоо бү айгыш. - Бодожо үзэхэдэмни болохо гү? - Арбаншье хонгогто бодомжоло... Гайхаһан, гольһэн би бэшэгүүдэй таһагта оробоб. Ц.Д.Н.Дугаровни үгы. Үйлсэдэ гараад ябатараа, аха нүхэр, уран зохёолшо Цэрэн Галановтай золгошобоб. Тэрэ радиокомитетдэ буряад дамжуулгын ахалагша редактораар ажалладаг хэн. Ерэнхэн ушараа хөөрөбэб. Нүхэрни уйгаргүй хүхижэ, намайе алдахаяа айһан мэтэ хүтэлөөд, Кировэй ба Коммунистическэ гудамжануудай нилээдхэдэ оршодог радиокомитетдэй байшанда (трамвайн сүмэ мургэһэн гэр гэжэ суутай хэн) асаржа, комитетдэй түрүүлэгшэ И.И.Болдогоевто оруулаад: - Иннокентий Иннокентьевич, тээсгэн ажалда уриха гэжэ хэлсэгшэ Сергей Цырендоржиевнай бээдэрэ орожо ербэл, - гэжэ Ц.Галанов олзуурхабал даа. Ушаринь юуб гэбэл, үнгэрэгшэ февраль һарада РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Советүүдэй депутатуудай һунгалта үнгэржэ, би Цэрэн Галановай даабаряар Яруунаһаа дуугаа үгэлгын үглөөгүүр ба үдын хойно репортажуудые ород, буряад хэлэнүүд дээрэ телефоноор миндаһан дээрэ буулгуулжа, тэрэ дамжуулгын эрхим сэгнэлтэдэ хүртөөд, һаһаал зузаахан мүнгэн шан абаһан байгааб. И.И.Болдогоев нилээн дээгүүр тушаал дурадхаад, кадрнуудай таһаг

эльгээбэ. Эгээн энэ үедэ коридор соо уухилһан аахилһан Цыбандоржи Найданович Дугаров харагдажа: «Хаагуур зайжа, бээ наймаалжа ябанабши?! Энэ бэээрэе Цибуудеевтэ ошое!» - гэжэ бадашаад, амыем ангайлгажа үрдюулэнгүй машинада һуулгаад, больница тээшэ гүйлгэшөө хэн. Гартаа оруулан «шубуухайгаа» алдажархихэн Цэрэн ахатамни гараа арбайлгаад үлэшөө бэлэй... Тэрэл үдэртөө «Буряад үнэнэй» тусхай корреспондентын салинда табигдаад, «Партиина ажабайдалай» таһагта һуушооб. Сэхьенэ хэлэхэдэ, түрүүшын һара соо мэгдээд абаа һэм. М.Н.Нимаевтай хэлэгшээр, би сохом лэ нэгэ һарын шалгалтые дабажа шадахагүй хэн хаб. Юуб гэхэдэ, ородһоо буряад бэшэгтэ орлогшо нилээхэн лэ тухашараатай байшоо хэн. Бэшээ болоһон юумьемни таһагые даагша Цырен Цыреторович Субанов уншахадаа, улаан таша болотор таһажархёо бусааха. Ньюосыень Долгор Жугдуровна (пропагандын таһагые даагша, нэгэ кабинет соо һуудаг һэмди) хорогүйгөөр энээсэгшэн, алдууем таһажа үгөө һэн: «Ши, Сергей, ородоор шэбшээд бэшэншэ. Ушар тиимэрхээ мэдүүлэлэ бүхэншэй үгэнүүд ород маягаар һууриа олоно бшуу. Ши түрэл хэлэн дээрэ бодолоо гүйлгэжэ, мэдүүлэлэ шэбшэжэ, бэшэжэ һура... Үшөө нэгэ зоболомни гэбэл, жэшээлбэл, «рационализация», «реконструкция», «активизаци» гэхэ мэтэшэлэн абтаһан үгэнүүдые огто оршуулжа шадахагүй хэн тула үе болоод лэ, Субановһаа асуудаг бэлэйб. Редакцимнай таһагууд фанера ханануудтай хэн тулань, хүршэ таһагуудтай миний асуудалнууд, мүн Субановай нарихан хоолойгоор шаад байса ойлгуулан харюусахань элээр соностожо, «үнгэрхэхид»: «Зай, бүдүүн-нарин хоолойтой дууднай дуугаа эхилбэ даа», - гэлдэн бүтүүхэн энээдхэдэ, эльгэ хатадаг байһан гэлсэгшэ. Тингэжэл мэдэхгүй юумээе юунһээшье эшэн, хэмшэрхэнгүйгөөр аха нүхэдһөө һуража абахада тухатай гэжэ ойлгоо бэлэйб. ... Августын эхээр Захааминай Санага нотаһаа бэшэг ербэ. Тэндэхи дунда хургуулида шорой хамагшаар ажалладаг, улаан сурба хүүгэдэй эхэ ямаршье шалтаггүйгөөр ажалһаа гаргуулан тухайгаа, хажуудаа нүхэргүй ганса эхэнэр хадамни һомоной зүблээдэй түрүүлэгшэ хургуулиин шэнэ директор хоёр намайе баһаад, доромжолоод, хоолойгоо тэжээхэ зөөриггүй болгобо гэжэ бэшэбэ. Цибуудеев намайе дууджа, тэрэ бэшэг уншуулаад: «Үглөөдэртөө захи холын Захаамин зори. Хэнһээшье сээрэлхэнгүй, гуурһанайнгаа хурсые мэдүүлэн, сохижорхи. Шамда найданаб», - гэжэ захиба.

Сергей ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
(Үргэлжэлэлын хожом гараха)

Түүрүүшын командировкодо Б.Д.Ангархаев (тэрэ хожомын республикын хүдөө ажахын министр хэн) хүнгэн машинаа намда «Тулдуун, Жэрээхэйн таһагуудаар ябаад ерэгты. Заатагүй орноо бээт», - гэжэ тэрэ захиба. Манай хэрэн саһан доро хаягдаһан сейлкэ, борной, аһаһануудые асарба. Февраль һарын дүтэлбэшье, соо хон-жэн, зүгөөр задалаатай трактор... үшөөшье олон манай обёорогдоо хэн бээ. Тингээд аһаһан үзэхэнөө совхозой директортэ дуулгабаб. «Сергей Найданович, ши нюулта манайгүгөөр шүүмжэлхы статья Намда туһа хүргэхэш. Манайш гарамсаар, механизаторуудай суглаа зарлажа, сэхэ руунь мэдэхэбди», - гэжэ Ангархаев

Буряадай элитэ эргэмтэ, багша Д.Д. АМОГОЛОНОВОЙ түрэнхөөр 90 жэлэй ойдо

СЭДЬХЭЛДЭМНАЙ МҮНХЭ

ДУРАСХААЛАЙ ҮДЭШЭ

Элитэ монголшо эрдэмтэн Даши Доржиевич АМОГОЛОНОВОЙ түрэнхөөр 90 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дурасхаалай үдэшэ Үндэһэтэнэй гуманитарна институтда үнгэрбэ.

Тус хэмжээе буряад хэлэнэй кафедра эмхидхэжэ, эрдэмтэнэй наһанай нүхэр Аппа Григорьевна, басаган Дарима Дашиевна гэгшэдые уриһан байна. Хүндэтэ айлшад нүхэрөө, абаяа дурсан, наһанайн намтарһаа һонин баримтануудые хөөржэ үгөө юм. Гадна кафедрын профессор, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, Даша-Нима Доржиевич Доржиев аргагүй һонирхолтой элидхэл дурадхаа. Хүндэтэй айлшадай тоодо Буряадай арадай поэт Цырен-Дулма Цыреновна Дондогой, Уран зохиолшодой холбооной правлениин харюусалгата секретарь Юрий Ишневич Будаев, БГУ-гай ород хэлэнэй кафедрые даагша, филологин эрдэмэй доктор, профессор, Сергей Матвеевич Бабушкин гэгшэд байгаа. Тус үдэшые буряад хэлэнэй кафедрые даагша, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, доцент Валентина Дугаровна Патаева хүтэлжэ, Даши Доржиевич АМОГОЛОНОВОЙ энэ ойдо зорюулагдаһан ном хэблүүлхэ түсэбтэй байһанаа элишлээ.

Даша-Нима ДОРЖИЕВ
профессор, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

Улангүй, 1946 ондо Эрхүүгэй университетэдэ «Буряад-монгол хэлэнэй деепричастинууд» гэхэн темээр хэлэ бэшэгэй кандидат эрдэмэй зэргэ амжалттай хамгаалба. Тиигэжэ Д.Д. Амоголонов буряад хэлэ болон уран зохиолой кафедрые аяр хорин жэлэй хугасаа соо эрхилхэ зуураа, тэрэ үедөө дээдэ мэргэжэлтэй багшанарые бэлэдхэхэ талаар ехэ оролдолго гаргаһанайн ашаар, олон эрдэмтэ багшанарые болон мэргэжэлтэниие хурган гаргаһан байна. Тэрэ тоодо России бол-босоролой академинин сурважалаппа гэшүүн, педагогикын эрдэмэй доктор, профессор Э.Р. Раднаев, педагогикын эрдэмэй доктор, профессорнууд Д.Д. Ошоров, Б.Б. Батоев, хэлэ бэшэгэй доктор, профессорнууд Ц.Ц. Цыдыпов, Л.Д. Шагдаров, Д.Г. Дамдинов, С.Ж. Балданов, С.С. Бардаханова, С.М. Бабушкин болон бусад болон дэд эрдэмтэд урган гараһан гэшээ.

Д.Д. Амоголонов республикынгаа болон автономно тойрогуудайнгаа дунда хургуулинуудые буряад хэлэ болон уран зохиолой зааха багшанараар хангаха тон ехэ хүдэлмэри хэһэн гэшээ. Д.Д. Амоголоновой ударидаага доро багшын дээдэ мэргэжэл абажа гараһан дунда хургуулинуудай буряад хэлэ болон уран зохиолой суута багшанар, РСФСР-эй хургуулинуудай габьяата багшанар Н.Н. Намсараев, Д.Д. Дондокова, Х.Д. Дамдинова, Н.А. Тулосоева, Ш.Д. Санжиев, Ц.Б. Балжинням, Д.Ц. Доржиев, Р.Ц. Санжимитыпова, Д.Н. Нурахаева, Ц.Н. Найданов, Ц.Х. М. Мулкуева, Н.Ц. Будажапова, С.Б. Гонсоронов, Б.Х. Ж. Жигмитова, Буряадай АССР-эй габьяата багшанар Е.Д. Цыбикова, Д.Ш. Будаев, Б.Б. Бадмаев, Д.Б. Жигжитов, Б.Ш. Шойдоков гэгшэдые нэрлэнгүй, мүн олон тоото арадай гэгээрэлэй эрхимүүд гэхэн тэмдэгтэниие эндэ дурдангүй байха аргагүй.

ХҮДЭЛМЭРИЛХЭ ХҮСЭЛТЭЙ ОЮУТАД ОЛОШОРОО

Буряадай оюутадай барилгын отрядуудай хүдэлөөнэй байгуулагдаһаар 35 жэл болобо. Энэ түүхэтэ хэрэгтэ зорюулагдаһан ойн баярай үдэшэ һаяхана Буряад драмын театр соо үнгэрөө.

Буряадай республиканска оюутадай отрядуудай «Сарма» гэхэн штабай командир Ефим Занданов тус үдэшые нээхэдэ: «Хэды ехэ хохидолто сагуудай байгааһые һаань, тус хүдэлөөн хүдэлмэрилхөөр лэ байгаа, 35 жэлэй туршада таһал-гаряагүйгөөр амжалттай ажаллаа. Штабнай жэл бүхэндэ оюутадай отрядуудые бүридүүлжэ, тэдэнэй ажаябуулгые эмхидхэхэ, хинаата хэжэ байха үүргэтэй юм. Жэлһээ жэлдэ зунай гурбадахи семестртэ хүдэлмэрилхэ хүсэлтэй оюутады олошорно. Тиимэһээ тэдэнэй хүсэл хангаха талаар ехэхэн хэмжээнүүд абагдана», - гэжэ хэлэһэн байна.

Энэ үдэшэ оюутадай отряда ябаһан олон тоото айлшад үрээлэй үгэнүүдые «Сарма» хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэдтэ зорюулаа. Тэдэнэй тоодо залуушуулай хэрэгүүдэй талаар аяншалгын, физическэ культура болон спортын гүрэнэй хорооной түрүүлэгшын орлогшо Баир Цыдыпов, социальна политикын талаар Улаан-Үдэ хотын мэрэй орлогшо Михаил Ян гэгшэд хабаадалсажа, баһа оюутан ябахадаа, отрядай бүридэлдэ ородог байһанаа мэдүүлээ.

Мүн тус үдэшые «Бадма Сэсэг» театрай солистка Оюна Батурова, «Забавы» ансамбль, «Забайкальский вариант» гэхэн КВН-эй бүлгэм дуу хатарараа, шог зугаагаараа шэмэглээ.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

ХҮНДЭТЭ ЭЖЫНЭРТЭЙ УУЛЗАЛГА

Эжыдэ зорюулагдаһан ори ганса музей 24-дэхи лицейн дэргэдэ нээгдэнхэй.

Эрмэлзэлтэй, урагшаа һанаатай багша Лира Григорьевна Дардасвагай үүсхэлээр байгуулагдаа һэн, - гэжэ лицейн директор Г. Баглаев хөөрэнэ. Энэл багшын һайгаар, Эхын үдэртэ зорюулагдаһан уулзалга үнгэрөө. Хотын хүндэтэй эжынэрые - Улаан-Үдын хүндэтэ эрхэтэн И. Антакинова, ВСГАКИ-гай доцент, кафедрын даагша С. Ринчинова, үхибүүдые хамгаалгын мэргэжэлтэн Л. Иванова гэгшэд уригдаа.

И. Антакинова Октябрьска районой I секретаряар ябаһан гэжэ мэдэжэ. Ниитын ажал бүлын байдал хоёрые аятай зохидоор нэгэдүүлэн, амжалта туйлаһан тухайгаа һонирхолтойгоор хөөржэ үгөө. Тиихэ зуураа эхын нангин уялга дүүргэжэ, хоёр һайхан басагадые түрөө бшуу.

С. Ринчиновагай хөөрзһөөр, оюутан ябахадаа хадамда гаража, үхибүүтэй болоһон байгаа. Светлана Петровна дуулаха дуратай, гараараа уран бүтээлнүүдые хэдэг байһанһаа Санкт-Петербургийн консерваторида болон уран бүтээлэй хургуулида нэгэ доро хурадаг байгаа. Тиибэшые гурбан үхибүүтэй боложо, урдаа табиһан зорилгонуудаа дүүрэн бэелүүлээ.

Эхын хуби, жаргал тухай хөөрөөнүүд оюутадай анхарал ехэтэ татаа гэжэ һанагдана.

Бэрхэ, шадамар, хүндэтэй эжынэр олондо жэлһээ боложо үгэхэ байха.

Ц. НАДЦАЛОВА.

БУРЯАД ЛИТЕРАТУРЫН ШУДАЛНУУД ЗҮБШЭГДӨӨ

Буряадын 29-эй үдэр Буряадай эрдэмэй конференц-зал соо уран зохиолшод, эрдэмтэд, багшанар ба уран зохиолоор оролдог зон сугларжа, мүнөө үеын буряад литературын саашанхи хүгжэлтын асуудалуудые зүбшэн хэлсэбэ.

ИИТ-эй литературоведени болон лингвистикын таһагай эмхидхэһэн тус конференцидэ мэдэжэ эрдэмтэд, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй докторнууд С.Ж. Цыдыпов, Б.Д. Баяртуев, Ш.Н. Р. Бадмаев, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй докторнууд С.Г. Осорова, Т.М. Цыдыпов, Б.Б. Бадмаев, уран зохиолшод Д.А. Жимбиев, Ц.Р. Галанов, В.Т. Цыдыпов, Ц.Б. Цырендоржиев гэгшэд хургуулуудые дурадхаа. Мүн Агаһаа, эрдэмтэдэй багшанар-методистнар уран зохиол заалгын методикын асуудалуудаар сугларагшадай анхарал

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

НАМАРАЙ ХҮЙТЭН ҮДЭР «НАРАНАЙ ТУЯА» ЯЛАРБА

Хүүгэдн дунда эстрада дууны «Наранай туяа» гэхэн республиканска конкурсын финал ба гала концерт намарай хүүшын гарагай табанда оперо болон баледэй театрай танхим соо болобо. Урда жэлнүүдтэ тус конкурс хүүгэдэй хургуулинн намарай амаралтын үедэ бологшо хэн. Харин мүнөө жэл республика доторнай А гепатит үбшэнэй хүжэрэнһөө боложо, 12-дохи «Наранай туяа» хойшологдохон байна.

Хэды тингэбэшье республикыннай 15 аймагай ба Улаан-Үдэ хотын 100 гаран эдир дуушад гурбан үдэрэй туршада бэлиг шадабарина харуула. Буряадай арадай артистка Эржена Жамбалова түрүүтэй жюри тэдэнһие сэргэжэ, буряад эстрадын ерээдүй үшөөшье хүжэхэ гэжэ тэмдэглэбэ.

Эгээл багашуулай дунда (6-8 наһанай бүлэг) финалда оройдоол 3 хүн гараа. Эндэ тусхай шанда Тоня Каунева болон 49-дэхи хургуулинн дуэт - Настя Воробьева ба Аня Ланцова хоёр хүртэбэ. 1-дэхи шатын дипломоор Яруунын аймагай Нархатын 8 наһатай Эрдэм Муханаев шагнагдаһан байна.

9-12 наһанай бүлэгтэ тусхай шаггаар Зэдын аймагай Дээдэ Үшөөтын Сэсэг Дашипылова болон Улаан-Үдын дуэт Оюн Бальжинимасва ба Оля Бодиева хоёр урмашуулагдаа. Оюн Оля хоёр ба бага бүлэгтэй Настя Аня хоёр сентябрь харын хүүл багаар болоһон «Одон» журналай хит-парадта шалгарһан юм гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хоёр Ксенинүүд - Лагаева ба Полякова гэгшэд 1-дэхи шатын дипломуудаар шагнагдаа. Дандар Аюшеевэй нэрэмжэтэ хүжэмэй -

гуманитарна лицейн хурагша Артур Медведев бүлэгтэ гол шан лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Эгээл олон хабаадагшад 13-16 наһатайшурт бүлэгтэ байгаа. Хэжэнгын аймагай Чесан хуурай Жаргал Бадмаев болон Улаан-Үдэ хотын «Амта» хоолой» студийн дуэт Юлия Будаева Арина Очирхоёр 3-дахы шатын диплом абаа. Хяатгын аймагай Хираанай - Адагай Маргарита Жаркой болон Улаан-Үдын Амархуу гэгшэдтэ 2-дохи шатын диплом барюулагдаба. Бэшүүрэй аймагай Бага Хунама Елена Бухгольцева 1-дэхи шатын дипломын шагнагдажа, «Океан» лагерьта амарха болон Гусиноозерск хотын Дарима Бадмаева энэл лагерьта амарха путевокдо хүртөө. Дарима хадаа тус конкурс лауреат боложо шадаа.

Буряад Республикын Соёлой, Эрдэм ухааны хуралсалай министрствэнүүдтэ, республиканска бэлигтэнэй түбтэ энэ конкурс үнгэргэлгэдэ «Векос-М», «Алютекс», «Вегос-М», «Тиам» фирмэнүүд «Хлеб» үдэ», «Тарко» «Амта» «Сибирь» «Тарко» акционерн бүлэгүүд «Пикник» магазин түрүүтэ хүртөө.

МАГТААЛДА ХҮРТӨӨ

«Наранай туяада» 6-8 наһатай бүлэг соо эгээл бага наһатайнь Ахын аймагай Орлик хууриной зургаатайхан Айгуль Гомбоева байба гэгшэ. Мүнөө Айгуль хүүгэдэй сэрэлгитэ ябана. Тус конкурсдо «Шүүдэрхэн» гэхэн дуу гүйсэхдэжэ, олоной найшаалда хүртөө.

- Городто гоё байна. Саадта хатарнабди, дууланабди, шүүлэг сээжэдэнбди, - гэжэ Айгуль хөөрнэ.

Мэдээжэ композитор Цырен Шойжонимаев Ахын аймагаар ябахандаа, тус аймагай «Наранай туяада» жюриин гэгшүүн байгаад, Айгулине республикын мурьсөөндэ хабаадахынь дурадһан байна. «Энэ ехэ хөөрхэн, бэрхээр дууладаг басаган. Эндэ хабаадахандаа, минин найдалыс харюулаа. Хүүшын шатада ороогүйнь ехэ харамтай байна», - гэжэ Цырен Шойжонимаев хэлэнэ.

Эрдэм Муханаев айлаалта туйлаһанинь гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, Эрдэм үшөө бага наһанһаа дуулаха хатарха дуратай юм. Тэрэ нёдондо жэл түрэл

АМЖАЛТАНЬ ГАЙХУУЛААГҮЙ

Яруунадаа «Саган харын эдир Гэсэр» болоо хэн. Республиканска конкурсдо ерээд, амаа хаагаад байшоогүй, шанга туладаанай дүнгөөр 2-дохи шаггай хуури эзэлһэн юм.

- Намай дуулуулжа Жаргалма Очировна Цыбжитова хургана. Үшөө тийхэдэ хатарха ехэ дуратайб, ная шатарта ябжа эхилэб. Чимит-Ханда Цыденовна Данчиповагай хэсхэлүүдтэ ехэ нонин, - гээд Эрдэм хэлэнэ.

Нархатын 1-дэхи хургуулинн 4-дэхи классай хурагша Эрдэм Муханаев энэ конкурсдо буряад ба ород дуунууды гүйсэхдэһэн байна. Тийгэжэ бэлигтэй байһанаа үшөө дахин гэршэлбэ.

СТИЛИСТ БОЛОХО НАНААТАЙ

Эгээл бүлэгтэй дунда наһатай туйлаһанинь гайхалгүй. Бадмаев Гусиноозерск хотодо 7-дэхи хургуулида дэхи класс хурадаг юм. - Амжа туйлаха ганаагүйб. Гэхэдэ, гурба хил жэлээ хай данаб. Урда к у р с н у а л а й ф и н а л д а ш а л г а р а г т х у р т э й ү л г э э н

байгааб. Тиймэхээ аргагүй баяртайб, Дарима хэлэнэ. хургуулиа дүүргээд, стилист болохо наһатай Дарима дуугаа дуулжал гээд найдуулаа.

Борис БАЛДАН А. Батомункуевай фото-зурагууа хайндэрэй үедэ.

«СЭСЭГ» мэтэ һалбаржа

Буряад республикын багшанарай колледжын буряад хэлэ бэшгэй факультетдэ уран найхан «Сэсэг» гэхэн литературна нэгэдэл бии.

Энээнһие буряад хэлэ бэшгэй кафедрые даагша, буряад лите- ратурын багша Надежда Бадмаевна Дондокова эмхидхэн хүдэлдэг юм. Надежда Бадмаевна маниие ехэ уриханаар угтажа, хоёрдохи ехэ мэтээр абажа ябана.

Бүгэдөөрөө уран найхан шүүл- гүүдтэ, онгохон ба расказуудта дуратайнууд, бэ бэсингээ уран бэрхыс хүндэлдэг ба дэмжэдэг хүбүүд, басагад болоно. Түрэл ара- данһаа хэлэ нүдэнзйнгөө сэрэгы мэтэ сахижа ябаһан Хоца Намсараевич Намсараев, Цырен Раднаевич Галанов, Даши Раддан Одбоевич Батожабай, Ардан Лопсонович Ангархаев, Цырендулма Цыреновна Дондогой болон бусад гайхамшагта уран

зохёолшодой, поздүүдэй уран зохёолнуудынь ехэ һонирхон уншадаг дээрэнһээ, бидэ гуурһанай туршалгануудыс бэшэнбди.

Бүлгэмэй бүридэл гэхэдэ, иимэ: Захаамин хангай шотагай, Софья Мархаева Утаата тоонтотой юм. Уужам тала дайдаяа ехэ гоёшоон, үлзы найхан шотаг тухайгаа ба инаг дуран тухай бэшэдэг.

Уняар татама хада уулатай Түнхэнэй аймагай Охор-Шэбэр тоонтотой Оля Даргуева. Түрэнш шотаг тухайгаа ба инаг дуранай харилсаан тухай ехэ бэшэхэ дуратай. Сэнхир номин Яруунын Мужыха хууриной, Аяна Ринчинова шүүлэг, расказ бэшэхэдэ иимэ найхан түрэнш шотагаараа омогорхон ба магтан бэшэдэг.

Үшөө тийхэдэ, литературна нэгэдэлһимнай оюутад дуу дуулаха, зураха, хатарха

дуратай юм. Элдэб конкурснуудта хабаадажа дипломоор, урмашуулан шаггуудаар тэмдэглэгдэнхэй. Тиймэхээ бултадаа алдар солоор бадаржа, үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэг лэ гэжэ үрээшэб.

Аяна РИНЧИНОВА, «Сэсэг» бүлгэмэй гэгшүүн.

ХҮГЖЭМДЭ НЭДЭБТЭЙ ХҮБҮҮА ХҮДӨӨ АЖАХЫГАА ХҮГЖӨӨХЭМ

Республикын дээдэ хургуулинуудай оюутадай гүйсэхдэхы шадабари дээшлүүлэхэ зорилготой «Звездный дождь» гэхэн эстрада дуушад мурьсөөн заншалта болонхой. Тийн байгша оной мурьсөөндэ хабаадаха эрхэ олохын түлөө БГСХА-гай дууша оюутад хаяхана хоолойнуудайнгаа хабые туршалсаба.

Тийгэжэ конкурсын дүнгүүдээр академин оюутад профкомой тусхай шагнуудта Наталья Хубракова, Сандан Ляс, Александр Бимбаев гэгшэд хүртөө. Владимир Воронцов, Арантап Адыгжи, Андрей Бутунов, Павел Дорошенко гэгшэд мүн лэ тусхай шагнуудаар урмашуулагдаа. «Любэ» группын «Конь» гэхэн дуу Марина, Ольга Югованууд, Галина Соболева гурбуу гүйсэхдэжэ, «III шатын лауреадай» нэрэ зэргэтэй болобо. II шатын лауреат болон, Надежда Сыбикова тодорюо. «Хүлисыш даа, инаг гэхэн дуу Байр Доржиев дуулажа, шаггай нэгдэхэ хуурида гэгшэд юм. Эдуард Дабасев, Алдар Раднагуруев, Владимир Молотов гэгшэд «Звездный дождь-2002» гэхэн конкурсн Гран-При шанда хүртэ жюриин түрүүлэгшэ БГТРК-гай хүгжэмэй дамжуулгануудай редактор Наталья Сульимова, жюриин гэгшүүд, композитор Байр Батодоржиев, Пурбо Дамиранов гэгшэдэй магтаал үгэн шагнаха азатай байба.

Даша-Доржо БОЛОТ

РБА

тур Медвдев... ргэдэ хүртөө... наһагайшур... Чесан хуури... хотын «А... Арша Очир... Хяагтын ай... жон болон У... шатын дин... йага Хуна... тын дипло... амарха бол... цева нэл лаг... даа тус конк...

2-то шэнын 5 (декабрин 9). Гахай, 8 сагаан мэнгын, буудалтай үдэр. Дабаажашин саюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, сан ахуйн хахил хүртэхэ, аршаан, эм наһанай хүсэ арьбажуулаха, ламые муу үйлые буруудаха, бурханай дасан (дуган), субарга, сэргэ эрхилэхэ, тэдэниие арамнайлаха, буян дамага абаха, гэр бууса түхээрхэ, худалдажа абаха, буудалтай заһал хүүлээд олзын эрхилэхэ, наһа эрхилэхэ, наһа ном уншуулаха, замда гараха заһал хүүлээд), гүрэм уншуулаха, аршаанаар бээ ариудаха үдэр. Гэхэ зуура модо

хаа, үндэр бурхадай, сахуюсадай үдэр хадань, тэрэ нэрэдэнь зохимоор байхые оролдон, найн үйлэнүүдые үйлэдэхэ хэрэгтэй. Илангаа бурхан, сахюуса, тэнгэри тахиха, дасан (дуган), субарга, сэргэ бурхан бүтээхэ, тэдэниие арамнайлаха, абаһанаа бусааха, ном оршуулаха, эм найруулаха, буян үйлэдэхэ, юумэ худалдаха, олзын хэрэг эрхилэхэ (мэнгын заһал хүүлээд), ада шүдхэр зайлуулаха мэтын хэрэгүүдтэ найн. Зүгөөр шулуу шорой хүдэлгэхэ, модо отолхо, худаг малтаха, замда гараха, хубсаһа эсхэхэ мэтын үйлэнүүд сээртэй. Бэри тухай, наһа бараһан хүн тухай дасанһаа асуулаха гэнэ.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, наһан ута болохо.
Гарагай 6-да шэнын 9 (декабрин 13). Хүхэгшэн туулай, 4 ногоон мэнгын, хиндэ

ЖАРАНАЙ УНАН ХАРА МОРИН ЖЭЛ

ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ХАРА ХУЛГАНА НАРА

5	6	7	8	9	10	11
9	10	11	12	13	14	15
Гараг	Дабаа	Нягмар	Лабга	Пүрбэ	Баасан	Бимба
Хүр	Һара	Марс	Меркури	Юпитер	Солдон	Сатурн
Үдэр	понед.	вторник	среда	четверг	пятница	суббота
Үгэ	сагааншан	хара	харагшан	хүхэ	хүхэгшэн	улаан
Үдэр	гахай	хулгана	үхэр	бар	туулай	луу
Мингэ	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ
Үдэр	отгоргой	уһан	уула	модон	хин	гал
Шорой						

Эгээл бүлэгэйхэ дунда илангаа модо сабишаха мэтын үйлэнүүдтэ асууты.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, эг зөөри болохо.
3-да шэнын 6 (декабрин 10). Улаан мэнгын, уһанда буудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, саюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, лун аманшааха, хэшгэ дуудаха, бурхан шүдхэр дараха, наад тодхор араал, жадха харюулаха мэтын үдэр. Гэбшье холын шотаг руу хуури табиха, худалдаа наймаа хубсаһа эсхэхэ, мал үүсэхэ мэтын үдэр.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, шэг шарай болохо.

буудалтай үдэр. Ехэ хара үдэр, тон муу үдэр Иймэ үдэр илангаа замда гарахые, бэри буулаха тэс сээрлэхэ шухала. Хэрбээ ямар нэгэ ехэ хэрэг бүтээхэ гээбэл, дасанда ошожо заатагүй заһал хүүлэхэ хэрэгтэй.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.
Гарагай 7-до шэнын 10 (декабрин 14). Улаан луу, 4 хүхэ мэнгын, галда буудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бисалгал хэхэ, эм найруулаха, эм залаха, эд абаха, даллага абаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, номлол хэхэ, тэрэниие шагнаха, сангарил хураха, маани сахиха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, гэр бариха, буян үйлэдэхэ, дайсаниие болон ада шүдхэр номгодохо, уһан балин (чавдор), лусуудай балин (лудор) гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ найн. Харин үри ээлиие бусааха, газар малтаха, модо хирөөдөхэ, сабшаха, шулуу шорой хүдэлгэхэ, мал үүсэхэ, ном оршуулаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Бэри тухай, наһа бараһан хүн тухай дасанһаа асууты.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, бэлын юрэнхы тамир найжарха.

4-дэ шэнын 7 (декабрин 11). Улаан мэнгын, 6 сагаан мэнгын, хада буудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, саюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, лун аманшааха, хэшгэ дуудаха, бурхан шүдхэр дараха, наад тодхор араал, жадха харюулаха мэтын үдэр. Гэбшье холын шотаг руу хуури табиха, худалдаа наймаа хубсаһа эсхэхэ, мал үүсэхэ мэтын үдэр.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, хэрүүл болохо.
5-да шэнын 8 (декабрин 12). Отоно бурханай, Махагалын, бэр, 5 шара мэнгын, модондо буудалтай үдэр. Бага хара үдэр. Тиймэшье

Улаан луу, 4 хүхэ мэнгын, галда буудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бисалгал хэхэ, эм найруулаха, эм залаха, эд абаха, даллага абаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, номлол хэхэ, тэрэниие шагнаха, сангарил хураха, маани сахиха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, гэр бариха, буян үйлэдэхэ, дайсаниие болон ада шүдхэр номгодохо, уһан балин (чавдор), лусуудай балин (лудор) гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ найн. Харин үри ээлиие бусааха, газар малтаха, модо хирөөдөхэ, сабшаха, шулуу шорой хүдэлгэхэ, мал үүсэхэ, ном оршуулаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Бэри тухай, наһа бараһан хүн тухай дасанһаа асууты.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, бэлын юрэнхы тамир найжарха.
Гарагай 1-дэ шэнын 11 (декабрин 15). Улаан мэнгын, 2 хара мэнгын, шоройдо буудалтай үдэр. Бурхан тахиха, үргэл үргэхэ, номлол хэхэ, даллага абаха, сэргэ бурхан арамнайлаха, эд зөөри абаха, лусуудта үргэл үргэхэ, үбшэ аргалха, тангаригаа болмуулаха, эльбэ, ада шүдхэр, наад тодхор дараха, зайлуулаха, хараал сараха мэтын үйлэнүүдтэ найн. Зүгөөр тэнгэри тахиха, шуһа ханаха, төөнхэхэ, хубсаһа эсхэхэ, оёхо, газар малтаха, гэрнээ хэрэглэл гаргаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, бэлын юрэнхы тамир найжарха.

ХАТАРАЙ ДАРА ЭХЫН НАЙРТА

«Терпсихора» гээд хатарай Дара эхые греческэ мифологидо нэрлэдэг. Тингэжэ «Терпсихорын бал» гээн хореографическэ бүлэгүүдэй фестиваль түрүүшынхнээ эмхидхэгдээ.

Хореографическа искусство хүржөөх, сахиха, бэлигтэй хүтэлбэрлэгшэдые дэмжэхэ гэһэн зорилгонуудые фестивалин эмхидхэгшэд урдаа табина. Хэды найхан хатарай ансамблынууд республика доторнай бии гээшэб. Жэшээтэ зохёохы бүлэгүүдтэ, мэргэжэлтэ хургуулинуудта хэдэн үсын хатаршад урган гараа гээшэб. Түрүүшынхнээ үнгэргэгдэһэн фестиваль республикын 15 аймагай, Улаан-Үдын 500 гаран хүбүүд, басагадые суглуулаа. Хабаадагшад эрхим программануудаа хүндэтэ жюрин, хореографин түрүү мэргэжэлтэдэй үзэмжэдэ дэлгээгээ. Бүлэг бүхэн өөрын онсо маяг, шэнжэтэй. Эдэ бүгэдэ хараада абтан, лауреадай нэрэдэ Сэлэнгын аймагай хүүгэдэй хатарай театр хүртэһэн байна. Хүндэтэ түрүүшын хуури Хэжэнгын болон Улаан-Үдын 8-дахы хургуулин хатарай бүлэгүүд эзэлээ. Буряд Республикын үндэһэтэнэй 1-дхи лицейн «Наран» ансамбль, Хурамхаанай «Алтан туяа» ансамбль хоёрдохы хуури хубаагаа. Харин гурбадахы хуурида Октябрьска районан соёлой байшангай бүлэг, 7-дохи мэргэжэлтэ училищынхид хүртөө.

Ц. НАДЦАЛОВА. А. БАТОМУНКУЕБАЙ фото.

Тингэжэ фестиваль жэл бүхэндэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Үшөө тиихэдэ эдэб конкурснууд, мастер-классууд, балетмейстер, хореографуудта хуралсалнууд эмхидхэгдээ. Эгнээ хүтэлбэрлэгшэдэй саашанхи ажалда ехэ туһатай байха. Эдэнэр дүй дүршэлөөрөө андалдаха, наһамжаараа хубаалдаха аргатай байгаа.

ЭСТРАДЫН ХҮГЖЭЛТЭ ХИЛЭГҮЙ

Эстрада тогтон байгуулагдаһанһаа хойшо сагай эрилтээр хүгжэжэ, шанар шэнжээ хубилган байдаг. Тийн манай республикада шоу-программануудай конкурс эмхидхэгдэжэ эхилэһэн гэнэ.
Хүгөөгэй соёлой байшануудта еһотой эстрада бүлэгүүд байгуулагдажа, жэл бүхэндэ шэнэ программа зохёон, харагшадан анхарал татадаг. Буряд орондоннай энэ соёлой халбари тиймэ үндэр хэмжээндэ бэшэшье һаа, хүгжэжэ байһанһынэй эли. Юуб гэхэдэ, хаяхана Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрта ээлжээтэ шоу-программануудай конкурс үнгэрөө. Энэ удаа республикын 10 аймагуудһаа, мүн Улаан-Үдын мэргэжэ

болоһон соёлой академиин 2 команда нааганда хабаадаа. Эдгэнэй дунда Хурамхаанай команда түрүүшынхнээ хабаадабашье, эстрада шоу гээшые найн харуулжа, гурбадахы хуури эзэлһэн байна. Хоёрдохы хуурида мухар-шэбэрэйхид гараһан байха юм. Үнгэргэжэ жэл энэ конкурс Кабанскын аймагта үнгэргэгдэһэн байна. Тиихэдэ Кабанскын команда найн хургуули абаһанаа гэршэлэи, мүнөө түрүүшын хуурида хүртөө. Конкурсын лауреадай нэрэдэ Эдгын аймагай команда хүртэһэн байха юм.

Эмхидхэгшэдэй тэмдэглэһээр, жэл бүхэндэ найхан шанар шэнжэтэй нааган табигдана. Харагшадые олоор ябадаг болоо. Тийбэшье конкурсно табигдана зорилгонууд хүсэд бэлүүлэгдэнгүй.
Эстрада бүлэгүүдые суглуулһан, бүридхэһэн сонго баярые хүргэхэ хэрэгтэй. Энэ халбарига хүдэлдэг зоной эрмэлзэл, хүсэ шадалай дунгаршайгүй байһанһаа соёл болбосорол хүгжэнэ гэжэ һанаргана.
Ц. НАДЦАЛОВА, Р.-Н. БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

ХҮДӨӨ НЮТАГТА АЖАЛГҮЙ ХЭН БАЙХАБ?

ороной хүдөө нютагай дунда хургуули дүүргэжэ байһан наһал бодолнууд ямар гээшэб? Юун тухай наһаата эиээн тухай Хориин аймагай Улаан-Одоной дунда дурлагшадтай манай хөөрлөгөөн болоо. Эндэхи 11-дхи үсэһэн үхибүүд хурадагыһе һаа, саашанхи ажабайдалынгаа элирүүлжэ шадаа.

БАГУЕВА:
Улаан-Одон нютаг һаа, зүрхэ сэдхэлдэмни гөөр наһагадаг. Нютаглануудай ажабайдалыг үсөөр үгээн хүдөөрөө хэһа дүү, түрэлхидни эндэ гом.
Мүнөө сагта нютагжаһан олон хүн город зөөнэ. Алаууд үгы, тиймэһээ

хэн гээшэб? Хүдөө нютагта ажалгүй хэн байхаб даа.
Батор ГУРАЕВ:
- Иймэ байдал ганса манай нютагта тогтоогүй, Буряд ороной хүдөө нютагаар хүшэр байдал тогтонхой. Шэрүүн байдалһаа залуушуул архияа уужа эхилнэ, зоринһон харгыһаа ходорно. Ерээдүйн саг найдалгүй ...
- Тээд таанад, залуу үгээн юу хэжэ шадаха байнат, байдалаа ондоо болгохын тула?
- Мүнөө бидэ гансал найнаар номоо үзэжэ, дээдэ хургуули орохоёо эрмэлзэхэ болонобди. Би, өөрөө, жэшээлэб, агроном болохо хүсэлтэйб. Агроном болохо хүдэлөө һаа, нютагтаа туһа хүргэжэ шадахаб гэжэ һананаб. Газараа найнаар хэрэглэжэ, нютагайхиднай ажана хуужа байһай даа гэжэ ехэ этигэнэб, найданаб.
- Танай классайхид хаана хуралсалаа үргэлжэлүүлхэб?
Арюна ДАБАЕВА:
- Дунда хургуулиа дүүргээд, олонхиднай БГУ орохоёо туршаха. Би БГУ-гай математическа факультеттэ орохо хүсэлтэйб. Манай алгебрын багша Валентина Нимаевна багаһаамнай заадаг, намда эшээ боложо үгөө. Мүнөө сагта мүнгэнэйшье тала хаража, Улаан-Үдэ ошохо болонобди. Хол ошоо һаа, гэрээшье наһаха, олон юумэн дутагдаха болоно.

- Үгээн нүхэдтоо ямар амжалта хүсэхэ байнат?
Хургуулиа амжалтатайгаар дүүргэжэ, дээдэ хургуули орохыень хүсэнэб. Эбтэй эсгэй классайхидаа ходоодоо наһажа ябахыень найданаб.
Улаан-Одоной 11-дхи класста спортсменүүдышье, дуу хатарта дуртайышье хубүүд, басагад хурадаг байна. Ажабайдалай элдэб хубилалтанууд тухай бодомжолжо, байра байдалаа шэнжэлэн шүүмжэлжэ байһан үхибүүд саашадаа нютагтаашье, Буряд орондоошье хэрэгтэй, туһатай эрхэтэд болохыень найдан үлэхөөр.
Ешигма ЦЫБЕНОВА хөөрэдэбэ.

Доброе слово

ИЛЬИНОВЫ ИЗ РОДА ХАЙТАЛ

Именитые, родовитые люди были предки Ильиных. Они родом из Бага Арал, их знали как предприимчивых, отличающихся особой природной смекалкой людей. И в хозяйстве крепкие, в делах и в речах степенные, всегда пользовались почетом и уважением сородичей - "Хайтал уганхид хайшаашье бэрхэ" ("Род хайтал достоин подражания") - говорили в округе.

И НЕУДИВИТЕЛЬНО, что именно они, трудолюбивые и потому зажиточные, попали в жернова репрессий. Как сейчас помнит ветеран войны и труда Владимир Данилович Ильинов, ему было всего 7 лет, когда родители умерли от непосильных тягот ссыльной жизни. Остался он один, совсем маленький, на далекой Игарке, в мире полном ужаса и горя. И неизвестно, как бы сложилась его судьба, если бы не вывез осиротевшего мальчика удалой да лихой дядя Дарбан в родное село Корсаково. Жил Владимир у тети Манту Баторовой, окончил 7 классов местной школы.

В 1944-м Владимира Ильинова призвали в армию. Воин из Бурятии принимал участие в войне с Японией, был командиром 76-миллиметрового минометного орудия. Прослужив в армии 7 лет, демобилизовался в 1951 году в звании старшины автороты. Грудь ветерана, украшают медали "За боевые услуги", "За победу над Японией".

В.Д. Ильинов закончил Иркутский пушно-меховой техникум. Долгое время работал заведующим участком Кабанского промыслово-охотничьего хозяйства.

Живя и работая в Байкало-Кударинской семье, Юрия Дарья

тоже была из семьи ссыльных, она родилась в Канске. Из большой семьи, где было двенадцать детей, осталась она одна. После окончания Иркутского медучилища до пенсии проработала Дарья Ширеторовна баклаборантом в Байкало-Кударинской санэпидстанции. Владимир Данилович с 1974 года вплоть до ухода на пенсию трудился в системе Госстраха страховым агентом. За добросовестный труд и ответственное отношение к своим обязанностям В.Д. Ильинов неоднократно награждался почетными грамотами и денежными премиями промыслово-охотничьего хозяйства республики и района, удостоивался звания "Лучший по профессии".

Супруги Ильиновы вырастили прекрасных детей. Старшая, Галина, работает мастером на тонкосуконном комбинате. Роза - предприниматель, Николай - врач, заведующий анестезиологическим отделением республиканской больницы, Александр - учитель Байкало-Кударинской школы. Де-

вять внуков, двое правнуков у Владимира Даниловича и Дарьи Ширеторовны. И счастливы дед и бабушка, когда навещают их.

В ссылке, в тяготах начиналась жизнь, и будущее было зыбко и туманно, но, слава Богу, жизнь сложилась так, как желали бы многие. Есть наследники духа и продолжатели родовой фамилии Ильиных... Возможно, они получили благословение богов и духов Малого острова.

И потому, когда главе семьи Владимиру Даниловичу исполнилось недавно 75 лет, близкие и родные с особой теплотой и искренностью поздравляли мужа, отца, деду, прадеда, дядю со знаменательным юбилеем, пожелали ему здоровья и долгих лет жизни.

И мы присоединяемся к этим поздравлениям и посвящаем эти строки признательности.

Галина ДАШЕЕВА.

На снимке: В.Д. Ильинов с внуком Витей.

Фото из семейного архива.

Амаршалгууд

Хүндэтэ абгайханаа,
ГЫНДЕНОВА Цыбикжап Цыбиковнае
55 наһанайнь ойгоор амаршалаад,
Ажалайтнай амжалта арюун,
Бэетнэй бэхи, хэшэгтнай ехэ,
Энхэ элүүр, сарюухан ходоодо,
Үбшэ зоболон үзэнгүйхэн
Үлзы найхан нуугыт даа.

Бүхы найхание хүсэгшэд гүүнэр:
Дондогой Багматан,
Дондогой Бальжиниматан,
Дамбын Жаргалтан.

Нархата нуури.

Аглаг найхан Ага нотагтаа
гэр бүлэ боложо түбхинэһэн
Арсалан, Хандама ДАШИЕВТАНИИЕ
үнэн зүрхэһөө амаршалаад,
эбтэй эетэй, зол жаргалтай,
үетэн нүхэдтөө хүндэтэй,
үнэр баян нуухыень хүсэгшэ
түрэлхидынь ба нүхэдэ

Багша гэрэн үндэр нэрэтэй, Бурядай, Россия гэрэн багша, олон үеын оюутадта мэргэжэл олгоһон, хүндэтгэһэн нүхэр Александр (Сэндэ Аюша) ПАНТЕЕВАЕ түрэлхидынь, 55 наһанайнь ойн баяраар хани хани амаршалнабди. Александра Бадановна Саяан үндэр баяр хормойдо, Галбай нотагта түрэнэн юм. Түрэл нотагтаа, Ахын аймагта багшын ажалай дүй дүршэл абажа, багш училищиде ном худар заагаа. Энэрхы найхан сэдхэхэтэй ухаатай, шударгы эрмэлзэлтэй, нүхэд соогоо хайратай түрэлхидынь үрээлээ зориулая:

Үхибүүдые эрдэмдэ хүмүүжүүлэв,
Үнэр найхан нүхэрнай.
Энээхэн наһанайнгаа хубида,
Эрхим нэрэдэ хүртоош.
Ажабайдалдаа зол хэшэгтэй
Амгалан мэндэ, ута наһатай,
Зоринһон олон хэрэгүүдээ
Зондо зориулан ябахадаа,
Золтой дорюун нүхэдтээ
Золгожо холоодоо ябарай!

10 декабря 2002 г. созывается общее собрание писателей Республики Бурятия.

- Повестка дня:
1. Итоги деятельности писательской организации в 2001 году.
 2. О книжных и журнальных изданиях.
 3. Сообщение о 4-м съезде писателей Сибири.
 4. О вхождении в Ассоциацию сибирских писателей.
 5. Разное.

Начало в 15 час.
В актовом зале
Национальной библиотеки РБ.

Итоговим в этом году мероприятием библиотеки Батожабая по формированию правовой культуры молодежи должна стать научно-практическая конференция «Молодая правовая культура». Ее организаторами выступили Управление по делам молодежи г.Улан-Удэ, Восточно-Сибирская государственная академия культуры и искусства, Государственная библиотека РБ им. Д. Батожабая. Конференция состоится 10 декабря 2002 г.

- Среди тем, которые будут обсуждаться на конференции:
- Состояние и роль правового образования в школе и в городе.
 - Вопросы повышения грамотности молодежи в области избирательного права.
 - Права молодежи в системе прав человека.
 - Вопросы взаимодействия органов Государственной инспекции по контролю за использованием объектов недвижимости, налоговой инспекции, органов государственного управления, органов государственной власти и Совета муниципальных образований.
- Организаторы конференции будут рады видеть участие всех заинтересованных в воспитании и развитии личности гражданина будущего XXI века!

«АЛЫЕ ПАРУСА» АЖАЛУУГШАДАА БАЯРЛУУЛНА

Баунтын аймагай түб Багдарин тосхондо хори гаран кружогууд, секцинууд хүдэлжэ юм. Багдаринай интернат-хургуулида ганса 19 кружок эмхидхэгдэнхэй. Тэрэнэй

хажуугаар түб тосхойн хүүгэдэй уран найханай байшанда театральна, хатарай студинууд бии юм.

«Алые паруса» гэрэн театральна студи 1986 ондо нээгдэнэн. Тэрэ гэрээр Багдаринай бүхы хайндэрнүүд заатагүй эдир артистнарай хабаадалгатайгаар үнгэрдэг гэшэ. Светлана Васильевна Филипповагай хүтэлбэри доро эдиршүүл ород, буряад арадай онтохонуудай хэбэгүүдые харуулаг, Сагаалганай, шэнэ жэлэй үедэ үжэглэмэл наада дэлгээжэ зоноо баярлуудат юм. Эдэ үдэрнүүдтэ театральна студиин артистнар Шэнэ жэлдээ бэлдэжэ байна.

Е. ЦЫБЕНОВА.

Зураг дээрэ: «Алые паруса» студиин артистнар.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральная директор - ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ. Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОНОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (генеральная директорэй нэгэдхи орлогшо-ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (секретариадые хүтэлбэрилэгшэ-генеральная директорэй орлогшо), Д.Д.ЭРДЫНШЕВА (харюусалгата секретарь); таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, А.А.Н.ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Н.А.ГОНЧИКОВА, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландариншвиллин үйлсэ, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unen@buriatia.ru.</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 5 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэлэг - 44500. Хэблэлдэ тушаагдаһан сэг - 17.00.</p>	<p>"Республиканска типография" АО-до газетэ 7400 хэблэгээр хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 21-68-08. Б-0165-дэхи номертойгоор бүрнхэлдэ абтанхай.</p>
<p>Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральная директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмный - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-50-52; таһаг ууд: экономикын болон полигикын - 21-63-86; соёлой болон гүүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Веринь» журналуудай, Буряад Республикын Хуулига шиндх эбэрнүүдэй суллуулбаринь редакци - 21-55-97; залуунуудай, оюутадай ажабайдалай болон олонинтын хүдэлмэринь, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээлэл - 67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтеринь - 21-23-67.</p>			
<p>Редакция ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэгдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдаггүй.</p>		<p>Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрлүүлгэ бэшэлгые хазгайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай Редакциан ханамжа авторайхитай агли бэшэ байжа магад.</p>	